T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ENGELLİ EĞİTİMİ (1923-1972)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe KANDUR

0000-0001-6750-9942

BURSA- 2023

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ENGELLİ EĞİTİMİ (1923-1972)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe KANDUR

0000-0001-6750-9942

Danışman

Prof. Dr. Fatih DEMİREL

BURSA- 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmamdaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ayşe KANDUR

../../2023

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI

'' Türkiye Cumhuriyeti'nde Engelli Eğitimi (1923-1972)'' adlı yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	Danışman
Ayşe KANDUR	Prof. Dr. Fatih DEMİREL

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 31/08/2023

Tez Başlığı / Konusu: Türkiye Cumhuriyeti'nde Engelli Eğitimi (1923-1972)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç, Tartışma ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam XV/141 sayfalık kısmına ilişkin, 31/08/2023 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı benzerlik tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16'dır.

Uygulanan filtrelemeler:
1- Kaynakça hariç
2- Alıntılar hariç/dahil
3- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir benzerlik içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza

Adı Soyadı:	Ayşe KANDUR
Öğrenci No:	802071002
Anabilim Dalı:	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Programı:	Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
Statüsü:	☐ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman

(Adı, Soyadı, Tarih)

Prof. Dr. Fatih DEMİREL

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda 802071002 numara ile kayıtlı Ayşe KANDUR'un hazırladığı "Türkiye Cumhuriyeti'nde Engelli Eğitimi (1923-1972)" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, ../../20… günü 00:00-00:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Fatih DEMİREL

Uludağ Üniversitesi

Üye	Üye
Adı SOYADI	Adı SOYADI
……Üniversitesi	.....Üniversitesi

Üye	Üye
Akademik Unvanı, Adı SOYADI	Akademik Unvanı, Adı SOYADI
……Üniversitesi	.....Üniversitesi

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın konusu Osmanlı Devleti'ndeki Sağır, Dilsiz ve Körlerin eğitimi şeklindeki yaklaşımın Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte de devam etmesi, yeni gelişmeler ışığında engelli kavramının genişlemesi ile birlikte bedensel ve zihinsel engelliler için açılan eğitim kurumlarının, onların gelişiminin, yapılarının, değişiminin, öğretim programlarının, öğrencilerinin, yönetimlerinin çeşitli yönleriyle incelenmesidir.

Çalışmada Osmanlı Devleti Engelli eğitimine değinildikten sonra Cumhuriyet Döneminde açılan okullar ve daha çok işitme ve görme engellilerin eğitimi incelenmiş bu okulların programları ve işleyişi ortaya konulmuştur.

Danışmanlığımı üstlenerek yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar olan süreçte bilgi, birikim ve tecrübeleriyle bana yol gösteren değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Fatih DEMİREL'e teşekkürlerimi sunarım. Görüş ve önerileriyle bu zorlu süreci kolaylaştırdığı için kendisine minnettarım.

Eğitim hayatım boyunca her türlü imkânı sunarak beni destekleyen annem, babam ve ablalarıma, tez yazım sürecinde benimle birlikte emek veren, kaynak taramasından, okunmasına kadar her konuda yardımcı olan, en büyük destekçim eşim Ahmet'e, uzun ve zorlu geçen süreçte her zaman yanımda olan ve beni destekleyen oğlum Uğur ve kızım Leyla'ya teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Ayşe KANDUR
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	XV + 140
Mezuniyet Tarihi	.... / .... / 2023
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Fatih DEMİREL

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ENGELLİ EĞİTİMİ (1923-1972)

Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin verileri nüfusumuzun %6.9'unun en az bir engele sahip olduğunu göstermektedir. Oldukça yüksek olan engelli sayısı bize engelli eğitiminin kapsayacağı insan sayısı ve önemi hakkında ipuçları vermektedir. Dünya'da ve ülkemizde engellilerin eğitimi konusu oldukça geç aksiyona geçilmiş bir mesele olmuştur. Türk toplumunda her zaman şefkat ve anlayışla karşılanmış olsa da günümüzde engelli bireylerin eğitimi bir ülke için önemli bir konu haline gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde çeşitli eğitimcilerin ve devlet adamlarının çabaları ile önce sağır ve dilsizler, sonra körler için eğitim faaliyetleri başlamış ve çeşitli okullar açılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanıyla çeşitli aksamalar olsa da bu eğitim faaliyetleri devam etmiştir. Bu tez çalışmasında Cumhuriyetin ilanından 1972 yılına kadar engelli eğitiminin gelişimi, açılan okulların yapısı, işleyişi incelenmiştir.

Bu çalışma beş bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde problem durumu, araştırma soruları, araştırmanın konusu ve amacı, araştırmanın önemi ve araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümde kavramsal çerçeve; üçüncü bölümde yöntem; dördüncü bölümde ise araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Cumhuriyet Döneminde açılan engelli okullarının ilk örnekleri incelenmiş bu okulların amaçları, yapısı, programları ve işleyişi üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda engelli eğitiminin yasal gelişimine yer verilmiştir. Okulların açılması ve geliştirilmesinde o dönemdeki bazı eğitimcilerin üstün gayretleri

önemli bir katkı sağlamıştır. Sonuç bölümünde ise sürecin başından sonuna kadar gerçekleşen faaliyetlere ve yasal gelişmelere değinilmiştir.

***Anahtar Kelimeler*:** Engelli eğitimi, Körler Okulu, Sağır Dilsiz Körlerin eğitimi, Sağırlar Okulu, Özel eğitim

ABSTRACT

Author	Ayşe KANDUR
University	Bursa Uludağ University
Field	Turkish and Social Sciences Education
Branch	Social Studies Education
Degree Awarded	Master
Page Number	XV/140
Supervisor	Prof. Dr. Fatih DEMİREL

DISABLED EDUCATION IN REPUBLIC OF TÜRKİYE (1923-1972)

The data obtained from the address-based population registration system shows that 6.9% of our population has at least one disability. This quite high number of people with disabilities gives us clues about the number of people to be involved and importance of education for people with disabilities. Both around the world and in our country, the education of the disabled has been an issue that has been taken into action rather late. Although it has always been met with compassion and understanding in Turkish society, today the education of disabled people has become an important issue for any country.

In the last periods of the Ottoman Empire, with the efforts of various educators and statesmen, education activities were initiated first for the deaf and dumb, then for the blind, and various schools were opened. With the proclamation of the Republic of Turkey, these educational activities went on despite various disruptions. In this thesis study, the development of disabled education after the proclamation of the Republic, the structure and functioning of the schools opened are examined.

This study consists of six chapters. The first chapter includes the problem statement, research questions, the subject and purpose of the research, the importance of the research and the limitations of the research. In the second part, the conceptual framework; in the third part, the methodology; and in the fourth part, the findings obtained from the research are handled. The first examples of schools for disabled opened in the Republican Period were examined and the aims, structure, curricula and functioning of these schools were emphasized. At the same time, the legal development of disability education was included. The opening and development of schools could be realized as a result of the outstanding efforts of some educators of the time. In the conclusion section, the activities and legal progress from the beginning to the end of the process are mentioned.

Keywords: Education of the disabled, Education of Deaf Mute Blind, Special education, School for the Blind, School for the Deaf

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ vii
ÖZET viii
ABSTRACT x
İÇİNDEKİLER xii
TABLOLAR LİSTESİ xv
1. BÖLÜM 1
GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırma Soruları 1
1.3. Amaç 1
1.4. Önem 2
1.5. Sınırlılıklar 2
2. BÖLÜM 3
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 3
2.1. Özel eğitim nedir, kimler özel eğitime ihtiyaç duyar? 3
2.2. Avrupa'da Engelli Eğitimi 4
2.3. Osmanlı Devleti'nde Sağır, Dilsiz ve Âmâların Eğitimi 5
3. BÖLÜM 10
YÖNTEM 10
3.1. Araştırma Modeli 10
3.2. Veri Toplama Araçları 10
4. BÖLÜM 11
BULGULAR VE YORUM 11
4.1. Cumhuriyet Döneminde Engelli Eğitimi ile İlgili Okulların Açılması ve Yaygınlaşması 11
4.2.İdari Teşkilatı 22
4.3.İdare heyeti 27
4.3.1. Müdür 28

4.3.2. Müdür Yardımcıları 30
4.3.3. Öğretmenler 31
4.3.4. Görevli Personeller 34
4.3.4.1. Hesap ve Satın Alma Memuru 34
4.3.4.2. Ayniyat Memuru ve Kâtip 35
4.3.4.3. Müstahdemler 35
4.3.4.4. Mürebbiyeler 36
4.4. Rehberlik İşleri 36
4.5. Sınıf Dışı Faaliyetler 39
4.6. Okulların Fiziksel Durumu/ Bina ve Eşya 41
4.7. Tatil Günleri 45
4.9. İdari İşler 45
4..1.Alım İşleri 45
4.8.2. Mutemetlik 46
4.8.3. Ambar ve Depo 46
4.8.4. Evrak İşleri/ Tutulacak Defter ve Dosyalar 46
4.8.5. Sağlık İşleri 49
4.8.6. Teftiş İşleri 49
4.9. Eğitim-Öğretim İşleri/Ders Programları ve Derslerin İçeriği 50
4.9.1. Eğitim-Öğretim İşleri 50
4.9.2. Haftalık Ders Programları 61
4.9.3. Derslerin İçerikleri 70
4.9.3.1. Dördüncü Sınıf Ders Programına Ait Müfredat 72
4.9.3.2. Beşinci Sınıf Müfredatı 81
4.9.3.3. Altıncı Sınıf Müfredatı 87
4.9.4. İmtihanlar/Belgeler 108
4.10. Öğrenciler 111
4.10.1. Kayıt Kabul İşleri 111
4.10.2. Mezuniyet Şartları 118
4.10.3. Kılık Kıyafet 115

4.10.4. Ücretli öğrenciler 115
4.10.5. Yatılı Öğrencilerin Yiyecek ve Giyecek İstihkakları 115
4.10.6. Disiplin İşleri 124
4.11. Ders araç gereçleri 124
4.12. Kitaplık ve Matbaa 128
4.12.1. Matbaa 128
4.12.2. Kitaplık 128
5. BÖLÜM 130
SONUÇ TARTIŞMAVE ÖNERİLER 130
KAYNAKÇA 132
EKLER 136

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo ***Sayfa***

1 1926-1983 Tarihleri Arasında Özel Eğitim Kurumlarının Sayısal Verileri 20

2 Sağır Dilsiz Mektebi'nin Günlük Vakit Cetveli..... 60

3 Sağır ve Dilsizler Okulunun Ders Programı.....62

4 Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Haftalık Ders Dağıtım Cetveli İlkokul 63

5 Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Haftalık Ders Dağıtma Cetveli Ortaokul.....64

6 Körler Okulu 1. Sınıf Okutulacak Ders Tablosu 65

7 Körler Okulu 2. Sınıf Okutulacak Ders Tablosu 65

8 Körler Okulu 3. Sınıf Okutulacak Ders Tablosu ..... .66

9 Sağırlar Okulu Anaokulu Günlük Vakit Çizelgesi..... .67

10 Sağırlar Okulu Günlük Vakit Çizelgesi.....67

11 Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu Ders Dağıtım Çizelgesi ..... .68

12 Yıldız Sağırlar Okulu Yönetmeliğine Göre Ortaokul Kısmı Haftalık Ders Dağıtım Cetveli ……..…….…….…….

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Ülkemizin nüfusunun %6.9'u en az bir engele sahiptir ve engelli nüfus da diğer vatandaşlar gibi sosyal, kültürel, ekonomik haklardan yararlanmalıdır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de engelli kavramının tanımı, engelli bireylerin eğitim politikalarının belirlenmesi, bu politikalara uygun eğitim kurumlarının faaliyete geçirilmesi bir süreç içinde gerçekleşmiştir.

Bu bağlamda bu araştırmanın problem durumu Cumhuriyet Dönemi'nde açılan ilk engelli okul örneklerini incelemek, uygulanan programları ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

1.2. Araştırma Soruları

1. Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de engelli eğitimi hangi süreçlerden geçmiş ve bu süreçte engelli eğitimi veren kurum ve kuruluşların müfredat ve programlarını nasıl hazırlanmıştır?
2. Cumhuriyet Dönemi engelli eğitimi veren okullarda uygulanan müfredatlar ile ders programlarının tarihsel gelişimi ve içeriği nasıl şekillenmiştir?
3. Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde engelli eğitimi için açılan kurumlar hangileridir?
4. Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde engelli eğitimi için açılan kurumların yapısal özellikleri nelerdir?
5. Cumhuriyet Dönemi engelli eğitiminde görülen değişimler nelerdir?
6. Cumhuriyet Dönemi'nde görme ve işitme engelliler için açılmış eğitim kurumlarının ilk örnekleri nasıl ortaya çıkmıştır?

1.3. Amaç

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte engelli okulları Osmanlı'da olduğu gibi Sağır, Dilsiz ve Körlerin eğitimi şeklinde başlamış, yeni gelişmeler ışığında engelli kavramının genişlemesi ile birlikte bedensel ve zihinsel engelliler için de kanunlar çıkarılarak eğitim kurumları açılmaya başlamıştır.

Bu araştırmamızın amacı; engelliler için açılan eğitim kurumlarını, onların gelişimini, yapılarını, değişimini, öğretim programlarını, öğrencilerini, yönetimlerini çeşitli yönleriyle incelemektir. Engelli eğitimi cumhuriyet döneminde daha çok işitme ve görme engellilerin

eğitimi yönünde gelişmiştir. Bu okullara ait programlar ve müfredatın incelenmesi amaçlanmıştır.

1.4. Önem

Ülkemiz cumhuriyetin ilanından sonra her alanda olduğu gibi eğitim alanında da çeşitli gelişmeler yaşamış ve eğitim kurumları açılmıştır. Engelli eğitimi ile ilgili açılan okullar da bu kapsamda açılan kurumlardan bazılardır. Bu kurumların ilk örnekleri Sağır Dilsiz okulları ve körler için açılan okullardır. Engelli eğitimi ile ilgili birçok araştırma yapılmış olduğu görülmektedir. Bu çalışma; Sağır, Dilsiz okulları ve Körler okullarının eğitim programları, müfredatları, öğrencileri, öğretmenleri gibi birçok açıdan incelenmiş ve ortaya koyulmaya çalışılmış olması açısından önemlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Bir araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için kapsamının ve sınırlılıklarının belirlenmesi önemlidir.

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar engelli eğitimi ile ilgili birçok gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmeler kapsamında engelli eğitiminin tanımı güncellenmiş, bu yeni tanımlamada sağır, dilsiz ve körlerin yanı sıra zihinsel ve bedensel engelliler de eğitim alması gereken bireyler olarak yer almıştır. Bu kapsamda 1950'lerden sonra özel eğitim kavramı gelişmeye başlamış ve birçok eğitim kurumu açılmıştır. Ülkenin çeşitli yerlerinde okullar hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır.

Yapılan bu çalışma Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde açılan işitme ve görme engelli okulları sınırlandırılmıştır. 1923'te başlayan süreç 1970'li yıllardan itibaren okulların çeşitli illerde açılması ile yaygınlaşmış olan okullar incelenmiştir. Yapılan incelemede İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi; İstanbul Hayriye Lisesindeki Sağır, Dilsiz Okulu; İstanbul Sağır, Dilsiz, Körler Özel Okulu; Yıldız Sağırlar Okulu; Ankara Körler Okulu; Sağırlar Ortaokulu öncelikli olarak incelenmiş, okulların eğitim programları, müfredatları, fiziksel özellikleri, öğrencileri, öğretmenleri, eğitim faaliyetleri ile ilgili bulgular ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özel Eğitim Nedir, Kimler Özel Eğitime İhtiyaç Duyar?

Eğitim bilimleri ve özel eğitim ile ilgili çalışmalar son yıllarda artış göstermiş, bu durum birçok farklı kavram ve tanımın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Günümüzde özel gereksinimli birey olarak tanımlanan çocuklar, tarih boyunca farklı şekillerde adlandırılmıştır. Bilimsel çalışmaların hız kazanması ile bu konudaki akademik çalışmaların sayısı da hızla artmıştır.

Yıllar içinde ortaya çıkan tanımlar birbirini tamamlar niteliktedir. Özyürek özel eğitime ihtiyaç duyanları sınıflandırırken; bedensel özellikleri, zihinsel özellikleri, sosyal ve davranışsal özellikleri bakımından özel eğitime ihtiyaç duyanlar olarak 3'e ayırmış, bedensel özellikleri görme, işitme, bedensel engelli ve süreğen hastalığı olanlar olarak tanımlarken, zihinsel özellikleri zekâ engelli, özel öğrenme güçlüğü çekenler, üstün zekâlılar ve özel yetenekliler olarak, sosyal davranışsal özellikleri de korunmaya muhtaç çocuklar, suçlu çocuklar olarak tanımlamıştır (Özyürek, 1983 ve Şahin, 2003).

Enç vd. (1987), özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri "görme özürlüler, işitme özürlüler, konuşma özürlüler, ortopedik özürlüler, sürekli hastalığı olanlar, üstün yetenekliler, geri zekâlılar, uyumsuz çocuklar, korunmaya muhtaç çocuklar, öğrenme güçlüğü olan çocuklar" şeklinde yapmıştır.

Ataman (2003), ise özel gereksinimli "rastlanma sıklığı yüksek olan özel gereksinimli çocuklar" ve , "rastlanma sıklığı düşük olan özel gereksinimli çocuklar" olarak iki ana başlıkta incelemiş; rastlanma sıklığı yüksek olan özel gereksinimli çocuklar başlığı altında "zekâ geriliği olan çocuklar, üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar, gelişimi tehlike altında olan çocuklar, öğrenme güçlü gösteren çocuklar, duygusal ve davranışsal bozukluğu olan çocuklar, iletişim yetersizliği olan çocuklar olarak" olarak tanımlarken; Rastlanma sıklığı düşük olan özel gereksinimli çocukları "görme yetersizliği olan çocuklar, işitme yetersizliği olan çocuklar, ortopedik yetersizlikten etkilenmiş olan ve sağlık yetersizliği olan çocuklar, otizm ve otistik bozukluğu olan çocuklar" olarak tanımlamıştır

2006 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliğinde "birden fazla yetersizliği olan, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, dil ve konuşma güçlüğü olan, duygusal ve davranış bozukluğu olan, görme yetersizliği olan, işitme yetersizliği olan, ortopedik yetersizliği olan, özel öğrenme güçlüğü olan, otistik, serebral palsili, süreğen hastalığı olan, üstün yetenekli birey ve zihinsel yetersizliği olan birey" olmak üzere on üç

başlıkta sınıflandırılmıştır. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri bölümü bu alanlarda çalışmalarını sürdürmektedir (Resmi Gazete, 2006).

Özel eğitimin amacı 2018'de resmi gazetede yayımlanan yönetmelikte özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, ilgi ve yetenekleri, yeterlilikleri doğrultusunda kendilerini gerçekleştirebilecekleri ortamın sağlanması, meslek hayatına, toplum yaşamına ve bir üst öğrenim basamağına hazırlanmaları olarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2018).

Günümüzde özel gereksinimli birey olarak tanımlanan kişilerin, toplum tarafından kabul görmesi ve toplumun diğer kesimlerinin edindiği haklara sahip olması en temel ihtiyaçlarındandır. Bu ihtiyaçlarının karşılanabilmesi öncelikle ailede yaşam becerilerini öğrenmesi ve iyi bir eğitim alması ile mümkündür. Bu kişilerin alacağı eğitim kendi özelliklerine uygun olarak tasarlanmış özel eğitim şeklinde olmalıdır (Çitil, 2009).

Özel eğitim diğer insanlardan farklı özellikleri olan çocuklar için uygulanan, üstün yetenekleri olanlar için kapasitelerine uygun çalışmalar yapmasını sağlayan, yetersiz özelliklerin engele dönüşmesini önleyen, engelli bireyleri kendi kendine yetebilecek seviyeye getirmeyi amaçlayan bir eğitim şeklidir (Ataman, 2003).

Özel eğitim, farklı fiziksel ve zihinsel ve sosyal özelliklere sahip olan bireyler için planlanmış eğitim olarak tanımlamıştır (Kulaksızoğlu, 2007). Özel eğitim her bireyin ihtiyacına göre, özel metotlarla uygulanmalıdır. Kişinin bireysel özelliklerine göre hazırlanmış bir programın uygulanması süreci olarak da tanımlanabilir.

Dünya Sağlık Örgütünün engelli kavramını ''belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durumu ifade eder.'' şeklinde tanımlamıştır. Özel eğitime ihtiyaç duyanları yetersizlikten etkilenmiş engelli olarak tanımlanan ve özel yeteneğe sahip olan öğrenciler olarak iki grupta incelenebilir (Çitil, 2020). Bu araştırmada, yetersizlikten etkilenen engelli bireyler için yapılan çalışmalar üzerinde durulmaktadır.

2.2.Avrupa'da Engelli Eğitimi

Engelli insanlar için eski dönemlerde batı toplumları ve Müslüman doğu toplumları arasında tutum farklılıkları olmuştur. İlkçağ ve ortaçağ olarak adlandırılan dönemlerde Avrupa toplumlarında fiziksel ya da zihinsel engeli olan bireyler toplumdan dışlanmışlardır. Bazı toplumlarda hor görülürken bazı toplumlarda ise aileleri tarafından devlete teslim edilir ya da öldürülürlerdi. Engelli ve yaşlıların öldürülmesi birçok toplumda normal olarak karşılanmıştır.

Hristiyanlık ve İslamiyet ile birlikte hasta, yaşlı, özürlü ve yoksullara karşı merhamet gösterilmesi ve kötülüklerden korunması Tanrı'nın emri olarak kabul edildiğinden özürlü bireylere karşı gösterilen tavırlar değişiklik göstermiştir. Zaman içerisinde uğursuz olmadıkları düşüncesi oluşmaya başlayınca sağır-dilsizler ağır işlerde çalıştırılmaya başladılar. Ancak 15. Yüzyıldan itibaren bu sağır dilsizler için konuşamamaktan başka kusurları olmadığına kanaat edilerek bu durum için çareler aranmaya başlandı (Gök, 1958).

15. yüzyılın ikinci yarısında İtalyan âlim Jeron Goldani sağır dilsizlerin eğitilebileceğini, konuşma öğretilebileceğini söylerken aynı yıllarda Pedro Pons Deleon isimli bir rahip İspanyol asilzadelerinden iki genç ile çalışmalar yürütmüş ve onlara konuşmayı öğretmiştir. İlerleyen yıllarda Pablot Bonnet dudak hareketlerinden konuşma öğrenme usulünü icat etti. (Gök, 1958) Bu çalışmaları takip eden yıllarda Sağır-dilsizler için okullar kurulması, bilimsel çalışmalar yapılması süreci hızlandı. Bu süreçte okullarda yatılı olarak bu kişilere eğitim verme çalışmaları başladı. Ancak birbirinden uzakta çalışan okullarda farklı ekollerden eğitim verildiği için eğitimde birlik sağlanamıyordu. Bunun önüne geçebilmek için 19. Yüzyılda Almanya ve Fransa'daki okullar harflerin ifadesi metotlarını birleştirdiler. 1822'de büyük bir gelişme oldu ve fonetik sisteminin kullanımıyla sağır-dilsizlerin okuması ve okuduklarını başkalarına mimikler ile aktarması mümkün oldu (Gök, 1958).

Körler için ise ilkokulun açılması 1785 yılında Paris'te gerçekleşmiştir. Okulun kurucusu Valentin Haüy önce kör bir dilenci çocuk ile çalışmaya başlamış kabartma harfler icat ederek okuma yazmayı öğretmiştir. Ardından Kör Çocuklar Ulusal Enstitüsü'nü kurmuştur. Okulun ününün dünyaya yayılmasının ardından başka ülkelerde de okul açılmasına yönelik çalışmalar başlamıştır. Paris'te açılan bu okuldan Louise Braille'nin da içinde olduğu çeşitli bilim adamları yetişmiştir. Braille daha 15 yaşındayken bugün bile kullanılan Braille alfabesini geliştirerek insanlığa büyük bir katkı sağlamıştır (Balcı, 2013).

2.3. Osmanlı Devleti'nde Sağır, Dilsiz ve Âmâların Eğitimi

Müslüman toplumlarda engellilik bir imtihan olarak kabul edilmiş, ilahi bir mesaj olarak düşünülmüştür. Diğer toplumlardan farklı bu bakış açısı engelliler için bakımevleri kurulması fikrinin oluşmasını beraberinde getirmiştir. Vakıf kültürünün yaygın olduğu dönemlerde de bimârhaneler, darüşşifalar engelliler ve hastalar için bakımevi olarak hizmet vermiştir (Şimşek, 2017).

Osmanlı Devleti'nde de sağır-dilsizler toplumda hep şefkatle muamele görmüşlerdir. Vakıflar aracılığı ile ihtiyaçları karşılanmış, bakımları için gerekenler yapılmıştır. Toplumdan

dışlanmamışlar ve kendilerine göre meslekler edinerek geçimlerini de sağlamışlardır. Osmanlı sarayında devlet işlerinin dışarıdan görüşüldüğü yerlerde, duyulan bilgilerin dışarı ile paylaşılmamasını sağlamak için sağır dilsizler çalıştırılırdı. Dilsizlerin sarayda çalıştırılması önceki devletlerin de uyguladığı bir saltanat geleneği haline gelmişti (Koçu, 1966). III. Murat döneminde sarayda çalışan sağır-dilsizlerin sayıları ve etkileri artmıştı. Ayrıca cellat olarak da yine dilsizler çalıştırılmıştı (Yıldırım, 1997). Dilsizler kendi aralarında işaret diliyle anlaşırlardı. Saray ahalisi bu işaret dilini öğrenmişti. Dilsizlerin devlet işlerine karışmaması bir kural olarak benimsenmiştir, devlet işlerine karışan dilsizler sürgüne gönderilirdi (Balcı, 2013).

Osmanlı Devleti'nde sağır ve dilsizlerin eğitim faaliyetleri ilk olarak Avusturya vatandaşı aynı zamanda Ticaret Mektebi'nin kurucusu olan Grati Efendi'nin çalışmaları sonucunda başlamıştır. Grati Efendi'nin hazırlayarak ilgili makamlara sunduğu layihada eğitim faaliyetlerinin toplumun geneli için yaygınlaşmasına rağmen sağır ve dilsizler ile ilgili bir eğitim kurumu olmadığını vurgulamıştır. Bu şekilde eğitim veren mekteplerin Avrupa'da bütün büyük şehirlerde olduğu ve önemli bir toplumsal bir görevi yerine getirdiğinden bahsetmiştir. Sağır ve dilsiz çocukların eğitilirse hem aileleri ile iletişim kurarak onlara istek ve ihtiyaçlarını anlatabilecekleri, hem de özürleri sebebiyle içinde bulundukları umutsuz durumdan kurtularak Allah'ın kulu olduklarını anlayabileceklerini belirtmiştir (Demirel, 2013).

Yapılan görüşmeler sonunda Meclis-i Mahsus kararı ve II. Abdülhamid'in iradesi ile 24 Haziran 1889'da Dilsiz Mektebinin kurulması kararı çıkmıştır. Bu kararı takiben bir ilan hazırlanmış, mektebin 15 Eylül 1889'da açılacağı, ücretsiz olacağı, okutulacak dersler ve kayıt günleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Böylece Dilsiz Mektebi, 30 Eylül'de Hamidiye Ticaret Mektebi bünyesinde 20 öğrenci ile eğitime başlamıştır. Mektebin müdürlüğüne Grati Efendi getirilmiştir (Demirel, 2013). Mektep özellikle ilk açıldığı yıllar çok ilgi görmüştür. Devlet adamlarının gösterdiği ilgi sayesinde hızlı bir gelişme göstermiştir. Mektebin öğrenci sayısı kısa sürede artmıştır.

Mektep ilk olarak sağır ve dilsizler için hizmet vermiş, bir yıl kadar sonra Maarif Nazırı Münif Paşa medeni ülkelerde olduğu gibi körler için de bir mektep açılarak Sağır Dilsiz mektebi bünyesinde faaliyet göstermesi için teklifte bulunmuştur (Demirel, 2013). Açılacak âmâlar okulunda Türkçe, Fransızca, Musiki, Hesap, Tarih ve Coğrafya derslerini okutacak muallim ve bir mubassır bulunmasını talep etmiştir. Teklifin uygun görülmesi üzerine 17 Mart 1891'de Dilsiz Mektebine bağlı, gündüzlü Âmâlar Mektebi de açılmıştır. İlk etapta 6-20 yaşlarında Müslim ve gayrimüslim öğrencilerden kayıt alınmıştır. İlk iki yıl Devlet salnamelerinde Dilsizler Okulu diye geçerken 1893 itibariyle Dilsiz ve Âmâ Mektebi diye anılmıştır.

Üniforması kırmızı ceket ile kırmız şeritli lacivert pantolon olan okula, öğrenciler biri dilsiz biri kör öğrenci beraber gelirler ve yolda birbirlerine göz kulak olurlardı. Okulu bitirenler genellikle mürettip ya da devlet dairelerinde odacı olurlardı (Yıldırım, 1997).

Mektebin en büyük problemi bina konusu olmuştur. Müstakil ve sürekli bir binası olmaması öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Okulun yatılı kısmı olmadığı için öğrenciler her gün gelip gitmekte zorlanmışlardır. Özellikle âmâ öğrenciler için sürekli değişen okul binalarını öğrenip, ulaşımı sağlamak zahmetli olmuştur. Birçok bina gezdikten sonra Ayasofya Merkez Rüşdiyesi içinde bir sınıfa taşınmış, ardından 1897'de öğrenci sayısındaki azalma sebebiyle âmâ kısmı kapatılmıştır. Son senesinde Âmâlar bölümünden müzik dersi kaldırılıp sadece ilahi ve kasideler okutulmaya başlanması da öğrencilerin azalmasının sebepleri arasında gösterilebilir (Yıldırım, 1997).

1908'de mektebin eski muallimlerinden Hüseyin Sabri Bey'in talebi ile okula mektep müfettişi gelmiş, mektebin bir an önce yatılı olması ve uygun bir binaya taşınması durumunda istekli görünen öğrenciler için bir fırsat olabileceğini belirten bir rapor hazırlamıştır. Ancak mektep binası talepleri maddi kaynaklar gerekçe gösterilerek geri çevrilmiştir (Demirel, 2013).

Okulda dilsizler için daktiloji yöntemi kullanılmıştır. Fransız dilsiz alfabesi bazı değişiklikler ile Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Öğrencilere olabildiğince açık ve sade bir Türkçe öğretilmektedir. Âmâ bölümünde ise kabartma harflerle okuma öğretilmiştir. Körler için öncelik müzik dersi idi. Müzik notaları da kabartma sistemle öğretilmiştir. Mezun olanlar çalgıcılık yapabiliyordu. (Yıldırım, 1997).

1897'de körlerin durumunu görüşmek üzere 1902'de yapılan Brüksel'deki kongreye Hariciye Nezareti Kaymakam Esad Beyin gönderilmesini kararlaştırılmıştır. Esad Bey bu dönemde körler okulunun tekrar açılması, görme engellilerin eğitiminde farklı yöntemler denenmesi konusunda çalışmalar yürütmüştür. Bilimsel toplantılarda bu konuda tebliğler vermiştir (Yücel, 2011).

Esad Bey'in de çabaları ile 22 Temmuz 1904'te Encümen-i Mahsus-ı Vükela'da yapılan görüşmelerde dilsiz ve amalar için hem okuma yazma, dini bilgiler hem de el işlerinin öğretilebileceği, içinde her türlü teçhizatın bulunduğu yeni bir bina yapılması, masrafları için devlet çiftliklerinden birinin tahsis edilmesi, yapım masrafları içinse memur maaşlarından %5 kesinti yapılması, dilsiz ve sağır eğitiminde uzman öğretmenlerin bu süreçte temini, bütçesinin Maarif Nezareti'ne dâhil edilmesi ve inşaatı yürütmek için bir komisyon kurulması kararlaştırıldı. Dönemin padişahı II.Abdülhamid kararı onaylamış ve 1000 Osmanlı lirası bağış

yapmıştır. Komisyon tarafından çalışmalar başlamış, para toplanmış, okulun planları ile ilgili çalışmalar yapılmış, Avrupa'ya giden Mimar Valeury oradaki müesseseleri gezip görme görevini üstlenmiştir (Sabah, 23 Ağustos 1904).

1906 yılına gelindiğinde bir miktar para toplanmış ancak temel atma için bir emir verilmemiştir. Komisyon gerekli çalışmaları yaptığı ancak eldeki paranın inşaata başlamak yeterli olmadığı konusunda nezarete başvurmuş ancak sonuç alamamıştır. Maarif Nezareti 1910'da Çapa mevkiinde sağır ve dilsiz çocuklar için bir bina yaptırmak üzere meclise başvurmuş ancak bu arsaya Darülmuallim yapılması kararlaştırılmıştır. Memur maaşlarından yapılan kesinti ile de tıp fakültesinin tıbbi malzeme alımı gerçekleştirilmiştir (Ergin, 1977).

1912'de Meclis-i Umûmî Vilayet artık fayda sağlamadığı düşünülen Dilsizler Mektebini kapatmaya karar vermiştir. Ancak veliler adına Hüseyin Sabri Bey bir dilekçe yazarak yatılı olduğunda çok daha verimli olabileceğini vurgulamış, öğrencilerin en azından okuma yazma öğrenerek toplumda varolabildiklerini anlatmıştır (Demirel, 2013). İtirazları dikkate alınmış kurumlar arasında yapılan yazışmalar sonucunda Darülaceze'de yatılı ve sanatlı bir sınıf olarak devam etmesi kararlaştırılmıştır. Darülaceze Belediyeye bağlı olduğu için okul da Şehremaneti'ne devredilmiştir. Ancak 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Darülacezede bir bina da yapılamadığı için taşınma işi ertelenmiştir. Bu sırada okulda çok fakir ve kimsesiz olan 8-10 öğrenci kalmıştır (Yıldırım, 1997).

1915'te diğer illerde açılması planlanan dilsiz ve sağır mektepleri için bir nizamname hazırlanmıştır. 25 maddelik nizamname 5 bölümden oluşur. İlk bölümde genel hükümler, ikinci bölümde kayıt şartları, üçüncü bölümde yönetici ve öğretmenlerin görevleri, dördüncü fasılda okul ücretleri ve öğrencilerden istenecek malzemeler açıklanmıştır. Okulda 11 yaşını dolduran öğrenciler istidadına göre uygun zanaatlara yönlendirilecekti. Bu nizamnamenin ardından 1916'da 1915 nizamnamesine ek olarak çıkarılan nizamname ile Sağır ve Dilsiz Mektebine âmâ çocuklar için de bir şube açılması kararlaştırılmıştır. Ancak alınan bu kararlar ülkenin içinde bulunduğu durumun da etkisiyle hayata geçirilememiştir (Tekir, 2021).

Tüm bu süreçte okulun birçok bina değiştirmek durumunda kalması eğitimin aksamasına ve öğrenci sayısının sık sık değişmesine neden olmuştur. Ülkenin dört bir yanından işitme ya da görme engelli velileri okulda çocuklarının eğitim alabilmesi için başvurular yapılmış ancak okulun yatılı bölümü olmadığı için tüm talepler reddedilmiştir. Yaşanan tüm sorunlara rağmen mektep faaliyetlerine devam etmiş 1926 yılında öğrenci azlığı gerekçe gösterilerek kapatılarak kalan öğrenciler İzmir Sağır, Dilsiz ve Âmâ Mektebi'ne devredilmiştir (Demirel, 2013).

Aynı tarihlerde uzun süredir çalışmalara devam eden Amerikan board misyonerleri faaliyetlere devam ettikleri Urfa'da bir körler okulu açılması için harekete geçtiler. Misyoner öğretmenlerden biri olan Mary Harutunian'ın gören tek gözünü kaybetmesi üzerine dernek tarafından Londra Körler Okuluna eğitime gönderilmiştir. Londra'da körlerin eğitimi ile ilgili eğitimler aldıktan sonra tekrar Urfa'ya dönmüş ve okulu faaliyete geçmesi için çalışmaları başlatmıştır. Okul ilk açıldığında hem yatakhane hem derslik olarak kullanılan 2 odada eğitimler başlamıştır. Harutunian Braille alfabesini Ermenice'ye uyarlamış ve okulda Braille alfabesi ile eğitim vermeye başlamıştır. İlk olarak okuma yazma ve matematik dersleri verilmiş, kısa süre sonra müzik, resim, İngilizce, Türkçe, tarih, Ermeni tarihi, aritmetik, fiziki coğrafya, İncil dersleri de verilmeye başlanmıştır. Bu derslerin yanı sıra dikiş-nakış, örgü, sepet ve tabure örme, yemek servisi gibi beceriler de öğretilmiştir (Yücel, 2011). Eğitim süresi 4-5 yıl olan okul her yıl Eylül ayında açılır Haziran ayı başlarında kilisede yapılan törensel bir sınavla kapanırdı. Okulun temel amacı çeşitli şehirlerde körler okulu açabilecek nitelikte öğretmenler yetiştirmekti. Okuldaki öğrencilerin büyük kısmı Ermeni ve gayrimüslim olmakla birlikte az sayıda Müslüman öğrenci de eğitim almıştır. (Yücel, 2011). Birinci Dünya savaşının başlamasıyla birlikte misyonerlik faaliyeti yapan birçok kurum gibi Urfa Amerikan Körler Okulu da faaliyetlerine son vermek durumunda kalmıştır (Yücel, 2011).

1900'lü yılların başlarında İstanbul dışında taşrada da çeşitli okullar açılmıştır. Beyrut Körler Okulu, Urfa Amerikan Körler Okulu, Malatya Körler Okulu, Selanik Sağır ve Dilsizler Mektebinin yanı sıra Maraş, Adana, Haçin, Antep okul açılan diğer yerlerdir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve veri analiz süreci açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Geçmişteki bazı bilgilere, o döneme ait bilgileri inceleyerek, varsa o dönemde yaşamış kişilerle görüşerek ulaşılır. Araştırma sonrasında o döneme ait bilgiler mümkün olduğu kadar tam ve doğru şekilde yeniden yapılandırılır. Ancak bunu tam olarak gerçekleştirmek hiçbir zaman mümkün olmaz. Her zaman eksik bilgiler mutlaka vardır. Buna göre tarihsel araştırma, geçmişte olan eylemleri veya olayları tanımlamak, açıklamak ve anlamak için verilerin sistematik olarak toplanması ve değerlendirilmesidir. Bu açıdan tarihsel araştırma, diğer araştırma yöntemlerinden farklı bir yol izler.

Tarihsel araştırmanın amaçlarından biri geçmişte işlerin nasıl yapıldığını öğrenmek ve mevcut eğitim uygulamaları ve stratejilerini daha iyi anlamaktır. Eğitimde yer alan birçok uygulama aslında yeni değildir. Daha önce denenmiş ve çeşitli sonuçlar alınmıştır. Bu amaçla yapılan literatür taraması bir tür tarihsel araştırmadır (Fraenkel&Wallen&Hyun, 2011).

Bu tez çalışmamızda tarihsel araştırma yöntemi kullanılarak, Cumhuriyet Dönemi engelli eğitimi veren kurumlarının yapıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma yaparken bilimsel sonuçlara ulaşmak için mevcut literatürün incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla ilk olarak konuyla ilgili süreli ve süresiz yayınlar incelenmiştir. Engelli eğitimi ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Kararları, Resmi Gazeteler, Tebliğler Dergisi, makaleler, kanunlar, tezler, çeşitli eğitim dergileri, tanıtım broşürleri, yazılmış kitaplar, erişime açık internet kaynakları incelenmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1.Cumhuriyet Döneminde Engelli Eğitimi ile İlgili Okulların Açılması ve Yaygınlaşması

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte inkılaplar dönemi başlamış ve sosyal, siyasi haklar gündeme gelmeye başlamıştır. İlk dönemlerde olmasa da 1930'lu yıllardan itibaren sosyal haklar daha fazla ifade edilir duruma gelmiştir. Cenevre Bildirisi'nin 1923 yılında Atatürk tarafından imzalanması Türkiye Cumhuriyeti'nin özel eğitim adına attığı ilk adımlardan biri olarak görülebilir. (Şahin, 2003). Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi olarak geçen bu bildiri uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik yapılmış ilk sözleşmedir. Cenevre Bildirisi'nde; çocukların doğal biçimde gelişmesine imkân sağlanması, hasta çocukların tedavi edilmesi, terk edilmiş çocukların korunması, felaket anında çocuklara öncelik verilmesi, çocukların istismara karşı korunması gibi maddelere yer verilmiştir.

Eğitim alanında birçok yeniliğin yapıldığı Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'ni ele aldığımızda ilk açılan engelli okulu İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi'dir. Osman Nuri Ergin okulun Musevi tüccar Alber Karmona tarafından açıldığını söylerken, Mustafa Ergün yine Alber Karmona tarafından 1911 yılında kurulduğunu söylemektedir (Ergin, 1977, Ergün, 1996). Sadiye Tutsak okulun kendisi de işitme engelli olan Fuat Bey tarafından 1911'de Basmane'de küçük bir dairede kurulduğunu söylemektedir (Tutsak, 1996). Süleyman Gök ise okulun Fuat Bey tarafından kurulduğunu ancak Fuat Bey'in İzmir'e geliş tarihinin 1922 olduğunu belirtmektedir (Gök, 1958). Okulun açılma tarihi hakkında farklı fikirler olsa da Tutsak'ın aktarımına göre Fuat Bey'in İzmir'deki okuldan 4 öğrenci ile Mısır, Beyrut taraflarına gittiği, öğrencilerden haber alamayan ailelerin başvurusu üzerine 1912'de öğrencilerin ailelerine teslim edildiği anlaşılmaktadır. 1910 Aralık ayında çıkan Ahenk gazetesindeki Fuat Efendi'nin okulu açmak için ruhsat aldığı haberine bakılarak Tutsak'ın okulun açılması ile ilgili aktardıklarının doğru olduğu sonucuna varılabilir (Ahenk, 1910). Okulun açılması ile ilgili çalışmalar 1911'de başlamış ancak tam olarak faaliyete geçememiş 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile Sağlık Bakanlığı'na bağlanmış, yeni binaya taşınmış ve müdürlüğüne Fuat Bey getirilmiştir. Okulun yeni binası İzmir'in işgali sırasında Yunan komutan Venizelos'a tahsis edilen bina olduğu için geniş, ferah ve bakımlıdır (Tutsak, 1996). Sağır ve Dilsizler Okuluna 1926 yılında körler sınıfı açılarak Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesi adını almıştır. 1925-1938

yılları arasında müdürlüğünü Necati Kemal Kip'in yaptığı okul oldukça başarılı olmuş, büyük rağbet ve takdir görmüştür (Kip, 1938). 13 Ağustos 1935 tarihli Son Posta Gazetesinin haberine göre bu okul Sağlık ve Sosyal Yarım Bakanlığının gerekli görmesi üzerine enstitüye dönüştürülmüştür. Kurumdan özellikle son iki yılda çok verim alındığı vurgulanan haberde, enstitünün yeni kapasitesinin 75'i sağır ve dilsiz, 20'si kör, 5'i ileri aptal olan 100 kişi olduğu belirtilmiştir (Son Posta, 1935).

İstanbul'da 1889'da açılan Dilsiz Âmâ Mektebi ise Osmanlı Devleti'nin geçirdiği ekonomik sıkıntılar, savaşlar gibi tüm zorluklara rağmen ayakta kalabilmeyi başarmış az sayıda öğrenci ile eğitime devam etmeye çalışmıştır. Sadece gündüz eğitim veren bu kurumun Cumhuriyetin ilk yıllarında da çeşitli sıkıntıları olmuştur. Bu dönemde eğitim ile ilgili çalışmalar yapan Ali Haydar, okulu ziyaret ederek bir makale hazırlamıştır. Bu makalede okul ile ilgili gözlemlerini aktarmış, eksiklikleri belirtmiş ve düzeltilebilmesi için çeşitli önerilerde bulunmuştur. Haydar'ın (1925) ifadelerine göre İstanbul'daki Dilsiz Âmâ Mektebi kayıtlı 20 öğrenci olmasına rağmen bunların 16'sı mektebe devam ediyordu. Mektepte herhangi bir sanat eğitimi olmadığı gibi, malzeme açısından da oldukça eksik durumdaydı. . Bu tarihte körlerin eğitimi için ayrı okul açılması gerektiği, sağırlar için sadece parmak işaretleri öğretilmesinin yeterli olmadığı aynı zamanda konuşma öğretilmesi gerekliliği, zihinsel engelli çocuklar için de sınıflar açılabileceği, okulun araç gereç açısından zenginleştirilmesi gibi günümüzde dahi geçerli olabilecek önemli tavsiyelerde bulunmuştur. Sonuç olarak İstanbul Dilsiz Âmâ Mektebi öğrenci sayısı azalmaktaydı. Okul, öğrenci sayısının azalması nedeniyle 1926'da kapatılarak öğrenciler İzmir'deki Sağır, Dilsiz ve Körler Okulu'na dâhil edilmiştir (Demirel, 2013 ve Tekir, 2021). Böylece 1899'dan beri var olan okul kapanmış oldu.

İzmir'de Sağır, Dilsiz ve Körler Okulu olmasına karşın İstanbul'da uzun süre bir mektep olmaması bu bölgedeki dilsizler için bir sorun teşkil etmiştir. 21 Kasım 1925'te Cumhuriyet gazetesi İstanbul'da tekrar dilsiz mektebi açılacağı haber yapılmış, hatta öğrencilerin giyecekleri kıyafetlerin rengi bile belirtilmiş olsa da bu konuda bir gelişme olmamıştır. 1930-1937 yılları arasında sadece bir yıl ara verilmek suretiyle Sağır, Dilsiz Kongreleri düzenlenmiştir. Bu kongrelerde amaç sağır, dilsizlerin sosyal hayatlarında yaşadıkları zorlukları dile getirmektir (Dincel, 2022). Sağır ve dilsizlerin bu dönemlerdeki bu örgütlenme faaliyetlerinde önderlik eden kişi Sağır, Dilsiz ve Körler Tesanüt Cemiyeti kurucusu Süleyman Sırrı Gök olmuştur. Süleyman Gök başkanlığındaki Dilsizler Cemiyeti ilk kongreyi 15 Ağustos 1930'da gerçekleştirmiştir. Süleyman Gök dilsiz işaretleri ile kongre açılışını yapmış, Türkiye'de iki binden fazla dilsiz olduğunu, İstanbul'da bir mektep ihtiyacı olduğunu ve açılması için Maarif Vekâleti'ne başvurduklarını belirtmiştir. Kongrede çeşitli konuşmacılar

yer almış, bu konuşmacılardan birisi olan Edgart Faracı Efendi sağır dilsizlerin mutlu bir yuva kurabilmesi için yine sağır ve dilsiz olan biriyle evlenmelerinin daha uygun olacağını belirtmiştir (Cumhuriyet, 1930). 9 Ağustos 1930 tarihli Son Posta gazetesi Dilsizler Cemiyeti'nin İstanbul'da bir okul açacağı ile ilgili haber yapmıştır (Son Posta, 1930). Ertesi yıl Süleyman Gök mektep açılması konusunda Ankara'dan gelen olumsuz yanıt üzerine bir açıklama yaparak başvuru yaptıklarını ancak dilsizlerin eğitim için İzmir'deki mektebe gitmeleri gerektiği ilerde İstanbul'da bir mektep açılmasına izin verileceği konusunda vekâletten cevap geldiği bu sebeple cemiyetin faaliyetlerine bir süre ara vereceğini söylemiştir (Son Posta, 1931).

Cemiyet faaliyetlerine ara verse de sağır ve dilsizler taleplerini dile getirmeye devam etmişlerdir. 28 Ekim 1931 tarihli Vakit Gazetesi İstanbul'daki dilsizlerin okul açılması için vilayete başvuru yaptıkları haberini yayınlamıştır (Vakit, 1931). Gelen talepler doğrultusunda cemiyet faaliyetlerine 1931 yılı sonlarında tekrar başlamış ve 15 Ocak 1932'de bir kongre daha düzenlemişlerdir. Mektep isteklerini tekrar dile getirmişler, Paris'te yapılacak uluslararası dilsiz konferansına katılabilmek için hükümetten izin alma çalışmalarına başlamışlar ve Mustafa Kemal'e bir heyet göndermeyi kararlaştırmışlardır (Dincel, 2022). 2 Nisan 1932 tarihli Vakit gazetesinin haberine göre aynı yıl ikinci bir kongre düzenlenmiş, bu kongrede mektep meselesi konuşulmuş, hararetli tartışmalar gerçekleşmiştir. Okul açılması isteğinin en büyük sebebinin yeni harflerin tüm dilsizler tarafından öğrenilmesi olduğu belirtilmiştir. Süleyman Gök kongrede söz alarak ‘*’Feryat ediyoruz, memleket neden bizi cahil bırakıyor, ebediyen yük hayvanları gibi ifadei meram etmekten aciz olarak mı yaşayacağız, mektep açma işini ehemmiyetle takip etmek lazımdır. Yeni idare heyetinden bu işi bekliyoruz’’* diyerek sitemini dile getirmiştir. Haberi yazan Yekta Ragıp çok tartışma çıkmasına rağmen hiç ses çıkmamasından dolayı oldukça enteresan bir kongre olduğunu dile getirmiştir (Vakit, 1932). Kongrelerde yaşadıkları sorunlar dile getirilmiş, hatta Anadolu'da yaşayan dilsizler ile ilgili neler yapılabilir diye düşünülmüş ancak her kongrenin en önemli ve değişmeyen konusu mektep açılması olmuştur. Cemiyet tarafından İstanbul'da bulunan 750 civarında dilsizin yeni alfabeyi öğrenmesi için gece kursları açılmıştır. Dilsizlerin bu talepleri ve bu yöndeki çalışmaları 1932 yılında basında sıklıkla yer almıştır. 9 Aralık 1932'de üçüncü kongreyi düzenleyen cemiyet mektep açılması için izin alındığını, açılacak mektebin iki uzman doktor idaresinde açılacağını duyurmuştur. Ayrıca dilsizlerin sokaklarda kazalardan korunmak amacıyla sarı kenarlı, kırmızı şeritli kasketler giymesine izin verildiği haberi verilmiştir (Milliyet, 1932).

1933 4 Temmuz tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin haberine göre Süleyman Gök sık sık dile

getirdiği İzmir Dilsiz mektebinin eğitiminin yetersiz olduğunu kanıtlamak için bu okulda 7 yıl eğitim görmüş 2 öğrenciyi alarak Cumhuriyet gazetesine gitmiş, muhabirin şahitliğinde öğrencilere bir sınav uygulamış ve bir şey öğrenemediklerini herkese göstermiştir (Cumhuriyet, 1933). Buna karşılık İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesi 8 Ağustos 1933 Son Posta Gazetesinde bir açıklama yayınlatarak Süleyman Gök tarafından yapılan suçlamaların asılsız olduğu, okulun Avrupa'dan da birçok uzman tarafından ziyaret edildiği ve kullanılan oral metodun uzmanlar tarafından da uygun bulunduğu, dudak üzerinden kıraat usulü ile dilsizlerin rahatlıkla iletişim kurabildiği vurgulanmıştır (Son Posta, 1933). Aslında anlaşamadıkları kısım verilen eğitimin farklı metotlardan oluşması olarak yorumlanabilir. İzmir'deki okul ve cemiyet arasındaki gerginlik uzun süre devam etmiş, 1934'te İzmir'deki mektebin müdürü Necati Kemal Bey'e suikast yapacağı gerekçesi ile 7 dilsiz tutuklanmış ve bu olayda Süleyman Gök'ün adı da geçmiştir (Dincel, 2022).

Cemiyetin ısrarlı çabaları sonucunda 6 Eylül 1933 tarihli Milliyet Gazetesi 11 Eylül'de dilsiz ve körleri okutma mektebi açılıyor diye haber yapmıştır. Böylece Cumhuriyet Dönemi'nde açılan ikinci okul İstanbul Hayriye Lisesi içinde açılan Sağır ve Dilsizler Okulu olmuştur. Süleyman Gök mektepte öğretmen olarak görev almıştır. Okulda yeni tekniklerle sağır ve dilsizlere konuşma öğretilebileceği belirtilmiştir. Bunun yapılabilmesi için öğrencinin öğretmenin gırtlağını kavraması ve hareketlerin kendisinde bıraktığı intiba ile konuşmayı kavraması sağlanacaktır. Körlerden eğitim için başvuran olursa onlar için de kabartma levhalar hazırlanacağı, yeni uygulamalar ile eğitim yapılacağı ifade edilmiştir (Son Posta, 1933). Okulun talimatnamesi 1934'te Milli Talim ve Terbiye Dairesi tarafından kabul edilerek müfredat programı belirlenmiş, okul tek sınıf olarak açılmış ve eğitim süresi beş yıl olarak planlanmıştır. İdaresine de Cevat Zekai Bey'in getirilmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1934). Bu okulun talimatnamesine göre açılma amacı; ilk tahsil çağında bulunan kız ve erkek çocukların iyi alışkanlıklar kazanmaları, okula yatılı ve gündüzlü olarak devam etmeleri, gerekli bilgileri ve becerileri kazanıp, ilim ve irfana kavuşmaları konusunda gerekli çalışmaların yapılmasıdır (MEB, 1934).

Mektep açılmış olsa da Dilsiz cemiyeti kongre düzenlemeye devam etmiş ve sağır, dilsizlerin sorunlarını ve çözüm yollarını dile getirmeye devam etmiştir. 1935'te yapılan kongrede uluslararası kongrenin Türkiye'de yapılması için çalışmalar yapılırken Süleyman Gök Anadolu'daki sağır, dilsizler için yurt ve mektep açılması için başvuru yapılacağı duyurusu yapmıştır. Okul açılmadan bile 245 dilsizin mektep için başvuru yaptığı belirtilmiştir (Tan, 1935). Kongreler devam ederken cemiyet merkezinin Ankara'ya taşınması kararlaştırılmıştır. Ankara'da kendilerine bir bina tahsis edilmiş cemiyet faaliyetleri ve eğitim çalışmaları için

Süleyman Gök Ankara'daki cemiyetin başkanı olarak çalışmalarına devam etmiştir. Dernek Ankara'da 1936 yılında bir balo düzenleyerek Mustafa Kemal'e davetiye göndermiştir. Atatürk baloya katılmasa da derneğe 50 lira bağışta bulunmuştur. Dernek içinde yaşanan çeşitli anlaşmazlıklar da devam etmiştir (Dincel, 2022). 1937'de Kurun gazetesine göre Dilsiz okulu açılacağı duyurulmuştur (Kurun, 1937). Buradan yola çıkarak Hayriye Lisesi içinde açılan 1933'te faaliyete geçen okulun kısa ömürlü olduğu ve devamının sağlanmadığı sonucuna varılabilir.

1945 yılında İstanbul'da Sağır, Dilsiz ve Körler Özel Okulu açılmıştır. Sağır, Dilsiz ve Körler Derneği Tesanüt Cemiyeti tarafından kurulan okulun müdürü kendisi de sağır-dilsiz olan ve bu konuda çalışmaları bulunan Süleyman Gök olmuştur. Süleyman Gök, İstanbul Sağır, Dilsiz mektebinde eğitim gören öğrencilerden birisidir. Bu alanda özel teşebbüs ile açılan ilk özel eğitim kurumu olma özelliğini taşıyan bu kurum ilkokul derecesinde eğitim vermektedir (Gök, 1958). Bu okulun amacı talimatnamesinde, öğrencilere ilköğrenimle birlikte yeteneklerine uygun sanat yeteneği kazandırmak olarak belirtilmiştir (MEB, 1945).

1936 yılında kendisi de kör olan Mitat Enç zengin bir Amerikalı ailenin Sağlık Bakanlığına bıraktığı burs sayesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim almaya hak kazanmıştır. Kendisinden bursu kullanabilmesi için öncelikle İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinde bir süre kalarak incelemeler yapması istenmiştir. Deniz kenarındaki iki bitişik yalıda faaliyet gösteren okulda bir süre kalmış, ancak okulda yapılan işlemleri yetersiz bulmuştur. Öğrencilerin yaş farkına bakılmaksızın aynı sınıflarda eğitim gördüğü, temel okuma yazma, dört işlem gibi konularda bile yetersiz olduğu düşüncelerini yazdığı Bitmeyen Gece kitabında dile getirmiştir. Yaptığı çalışmalar sonunda küçük yaştaki öğrencilerden bir grup oluşturarak onlarla öğrendiği yöntemler ile çalışmaya başlamıştır. Kısa süreli de olsa yaptığı çalışmalardan olumlu sonuçlar almış olsa da kendi eğitimine devam etmek için 1936'da Amerika'ya gitmiştir (Enç, 1983).

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından hemen önce eğitimini tamamlayıp Türkiye'ye dönen Mitat Enç Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na sadece görme engelli bireylere özel bir okul açılması ile ilgili rapor hazırlamış, ancak savaş döneminde bir okul açılamayacağı cevabını almıştır (Enç, 2020). Türkiye'ye döndüğünde Gazi Üniversitesi Pedagoji Bölümü'ne atanan Mitat Enç'in de çabalarıyla 1950'li yılarda özel eğitim çalışmaları hız kazanmıştır. Bu sırada Dünya Braille Komitesi'nin Başkanı Sir Cricto Mc Kensie farklı dillerde kullanılan alfabe ile ilgili çalışmak üzere Türkiye'ye gelmiştir. Mc Kensie Mitat Enç ile beraber İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Okulunu ziyaret etmişlerdir (Enç, 2020). Mitat Enç, ziyaretin sonunda körler ve

sağırların birlikte eğitim almasının sakıncalarını anlatan bir rapor yazmış ve Milli Eğitim Bakanlığına raporunu sunmuştur. Tüm bu gelişmelerden sonra 1 Ağustos 1951 tarih, 5822 sayılı kanun ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi bütün demirbaş eşya, gerekli tüm kurumları ve yükümlülükleri ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ilk iş olarak İzmir'deki Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesinin körler kısmını sağırlar kısmından ayırarak Ankara'ya nakletmiş ve müstakil bir körler okulu kurmuştur. İzmir'deki okul ise sağırların eğitimi için ayrılmıştır. Bunun sebebi her iki özrün de eğitim metotlarının birbirinden çok farklı olmasıdır (Enç, 1954). Çalışanlar, idareciler ile ilgili derece, unvan, aylıklar, kadroların gösterildiği hükümler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı kısmının Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi başlığı altında ilgili cetvelde gerekli maddeler kaldırılarak aynı cetvelin Milli Eğitim Bakanlığı kısmına eklenmiştir (Resmi Gazete, 1951). Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesinde çalışan hizmetli ve memurlar aynı şekilde görevlerine devam etmişlerdir.

Ankara'ya nakledilen kör öğrenciler için 1951'de Etimesgut'ta yatılı bölge okulunun kullanılmayan, bakımsız bir bölümü ayrılmıştır. Okulun kurucu müdürlüğü Mitat Enç'e verilmiş, eski bir öğrencisi de müdür yardımcısı olarak atanmıştır (Enç, 2020). Mitat Enç başarılı beş ilkokul öğretmeni seçerek kadrosunu oluşturmuştur. Okulun çok iyi olmayan fiziki imkânlarını düzeltmek için büyük çaba göstermişlerdir. Bu çalışmalar sürerken Mitat Enç bir yandan görme özürlü öğrenciler için programlar hazırlamış ve hizmet içi eğitimler vererek öğretmenlerini görme engelli eğitimi konusunda bilgilendirmeye çalışmıştır (Enç, 2020). Körler okulunun amacı talimatnamesinde ''*4-18 yaş arasındaki kör çocukların iyi vatandaşlar, verimli ve faydalı iş ve meslek adamları haline gelmelerini sağlayacak eğitim ve öğretim vermek üzere faaliyet göstermektedir''* ifadesiyle tanımlanmıştır (MEB, 1954).

Bu tarihe kadar sağır, dilsiz ve körlerin eğitimi ile ilgili çeşitli girişimler yapılmış olsa da, eğitimden ziyade bu çocukların himaye edilmesi şeklinde düşünülmüştür. İlköğretimin zorunlu olması ve tüm vatandaşların okuryazar olması yıllar önce maarif meselesi olarak kabul edilmiş olmasına rağmen bu gayret sadece beden, zihin ve sosyal sağlıkları yerinde olan vatandaşlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Medeni milletlerde tüm vatandaşlar eşit haklara sahip olmalıdır (Enç, 1954). Bu gelişmelerden sonra özellikle 1950'li yıllardan itibaren çeşitli şehirlerde okullar açılmaya başlanmış ve özel eğitim ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsünde Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Öğretmenliği bölümü için 1952 tarih 157 sayılı Talim Terbiye Dairesi kararları doğrultusunda bir program hazırlanmış ve 2 yıl sürecek bu öğretmenlik eğitiminde okutulacak dersler belirlenmiştir. Programa göre körlerle ve

sağırlarla çalışacak olanlar buna uygun dersleri, eğitimi zor çocuklarla, geri ve üstün yetenekli çocuklarla çalışacak olanlar ise buna uygun dersleri alacaklardır. Öğretmen adayları uygulama derslerine katılacaklar, tatillerini ise bu çocukların eğitim gördükleri okullarda gözlem ve uygulama yaparak geçireceklerdir (MEB, 1952). Bu bölüme ilkokul öğretmenlerinden 40 kişi alınarak eğitime başlandı ancak bu bölüm ilk mezunlarını verdikten sonra atamalarda yaşanan sıkıntılar nedeniyle bakanlık tarafından kapatıldı (Enç, 1982).

1964'te Resmi Gazetede yayınlanan kararla Yıldız Sağırlar Ortaokulu açılmıştır. Bu okulun önemi Sağırlar Okulunda ilkokul seviyesini tamamlayan öğrencilerden meslek eğitimi ya da yükseköğrenime devam edebilecek çocukların gidebileceği normal ortaokul ve sanat kısmına devam edecek olanların gidebileceği sanat bölümlerinin olmasıdır (Resmi Gazete, 1964). Sağırlar Okulu talimatnamesine göre okulun amacı; '*'4-18 yaşları arasında bulunan sağır çocukları özel metod ve program ile konuşacak ve konuşulanları anlayacak, onlara gereken bilgiyi ve kültürü verecek, ilerde girecekleri iş ve sanatlar için ellerini işe yatkın hale getirecek ve iyi yurttaşlar olmalarını sağlayacak eğitim ve öğretim kurumlarıdır*'' şeklinde belirtilmiştir (MEB, 1961). Okulların genel olarak amaçlarına bakıldığında bu öğrencilerin kendilerini idame ettirebilecek, hayatlarında kimseye muhtaç olmadan yaşayabilecek hale gelmelerini sağlamak olduğu görülmektedir.

Ülkemizde özel eğitim öncelikle sağır, dilsiz ve kör öğrenciler için başlamıştır. Zihinsel geriliği olan çocukların eğitimi oldukça geç başlamıştır. 1952 Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde açılan Özel Eğitim bölümünde Üstün ve Geri zekâlı çocukların eğitimi uzmanlık alanı olarak belirlenmesi bu alandaki önemli bir adımdır (Çağlar, 1974). İki dönem mezun veren kurumdan 60 civarında öğretmen yetişmiştir. 1955 yılında Psikolojik Servis Merkezinin kurulması Özel Eğitim alanındaki önemli adımlardan birisidir. Bu servisler bugün her il merkezi ve birçok ilçede bulunan ve özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olan Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin temelini oluşturmuştur (Baykoç, 2019).

1957 yılında yürürlüğe giren 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun" un 22. maddesine göre korunmaya muhtaç çocuklardan özel eğitime gereksinimi olanlar için Millî Eğitim Bakanlığı gerekli önlemleri alır (Baykoç, 2019).

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin hakları Anayasamız ile güvence altına alınmıştır. 1961 anayasasının 48. Maddesine göre ''Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. 50. Maddesine göre ise ''Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.'' denmiştir (Anayasa, 1961). Ayrıca 1961 yılında yayınlanan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 12. Maddesinde ''Mecburi ilköğretim çağında bulundukları

halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan engelli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.'' hükmü ile ilköğretim çağındaki engelli çocukların eğitimleri yasa önünde tanınmış ve eğitim-öğretimlerinin ayrılık gösterilmeden devlet tarafından yaptırılması kesin hükme bağlanmıştır (Baykoç, 2019). Devamında 5.1.1961'de 222 sayılı ilköğretim kanunu yürürlüğe girer girmez Mitat Enç başkanlığında bir ekip tarafından Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar yönetmeliği hazırlanmıştır. Bu yönetmelik Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek 24 Temmuz 1962 tarih ve 11162 sayılı Resmi Gazete ile yayınlamış ilk yönetmelik olma özelliğine sahiptir. Yönetmelik çalışmalarına paralel olarak ilköğretim çağında olan özel eğitime muhtaç çocukların eğitim ve öğretimleri için hangi yıl, nerede, ne zaman ne tür kurum ve sınıfların açılacağı 10 yıllık bir plana bağlanmıştır (Doğan, 1984).

Devam eden süreçte 1960'lı yıllardan itibaren özürlü bireylerin toplumsal konumları gündeme gelmeye başlamış, 1970'lerde iş yaşamına katılmaları konusu gündeme gelmiştir. 1980'lerde özürlülük tanımı yapılmış, kalkınma planlarında ve anayasada özürlüler ile ilgili politikalar oluşmaya başlamış, 1990'larda özürlü bireylerin sorunlarına ilişkin araştırmalar yapılmaya başlanmış, bu konuda çalışan çeşitli kurumlar açılmaya başlanmıştır. 2000'li yıllarda Türkiye'nin Avrupa Birliğine girme çalışmalarının artmasıyla daha sistemli düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Özürlü dostu çalışmalar, özürlülerin sosyal hakları, özürlüler ile ilgili sosyal çalışmalar ve akademik çalışmalar bu süreçte hız kazanmıştır (Burcu, 2007).

Eğitilebilir geri zekâlı çocukların okula alınması ve özel sınıflarda eğitim görmeleri ilk defa 1952-1953 eğitim öğretim yılında Ankara'da Hıdırlık Tepe ve Yeni Turan ilkokullarında iki özel sınıf açılarak başladı. Bu sınıfların sayısı Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki üst düzey yetkililerin konuya karşı tavırlarına göre bazen azaldı bazen çoğaldı. Bu öğrenciler bazen yöneticiler, bazen yaşıtları tarafından hoş olmayan tavırlar ile karşılaştılar (Doğan, 1984/1). Bu özel eğitim sınıflarında eğitim beş yıl sürüyordu. Bu süreçte çocuklar ancak okuma yazma öğreniyor eğitime hazır hale geldikleri, yaşam için gerekli bilgi ve becerileri kazanmaya hazır olduklarında ise mezun edilip ailelerine teslim ediliyorlardı. Bu duruma çözüm arayan çeşitli dernekler kurulmuş, faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bursa Rehberlik Araştırma merkezi müdürü Hikmet Tanrısever tarafından 1972 yılında Bursa Geri Zekalı Çocukları Koruma Derneği kurulmuş, dernek özel sınıflardan mezun olup bir iş yapamayan eğitilebilir geri zekalı çocuklara iş öğreterek, çevredeki işyerlerine yerleştirerek hayata uyum sağalmalarını sağlamayı, ekonomik olarak kendilerine yeter hale getirmeyi görev edinmiştir (Doğan,1984/2). Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde resmi bir iş okulu açılması için başlatılan girişimler sonuç vermiş, yapılan yazışmalar sonucunda Bursa'da bir ilkokulun bodrum katında iki sınıftan oluşan İş okulu 1980 yılında faaliyete başlamıştır. Okulun tüm ihtiyaçları dernek tarafından

karşılanmış, öğretmen atanmadığı için normal okullarda görev yapan 3 öğretmen okuldaki görevlerini bitirdikten sonra buraya gelerek kendi aralarında işbölümü ile eğitim vermişlerdir. Okula ilk yıl 12 öğrenci alınmış ilgi ve yeteneklerine göre uygulamalı eğitim yapılmıştır. Çocukların yerleştirileceği işyerlerine de gerekli bilgilendirmeler ve ziyaretler yapılmış, nasıl davranılması gerektiği anlatılmıştır. İşe yerleştirilen çocuklar beklentinin üstünde bir başarı göstermişlerdir (Doğan, 1984/3). Ancak sağlıksız şartlarda bir bodrum katında verilen eğitimin daha iyi müstakil bir binada gerçekleşmesi için yapılan girişimler bu sırada sonuç vermiş dönemin valisi Zekai Gümüşdiş'in çabalarıyla dünyada çok az ülkede olan Bursa Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklar İş Okulu eğitime başlamıştır. 1984'te 14 Mayıs Sakatlar Haftasının ilk gününde açılış töreni gerçekleşmiştir (Doğan, 1984/4). Okulda görev almak üzere istekli öğretmenler belirlenmiş, bu öğretmenlere Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinin Özel Eğitim Bölümü tarafından yaz aylarında Bursa'da bir sertifika programı düzenlenerek eğitimler verilmiştir (Doğan, 1984/4). Öğretmenlerden uzun süredir bu iş için gönüllü olarak çalışan ve yapılan eğitimlere katılarak başarı göstermiş, Özel Eğitim ve İş Okulu öğretmeni Sait Alper 1982'de bir seneliğine Amerika Birleşik Devletleri'ne Geri Zekâlı Çocukların Rehabilitasyonu konusunda eğitim almak üzere gönderilmiştir. Bu eğitim sürecinde Amerika'daki benzer kurumları ziyaret etmiş, Bursa'daki okulda eğitim çalışmalarına devam etmek üzere dönmüştür (Doğan, 1984).

Mitat Enç'in 1981'de yaptığı araştırmada 5 Körler okulunda 400 öğrenciye ve idarecilere uygulanan anketlere göre; 1954 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca onaylanıp yürürlüğe giren Körler Okulları Program ve iç yönetmeliğinde bu tarihe kadar hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Var olan iç yönetmelik hükümlerine de çeşitli sebeplerle uyulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okullar dış dünyaya kapalı bir kurum haline gelmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun sınıf içi öğreniminin dışında kalan zamanlarında onları bedensel olarak geliştirecek ve zararlı alışkanlıklardan koruyacak bedensel etkinliklere yer verilmiştir. Okulların yıllık bütçeleri artan öğrenci sayısı ve maliyetini karşılamakta zorlanmıştır. Okullardaki müstahdem sayısı yeterli olsa da küçük öğrencilere yol gösterecek ara personel çeşidi hiçbir okulda bulunmamaktaydı (Enç, 1981).

Enç bu durumu iyileştirmek için çeşitli önerilerde bulunmuş; Özel Eğitim Genel Müdürlüğü iç örgütünün düzenlenmesi, Körler okulları program ve iç yönetmeliğinin güncellenmesi, okulda gerekli araç gereç için Özel Eğitim Ders Araçları birimi kurulması, okullarda bu konuda eğitim almış yetişmiş personel olması, görme özürlüler ve diğer sakatlar için ayrı bir sayım yapılması, yatılı okulların göz klinikleri ve fakülteler ile yakın ilişki içinde olması ve öğrencilerin sürekli kontrolden geçmesi gerektiğini belirtmiştir (Enç, 1981).

Osmanlı Döneminden Cumhuriyet Dönemi'ne uzanan süreçte engelli eğitimi sağır, dilsiz ve körlerin eğitimi şeklinde yoğunlaşmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde açılan ilk eğitim kurumu İzmir Sağır, Dilsiz Körler Okulu olmakla birlikte sonraki süreçte sadece sağır ve dilsizler için ayrı okullar, körler için ayrı okullar da açılmış; bu okulların her biri için kendi yönetmelikleri hazırlanmıştır. Bu yönetmelikler incelenerek başlıklar halinde karşılaştırmaları yapılmıştır. Yaptığımız araştırmalarda bazı okullar için hem resmi kaynaklar hem hatıralar yoluyla daha ayrıntılı bilgilere ulaşırken, bazıları için ulaşabildiğimiz bilgiler sınırlı kalmıştır.

Tablo 1

1923-1983 Tarihleri Arasında Sağır, Dilsiz ve Kör Okullarının Sayısal Verileri

YILLAR	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
1923-1924*	1	25	-
1924-1925	1	30	-
1925-1926	1	35	-
1926-1927	1	40	2
1930–1931	1	66	4
1931–1932	1	73	1
1932–1933	1	79	2
1933–1934	1	67	2
1934–1935	1	112	5
1935–1936	1	101	6
1936–1937	1	156	10
1937–1938	1	11	9
1938–1939	1	121	9
1939–1940	1	95	8
1940–1941	1	123	7
1941–1942	1	122	7
1942–1943	1	135	10
1943–1944	1	138	10
1944–1945	2	175	13
1945–1946	2	179	20

1946–1947	2	157	17
1947–1948	2	207	14
1948–1949	2	210	16
1949–1950	2	268	19
1950–1951	2	281	17
1951–1952	2	123	14
1952–1953	4	308	23
1953–1954	4	348	52
1954–1955	4	394	63
1955–1956	5	547	69
1956–1957	5	544	74
1957–1958	6	607	76
1958–1959	6	692	76
1959–1960	6	733	88
1960-1961	-	674	78
1961-1962	-	863	102
1962-1963	-	950	93
1963-1964	-	1005	124
1964-1965	-	1064	93
1965-1966**	9	1192	110
1966-1967	9	1491	129
1967-1968	9	1491	141
1968-1969	9	1565	156
1969-1970	9	1626	151
1970-1971	9	1572	204
1971-1972	9	1583	294
1972-1973	12	2220	178
1973-1974	15	2508	241

Maarif İstatistikleri (Milli Eğitim Hareketleri İstatistikleri 1942-1972, 1971-1972), Çitil (2009), Kip(1938)

*1923-1938 yılları arasında olan istatistiklerde eksikler olmaktadır. Bu tarihler arasında tek

okul olan İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinin 1938'de çıkardığı tanıtım bülteninde verilen öğrenci sayıları artış grafiğindeki öğrenci rakamları baz alınmıştır.

** 1965-1966 yılından önceki Sağır, Dilsiz ve Körler okulu istatistikleri meslek okulları bilgilerinde verilmiştir. Bu tarihten itibaren sağırlar ve körler ilkokulu, sağırlar ortaokulu, körler ortaokulu, sağırlar ve körler ortaokulu olarak ayrılan okulların istatistik bilgileri verilmiştir.

Tabloda okulların genel sayıları ulaşılabilen öğretmen ve öğrenci sayıları verilmektedir. Bu dönemde okullar yapıları açısından çeşitli farklılıklar gösterdiği için tabloda bunu tek tek göstermek mümkün olmamıştır. 1965'ten 1976'ya kadar ortaokul seviyesinde eğitim veren okullara baktığımızda Ankara'da bir İstanbul'da bir okulun eğitime devam ettiği görülmektedir. Okul ve öğrenci sayılarında hızlı bir artış yaşanmış buna bağlı olarak öğretmen kapasitesi de artırılmıştır.

4.2.İdari Teşkilatı

1945'te Sağır, Dilsiz ve Körler Tesanüt Cemiyeti tarafından açılan İstanbul Sağır, Dilsiz ve Körler Özel Okulu Öğretim Yönetmeliğine göre ilkokula denk eğitim veren küçük bir uzmanlık okuludur. Okul gündüzlü, yatılı ve karma olarak eğitim vermektedir. Öğrenim süresi 7 yıl olarak belirlenmiştir. Okul Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanan Tebliğler Dergisini takip ederek gerekli düzenlemeleri yapar. Okul yönetimi okulda kız öğrencilerin özelliklerinin gerektirdiği düzenlemeleri yapmak ve tesisleri sağlamakla yükümlüdür. Okulun işleyişinde yönetmelikte belirtilmemiş hususlar varsa genel hükümlere, özel okullar yönetmeliği hükümlerine ve Milli Eğitim Müdürlüğünden alınacak emirlere göre hareket edilir (MEB, 1945).

Engellilere eğitim verilen okulların ilk örnekleri olması sebebiyle yönetmelikler de zaman içinde daha ayrıntılı ve ihtiyaca yönelik olarak yapılmaya başlanmıştır. İlk yönetmeliklerde genel ifadelerle yapılacaklar yazılmış, sonraki yıllarda ise teşkilat, bina, araç-gereç, kayıt şartları, ders içerikleri gibi her türlü ayrıntı belirlenmiştir. Sağırlar ve körler okulunun birbirinden ayrılması sonrasında hazırlanan yönetmeliklerde ise tamamen o okulun ihtiyaçlarına göre yönetmelikler hazırlandığı görülmektedir. Bu sebeple bu dönemlerde okulun içeriğine göre açılan her okul için ayrı bir yönetmelik yayınlanmıştır.

Ankara Körler Okulunun iç teşkilatı; Ana kısım, ilkokul kısmı, ortaokul kısmı ve yurt kısmı olmak üzere dört bölümden ibarettir. Ana kısmına; 4-6 yaşında olan kör çocuklar alınır ve ilkokula girmeden önce iki yıllık bir eğitim-öğretime tabi tutulurlar. Ana kısımda amaç; körlerin aileleri tarafından çok ihmal edilmesi ya da engelleri sebebiyle fazla korunmuş olmalarından

kaynaklanabilecek davranış eksiklikleri ve kötü alışkanlıkları varsa gidermek, onlara ilköğrenimine başlayabilmek için gerekli bilgi, görgü ve becerileri kazandırmak, temizlik, giyinme gibi öz bakım becerilerini öğretmek, diğer çocuklarla bir arada yaşamayı, geçinmeyi, oynamayı ve iş birliği yapmayı alışkanlık haline getirmelerini sağlamaktır. Normal çocuklar temel becerileri, görgü kurallarını büyük ölçüde evde ailesinden öğrenir. Kör çocuklar ise aile çevresinde yeterli seviyede gelişme imkânı bulamadığı için bu okullara bir ana kısmının eklenmesi şarttır. Körler okulunun ilk kısmına; mecburi öğrenim çağında bulunan kör çocuklar alınır ve altı yıllık bir süre içinde normal ilkokul programı, eğitim- öğretim bölümünde eklenecek ek konu ve faaliyetlerle zenginleştirilerek uygulanır. İlkokul kısmında birinci devre ilk üç sınıfı, ikinci devre dört, beş ve altıncı sınıflardan oluşur. Görmeyen çocukların öğretiminde kullanılan kabartma yazının okunuş ve yazılışı ağır olduğu ve her türlü gözlem ve denemelerin şahsi olarak yaptırılması gerektiği için ilkokul ikinci devresinin bir yıl daha uzatılarak en az altı yıl olması lazımdır. Eğer okulda ana kısım açılamazsa bu uzatma da öğrenim için yeterli olmayacağı için böyle bir durumda en az bir yıllık hazırlık sınıfı açılması gerekmektedir. İlk kısımda birisi; zihin gelişimi de geri olan kör çocuklar için, diğeri ise okula başlama yaşını iki-üç veya daha fazla geçirmiş olan çocuklar için olmak üzere iki özel sınıf açılabilir. Bunlardan ayrı sınıf açacak kadar mevcut bulunmadığı takdirde mevcut öğrenciler, yaş gruplarının bulunduğu sınıflara dağıtılırlar. Ortaokul kısmı; normal ortaokul ve meslek okulu olarak ikiye ayrılır. İlkokulu bitiren kör çocuklara yetenek ve ilgilerine göre normal ortaokul ya da ilkokul öğrenimi üzerine ek olacak genel bir kültürle çeşitli mesleklerin öğrenilmesi imkânını sağlayan üç yıllık bir meslek ortaokul kısmı vardır. Normal ortaokul kısmında yetenek ve ilgileri lise ve yükseköğretime müsait olan öğrenciler içindir. Bu kısımda gerekli bazı ek programlar ile birlikte normal ortaokul programı uygulanır. Ortaokulun mesleki kısmına güç ve kabiliyetleri biraz sınırlı olan öğrenciler devam ederek eğitim-öğretim bölümünde belirtilecek kültür ve beceri dersleriyle dokumacılık, hasır sepet, fırça ve masaj gibi iş ve sanatları öğrenip hayata hazırlanırlar. Göz Koruma Sınıfları olarak adlandırılan normal okullara gitmeleri mümkün olmayacak kadar az gören veya devamlı bir göz rahatsızlığı bulunan öğrenciler için ilkokul kısmında birinci devre ve ikinci devre öğrencileri için açılmıştır. Bu sınıflarda bulunup da tamamıyla görme gücünü kaybedenler körler okulu sınıflarına aktarılır. Körler sınıflarında bulunup da tedavi ve ameliyat sonunda bir derece görme gücü kazanan öğrenciler göz koruma sınıflarına aktarılır. Ortaokul kısmı içinde açılan göz koruma sınıflarında öğrencilerin sayısına göre bunların birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında bulunanları bir grupta toplanarak sınıf oluşturulabilir (MEB, 1954).

Yönetmelikte göz koruma sınıfları ile ilgili bu veriler yer almasına karşın Mitat Enç'in

1981'de yaptığı bir araştırma sonucunda o dönemde var olan beş körler okulunun hiçbirinde göz koruma sınıfı kurulmadığı belirtilmektedir. Enç'e göre göz koruma sınıfları olmadığı için az gören öğrenciler hiç görmeyen öğrencilerle aynı sınıfta aynı eğitimi almak durumunda kalmışlardır (Enç, 1981).

İstanbul'da faaliyete geçen Sağırlar Okulu'nun yönetmeliğine göre iç teşkilatı altı bölüme ayrılır. Bunlar; Ana kısım, okul kısmı, yurt kısmı, İş ve meslek eğitimi kısmı (atölyeler), mesleğe hazırlık kursları, yetişkin sağırların eğitim ve öğretimidir.

Okulun ana kısmına 4-6 yaşlar arasındaki çocuklar gündüzlü ya da yatılı olarak alınır. Öğrenim süresi çocuğun yaş durumuna göre bir yıldan üç yıla kadar devam edebilir. Ana kısmının amacı; sağır çocukları yalnızlıktan, içine kapanmaktan kurtarmak, okul kısmına hazırlamak, lisan açısından geliştirmek, gerekli ilgi, görgü ve beceriler kazandırmak, temizlik, giyinme ve diğer şahsi işlerini kendi başlarına yapmayı öğretmek, diğer çocuklarla bir arada yaşama, geçinme, oynama ve işbirliği yapma alışkanlıkları kazandırmaktır.

Okul kısmında sağırlar okulu müfredat programı çerçevesinde zorunlu ilkokul öğrenimi verilir. Okulun öğrenim süresi birinci devre (1,2,3. sınıflar), İkinci devre (4,5,6. sınıflar) olmak üzere hazırlık hariç altı yıldır.

Zorunlu öğrenim çağında bulunan sağır çocuklar okula çağrıldıklarında okulun müfredat programında belirtilen esaslar doğrultusunda hazırlığa tabi tutulurlar. Hazırlıkta en fazla üç aylık süre sonunda sınıf öğretmeninin teklifi ile başarabileceği düşünülen öğrenciler öğretmenler kurulu kararı ile hazırlık sınıfındaki eğitimine devam eder. Başarı gösteremeyeceği düşünülen öğrencilerin, haklarında özel tedbir almak ya da özel durumlarıyla ilgili kurumlara yerleştirilmesi için okulla ilişiğinin kesilmesi hususu bakanlığa bildirilir (MEB, 1961).

Bir öğrenci hazırlık sınıfında en fazla iki yıl eğitim alır. Bu süreçte başarısız görülen öğrenciler, öğretmenin teklifi ve öğretmenler kurulunun kararı ile yaş durumuna göre işe hazırlanmak ya da işe yerleştirilmek üzere okul tarafından yönlendirilir. Durumu müsait olan çocuklar ise öğretmenin teklifi, öğretmenler kurulunun kararı ile gerekli süreyi beklemeden okul kısmına geçirilir.

Yurt kısmında, korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili kanuna göre alınan çocuklar yaş haddini doldurunca kadar yurtta korunur ve yetiştirilir. Bu çocuklardan 12 yaşına kadar öğrenim çağında olanlar okul kısmına alınırlar. 12 yaşından büyük olanlar yönetmeliğin iş ve meslek eğitimi bölümündeki esaslara göre yetiştirilirler. Bu çocuklardan korunma yaşı dışına çıkanların barındırılmasına ve eğitim alması gerekli görülenler hakkında 6972 sayılı kanunun

3. maddesi gereğince işlem yapılarak yurt kısmında bir süre daha kalmaları sağlanır.

İş ve Meslek Eğitimi Kısmı (Atölyeler) Sağırlar okulları ve yurtları yapısı ve fonksiyonları açısından normal okullardan farklıdır. Bu açıdan kurumdaki çocukları bir iş sahibi yapabilecek ve üretici duruma getirebilecek meslek eğitimi, sanat ve atölye faaliyetlerine yer verilir. Bu alandaki çalışmalar üç grupta toplanır.

- Okul içinde sanat ve atölye faaliyetleri: Birinci devrede bu faaliyetler resim ve iş dersi içinde yer alır. İkinci devrede ise saat 15'ten sonra bünye, istek, yetenek ve mevcut imkânlara göre sanat eğitimi, iş ve atölyelerde pratik tekniğe önem verilir.

- Öğrenmeleri ağır ve bedensel engelleri sebebiyle (çift arızalı) şehre gidip gelmeleri sıkıntı olabilecek çocuklar yaş, yetenek ve ilgilerine göre okuldaki atölyelerde çalıştırılır.

- Yaşları ilerlemiş, başka bir engeli olmayanlar ise istek ve yeteneklerine göre okul atölyeleri ya da dışarıdaki iş yerlerinde çalıştırılır.

İş ve meslek eğitimi kısmı çalışmalarında aşağıdaki hususlara dikkat edilir.

Okul içinde ya da dışındaki işyerlerinde çalışan çocukların iyi yetiştirilmeleri için görevlendirilen rehber öğretmenler kontrol ve takipleri gerçekleştirir. Kurumda hangi sanat şubesi ve atölyelerin açılacağı öğretmenler kurulunda kararlaştırılır. Bakanlık tarafından onanarak faaliyete geçer. Bu gibi faaliyetler için kuruma ilgili bakanlık bütçesinden yeterli miktarda döner sermaye ayrılır. Sanat şubeleri ve atölyeleri Döner Sermaye Kanunu ve Talimatnamesi ile Ayniyat Talimatnamesinin atölyeler ve işletme hesapları hükümlerine göre çalışır.

Atölyelerde kurumun bina durumu, gelir kaynakları, iş ve sanat sayısı izin verdiği kadar; matbaacılık, çiçekçilik, ciltçilik, fotoğrafçılık, sinemacılık, trikotaj, marangozluk, demircilik, kunduracılık, daktilografi, tavukçuluk gibi iş ve sanat faaliyetlerine yer verilir. Bu alanlara göre atölyeler düzenlenir. (Mahalli şartlara göre bu alanlar değiştirilebilir). Atölyelerin idaresinde genel sağlık ve bakım kaidelerinin uygulanmasına, çocukların özel tedavisine, kişisel ve toplumsal yeteneklerinin gelişmesine, ulusal gelirin tasarruflu kullanılmasına, işlerin ve eserlerin değerlendirilmesine, iş ahlakının kökleşmesine, makine ve malzemelerin temizliğine ve korunmasına, yangın ve deprem yönetmeliklerinin uygulanmasına özen gösterilir (MEB, 1961).

Sanat şubeleri ve atölyelere gerekli makineler, aletler, malzeme ve vasıtalar döner sermayeden karşılanır. Öğrencilere öğretilecek sanatlar; geçimlerini sağlayacak iş ve sanatlardan seçilir. Bunun için her çocuğun kabiliyeti ve psikolojik sağlamlığı testler ve

bilimsel yollarla belirlenir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin gözlemleri ve çocuklarla yaptıkları görüşmelerden edindikleri bilgilerden yararlanılır. Böylece herkesin kendisine en uygun sanat ve mesleği seçmesi sağlanır. Bu seçim işleminin doğru ve bilimsel yapılabilmesi için bu konuda bilgi sahibi Mesleki Rehberlik Servisi oluşturulur. Döner sermayenin ve işe giden öğrencilerin çalışma ve yönetim işlerine ait program ve yönetmelik ayrıca hazırlanır.

Mesleğe Hazırlık Kursları; sağır çocukların mesleki bilgilerini ve iş verimlerini arttırmak amacıyla süresi üç yıl olan bir Mesleğe Hazırlık Kursu oluşturulur. Bu kursa okulu bitirerek iş hayatına başlayacak çocuklar alınır. Bu kursta çeşitli meslekler ile ilgili teorik bilgiler verilir. Çocuklar haftada bir gün altı saat teorik ders görürler. Bu dersleri sağırlar okulundaki öğretmenler tarafından verilir. Pratik aşamasına geçilmez. Pratik bilgileri çalıştıkları yerde alırlar.

Yetişkin sağırların eğitim ve öğretimi ise programdaki esaslara göre yürütülür. Normal öğrenim görüp ileri yaşta sağır olanlar ve öğrenim hayatını tamamlamadan büyük yaşta sağır olanlar bu gruba dâhildir. Bu gruptakilere sadece dudaktan okuma dersi verilir. Sağırlar okulunu terk etmiş olanlar programdaki esaslara göre yetiştirilir. Yetişkin sağırların eğitim ve öğretimi kurs mahiyetinde olup üç aylık üç devre şeklinde düzenlenir. Haftada en az üç gün ikişer saat ders yapılır. Bu dersleri veren öğretmenlere ayrıca ücret ödenir. Okul eğitimi ve öğretimi hakkında velileri bilgilendirmek ve yardımlarını sağlamak amacıyla haftada bir saat yetiştirici kurslar açılır. Bu kurslarda görev alan öğretmenlere de ücret ödenir. Bu kapsamda ders veren öğretmenlere verilecek ücretler, yardım derneklerinden, kurslara katılanlardan ya da bağışlardan karşılanır (MEB, 1961).

Yıldız Sağırlar Okulu Yönetmeliğine göre Sağırlar Okulu ortaokul kısmı ve sanat kısmı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Ortaokul kısmı; öğrenim süresi üç yıl olan ortaokul kısmına, Sağırlar okullarının ilk kısmından mezun olan çocuklardan temel olarak orta öğrenimi gerektirecek meslek ve teknik okullarına devam edebilecek yeterlilikte olanlar ile yetenek ve ilgileri yükseköğrenime devam etmeye uygun olanlar bu kısma sınavla alınır.

Sanat kısmı; öğrenim süresi üç yıl olan sanat kısmına, Sağırlar Okulunun ilk kısmını bitiren çocuklardan ortaokul kısmına gitmeye yeterli olmayanlar ve ortaokula devam etmesi bir fayda sağlamayacak olanlar sınavla alınır. Dersler her iki kısımda da normal ortaokul programına göre haftalık ders dağılım cetvelinde gösterildiği gibi okutulur. Normal ortaokul kısmından mezun olanlara verilen diploma Devlet ortaokul diploması ile aynı şartları sağlar. Normal programa ek

olarak haftada iki saat ses eğitimi-artikülasyon ve iki saat dudaktan anlama dersi okutulur (MEB, 1964)

1964 yönetmeliğinde ‘’Sanat kısmında dokumacılık, halıcılık, biçki-dikiş, nakış, terzilik, ciltçilik, mürettiplik, klişecilik, baskıcılık, ütü ve kolacılık, yağlı boyacılık, sepet, örgü işleri, suni çiçekçilik, bahçe ve çiçekçiliği, aşçılık, ayakkabıcılık, seramik işleri gibi sanatlarla zamanın gerektirdiği sanatlardan ikisi öğrencinin yetenek ve ilgisine göre bir esas birde yardımcı sanat öğretilir.’’ Diye belirtilirken 28 Haziran 1969 tarihli 440 sayılı karar ile bu madde sanatlardan biri öğretilir şeklinde değiştirilmiştir (MEB, 1969). Esas ve yardımcı sanatlar okul idaresinin teklifi, Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile belirlenir. Bu sanatların seçiminde öğrenci ilgi ve yeteneklerinin yanında piyasanın ihtiyacı da göz önünde bulundurulur. Sanat öğretimi okuldaki atölyelerde ya da yakınlardaki iş yerlerinde de yapılabilir. Esas sanat çalışması haftada on sekiz saat, yardımcı sanat çalışmaları dört saattir. 28 Haziran 1969 tarihli 440 sayılı karar ile öğrenci bir sanata yönlendirileceği için sanat çalışması süresi haftada 20 saat olarak değişmiş, bunun iki saati teknik resim ve bilgiye ayrılmıştır.

Sanat kısmını bitirenlere okuduğu kültür derslerini, esas ve yardımcı sanatlarını gösteren bir diploma verilir. Bu diploma daha üst okullara devam hakkı sağlamaz ancak resmi işlemlerde ortaokul mezunu olarak işlem yapılabilir. Ortaokul kısmında başarılı olamayacağı düşünülen öğrenciler ve sanat kısmına geçmek isteyen öğrencilerden durumları uygun görülenler öğretmenler kurulu kararı ile bir esas bir yardımcı sanattan sınav yapılarak uygun sınıfa geçirilir (MEB, 1961). 28 Haziran 1969 tarihli 440 sayılı karar ile bu madde ‘’ders öğretmeninin teklifi ve öğretmenler kurulunun kararı ile başaramayacakları belirtilirse sanat kısmında uygun sınıfa geçirilir’’ olarak değiştirilmiştir (MEB, 1969).

Sanat kısmında okuyan bir öğrenci ortaokul kısmına geçmek ister ve isteği öğretmenler kurulu tarafından uygun görülürse, okumadığı derslerden yapılan sınavda başarılı olursa orta kısma geçebilir. 28 Haziran 1969 tarihli 440 sayılı karar ile bu maddeye ‘’bulunduğu kısmı değiştirmek isteyen öğrenci kendisinin ve velisinin imzası bulunan dilekçe ile Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurarak talepte bulunur’’ ibaresi eklenmiştir. Bu hususlar dışında öğretmen ve öğrencilerle ilgili konularda Ortaokul yönetmeliği ve Sanat Okulları Yönetmeliği hükümleri uygulanır (Resmi Gazete, 1969).

4.2.İdare heyeti

İzmir Sağır Dilsiz Ama Mektebinde 1924-25 yıllarında hesap memurunun askerlik görevine

alınması, öğretmen bulmaktaki zorluklara rağmen yıl boyunca idari işler ciddi ve muntazam şekilde yürütülmüştür. Ortaya çıkan uyuşmazlıklar ve vukuatlar çözülmüş, her akşam bir nöbetçi idare memuru mektepte nöbetçi kalmıştır. Memurlar büyük bir fedakârlık ile çalışmışlardır. Sabah yedide mesaiye başlayıp, akşam dokuza kadar çalışmaya devam ederek takdire şayan bir vazifeperverlik göstermişlerdir (Kip, 1928).

İstanbul Sağır, Dilsiz ve Körler Özel Okulu, İstanbul Sağır, Dilsiz ve Körler Tesanüt Cemiyetince seçilecek ve görevi Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanacak bir müdür tarafından yönetileceği belirtilmiş, yönetmelikte diğer çalışacak personel ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmemiştir (MEB, 1945). Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdunda ise müdür, öğrenci sayısına göre bir veya iki müdür yardımcısı, öğretmenler, rehberlik müşaviri, iş bulma ve yerleştirme uzmanı, hesap ve satın alma memuru, ambar, depo memuru ve katip, doktor, hemşire, kitaplık memuru, matbaacı, öğretmenler, anaokulu ve küçük sınıflar için çocuk bakıcıları, müstahdemler bulunur.

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdunda, Körler okulunda bulunan personelden iş bulma ve yerleştirme uzmanı olacağı belirtilmezken, farklı olarak mürebbiye de bulunacağı belirtilmiştir (MEB, 1961).

4.3.1. Müdür

Açılan okullara ait yönetmelikleri ve belgeleri incelediğimizde, kurumlarda görevli müdür ve müdür yardımcıları ve diğer personelin görevlerinde büyük oranda benzerlikler olduğu görülmüştür. Bazı durumlarda ise okulların farklı yapısı ve işleyişinin de etkisiyle ihtiyaca göre farklı görev ve sorumluluklar ortaya çıkmıştır.

Körler Okulu ve Sağırlar Okulu yönetmeliklerine göre; kurum müdürleri Maarif Vekâleti tarafından körlerin eğitim ve öğretim alanında etraflı bilgi ve tecrübeye sahip olan kişiler arasından ehliyet esasına göre seçilirken, Sağırlar Okulu için sağırların öğretim, eğitim alanında bilgi ve tecrübesi olanlardan ve yeterli görülen kişilerden seçilir. Kanun ve yönetmelikler çerçevesinde okula bağlı bütün faaliyetlerin düzenlenip yönetilmesinden sorumludur (MEB, 1956&MEB, 1961).

Kurumdaki çalışanlar ve öğrenciler arasında uyumlu bir çalışma ortamı kurulmasını ve çalışanların aynı ülkü ve amaçlar etrafında çalışmalarını sağlar. Kurumda eğitim öğretim ilkeleri ve kanun ve tüzük hükümlerinin uygulanmasını kontrol eder. Görevlilerin işe başlama ayrılma işlemlerini genel hükümlere göre yürütür.

Kurumun çeşitli ödeneklerinin gerekli yerlere harcanmasına dikkat eder, alım satım işlerinin

kanun hükümlerine göre kurumun ihtiyaç ve özellikleri doğrultusunda yapılmasını düzenler. Satın alma komisyonu başkanıdır. Ambar, depo ve ayniyat işlerinin düzgün gitmesi için sorumlu ve ilgili memurların vazifelerini kontrol eder. Demirbaş eşyaların ilgili deftere usulüne uygun olarak kaydedilmesinden sorumludur. Bu eşya ve gereçleri kendisinden önceki müdürden devralır, kendisinden sonraki müdüre teslim eder. Bu devir teslim tutanakları dört nüsha olarak düzenlenir (MEB, 1954&MEB, 1961).

Mali yılbaşında bütçeyi hazırlar ve üst makamın tasdikine sunar. Onaylanan bütçede aktarmalar yapmak için üst makamlardan izin alınmalıdır. Müdür, gerekli olursa yeni ödenek talebinde bulunabilir. Yılsonunda bütçe için bir rapor düzenlenir ve üst makama gönderilir. Okulun döner sermayesinin çalışmalarını ilgililerle birlikte düzenler ve denetler.

Yurt ve okulun her türlü nöbet, günlük vakit çizelgeleri, öğretim ve çalışma programlarını onaylar ve uygulanmasını sağlar. Öğretmenler kuruluna başkanlık eder. Kurumun eğitim-öğretim faaliyet raporunu hazırlayarak istenen tarihlerde üst makama sunar. Kurumun gizli haberleşme ve seferberlik işlerini bizzat yürütür ve dosyalarını tutar. Rehberlik servisi ve Rehber öğretmenlerin, Körler okulunda bulunan iş bulma ve yerleştirme işlerinin çalışmalarını düzenler ve denetler.

Her karne dönemi sonunda her öğretmenin dönem boyunca yaptığı çalışmalar için teftiş raporu hazırlar ve yılsonunda bu raporları yılsonu raporuna ekleyerek iki nüsha halinde hazırlar ve Bakanlığa gönderir (MEB, 1954&MEB, 1961).

Yukarıdaki maddelerde Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu ile Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliklerinde yer alan müdürlerin görevleri başlıklarındaki ortak olarak görülen görev ve sorumluluklar sıralanmıştır. Bunların yanı sıra yönetmeliklerde çeşitli farklılıklar da söz konusudur. Buna göre;

Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliğine göre; Okul Müdürü her eğitim yılı sonunda çalışanlar için başarı durumlarını anlatan bir rapor hazırlar ve üst makamlara sunar. Branşı ile ilgili olarak en fazla haftada 8 saat derse girebilir (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu Yönetmeliğine göre Okul Müdürü;

- Kurumda öğretmen, memur ve hizmetlilerden hatası olanları ilkinde sözlü olarak uyarır. Bu uyarı yeterli olmazsa madde göstermek suretiyle ilgili makama bildirir ve gerekli işlemin yapılmasını ister.
- Bir hafta ya da daha fazla süre göreve gelemeyecek olan öğretmenlerin derslerinin boş geçmemesi için, sınıfları birleştirme, müdür yardımcısı, öğretmen ya da mürebbiyelerden

birisini görevlendirme konusunda yetkilidir.

- Okulun personelini gerektiği şekilde istihdam etmek, boş kadrolar için işçi almak, gerektiğinde sebebini belirtmek kaydıyla işçileri değiştirmek için üst makama teklifte bulunur.
- Ceza içeren ve özel eğitime muhtaç olma bakımından nakiller hariç diğer bütün disiplin kurulu kararlarını inceler, gerekirse tekrar incelenmesini talep eder ya da kararları onaylar. (MEB, 1961).
- Sınıf içi çalışmaları gözlemlemek için öğretmenlerin derslerinde bulunur. Haftada en fazla altı saat derse girebilir. Dersini aldığı öğretmen sınıftan ayrılmaz. Bu sırada çocuklarla özel olarak ilgilenebilir ya da öğretmeni olmayan sınıf varsa o sınıflara derse girer.
- Kurumun ihtiyaçlarını zamanında karşılar, bu konuda gerekli önlemleri alır (MEB, 1961).

4.3.2. Müdür Yardımcıları

Kurumdaki öğrenci sayısı, birden fazla müdür yardımcısı gerektiriyorsa müdür yardımcılarından biri eğitim-öğretim ve Rehberlik bürosunun yönetiminde diğeri ise alım-satım, tahakkuk vesaire gibi idari işlerin yönetimiyle görevlendirilir. Okul Müdürlüğünün teklifi ile müdür yardımcılarından biri Müdür Başyardımcısı olarak görevlendirilir ve gerektiğinde müdüre vekâlet eder (MEB, 1954&MEB, 1961).

Körler Okulu ve Sağırlar Okulu yönetmeliklerini incelediğimizde müdür yardımcılarının görev tanımları birbiri ile benzerlik göstermektedir. Yönetmeliklerde yer alan hükümlere göre müdür yardımcıları;

- Kurumun yazı ve kayıt işlerini düzeninde yürütür.

- Öğretmen, doktor, memur gibi kurumdaki görevlilerin şahsi dosyalarını tutar. Her türlü işlemi gününde işletir.

- Çocukların dosyalarını düzenler, eksik evrakların tamamlanmasından sorumludur.

- Kuruma ait istatistik işlerini yapmak, çizelgeleri zamanında düzenleyip ilgili makamlara iletir.

- Nöbetçi öğretmenlerin aldığı yoklamalara göre günlük yemek miktarını belirler ve uygulanmasını sağlar.

- Satın alınan her tür erzak, eşya ve malzemenin amacına uygun kullanılmasını, korunmasını sağlar ve depoya giriş çıkışını kontrol eder.

- Hesap, ambar, depo memurları ve hizmetlilerin görevlerini dikkatli yapmalarını sağlar. Düzenli çalışmayanlar hakkında gerekli işlemleri yaparak durumu müdüre yazılı olarak bildirir.
- Maaş, ücret ve gündeliklerin zamanında alınıp dağıtılmasını sağlar.

- Müdürün kanun ve yönetmeliklere uygun olarak vereceği emir ve direktifleri yerine getirir.

- Kurumun tahakkuk memurudur ve satın alma komisyonu başkanıdır.

- Müdür yardımcıları branşları olan alanda Körler Okulunda en fazla 10 saat, Sağırlar Okulunda en fazla on sekiz saat derse girebilirler. Dersine girilen öğretmen öğrencilerle özel olarak ilgilenebilir ya da öğretmeni olmayan sınıfların dersine gider (MEB, 1954&MEB, 1961).

4.3.3. Öğretmenler

İstanbul Sağır, Dilsiz ve Körler Özel Okulunda öğretim, özel okullar yönetmeliği hükümlerine göre yetki ve görevleri Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanacak öğretmenler tarafından yapılır. Okulun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Tebliğler Dergisini takip etmesi, öğretmenlerin eski sayılar dâhil tüm sayıları okuyup ilgili yeri imzalaması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 1945).

1956'da Ankara'da açılan Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdunun ilk ve ortaokul bölümlerinde görev yapan öğretmenlerin görevleri ilk ve ortaokul yönetmeliğinde belirtilen esaslara göre belirlenmiştir. Buna göre;

Her öğretmen ders görevinin dışında bir grup öğrencinin rehber öğretmenliği görevini yürütür. Her öğretmen kendisine verilen sınıf dışı faaliyetleri yönetmelik doğrultusunda yürütür. Öğretmenler idarenin düzenlediği programa göre günlük nöbet tutarlar. Nöbetçi öğretmen görevleri şunlardır:

- Günlük çalışma programının aynen uygulanmasını sağlar. (MEB, 1954).

- Temizlik işlerinin gerektiği gibi yapılıp yapılmadığını kontrol ederek iyi temizlenmeyen yerlerin temizlenmesini sağlar.

- Erzakları ambar memurundan günlük cetvele uygun olarak teslim alıp, tam olarak kazana girmesini sağlar. Okula gelen yiyecek ve yakacakları ambar memuru ile teslim alarak eksiksiz olarak ambara girmesini sağlar. Ambar kapandığı zaman nöbetçi öğretmenliği mührü ile ambarı mühürler.

- Gece bekçisinin işini kontrol eder.

- Öğrencilerin günlük temizliklerine nezaret eder. Hafta sonu nöbeti tutan öğretmen

öğrencilerin banyo yapmalarını, çamaşır değiştirmelerini, tıraş olmalarını, ayakkabılarını boyatmalarını, takımlarını değiştirmelerini sağlar.

- Kışın okulun ısıtılmasını sağlar.

- Elektrik tasarrufu için lüzumsuz lamba yakılmasını önler.

- Öğrencilerin ders çalışmaları için gerekli düzenlemeleri yapar.

- Okula gelen tüm yiyecek malzemelerini kontrol eder ve deftere kaydeder. Uygun olmayan yiyecekleri kabul etmez.

- Günlük yoklamaları yapar ve çıkacak yemek için sayıyı idareye bildirir.

- Doktora gidecek öğrencileri yönlendirir, hastaneye gidenlerin durumundan idareyi haberdar eder.

- Öğrencilerin sabah jimnastiklerine tam olarak katılmalarını sağlar.

- Sabah toplantılarını idare eder.

- Kuruma gelip gidenlerin kimliklerini kontrol eder. İdarenin izni olmadan kuruma birinin girişine izin vermez.

- Okul eşyalarının ortada kalmamasına dikkat eder.

- Gezi ya da başka sebeplerle tek veya toplu olarak okuldan ayrılan öğrencilerin yanına alması gereken ihtiyaç malzemelerini hazırlatır. Okuldan izinli olarak ayrılan öğrencinin nereye ne zaman gittiğini ve yanında neler götürdüğünü nöbet defterine yazar. İzinden dönen öğrencilerin yanlarında getirdikleri eşyaları nöbet defterine işler. Okula yeni gelen ve izinden gelen öğrencilerin temizlik ve sağlık durumlarını inceleyerek okula girmelerinde mahsur olan öğrencileri tespit edip idareye bildirir.

- Bayrak törenlerini organize eder. Tüm öğretmen, memur ve idarecilerin hazır bulunmasını sağlar (MEB, 1954).

- Nöbet sırasında müdahale gerektiren bir durum olursa idareye bildirir. Nöbet defterine işler. Nöbet bitince mühür ile birlikte nöbeti devreder. Öğretmen sayısı yeterli ise nöbetçi öğretmene yardımcı verilir. Kadro müsaitse hafta sonu için nöbetçi idareci belirlenir. Her türlü idari işten hafta sonu idare nöbetçisi sorumludur. Günlük nöbet 24 saattir. Nöbet ile ilgili ayrıntılar sene başında öğretmenler kurulunca kararlaştırılır. Nöbetçi idareci ve öğretmenler gece de okulda kalırlar. Nöbet süresince izinsiz okuldan ayrılamazlar. Okul idaresinin izni olmadan nöbetçi

değişemez.

Okulun öğretmenleri okul idaresince düzenlenecek listeye göre en fazla iki ay izinli olurlar. Maarif Vekâlet'inin onayı ile izin kullanırlar (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu Yönetmeliğine göre öğretmenlerin görevleri aşağıda sıralanmıştır.

- Çocuğu kazanmak ve hayata hazırlamak için sabır ve şefkatle, çocuğun özelliklerini de dikkate alarak eğitim öğretim faaliyetlerini planlar.

- Çocuğun fiziksel sorunlarının getirdiği ümitsizliği yenmesi, mütevazı bir yuva kurması için gerekli teşvikleri yapmaya çalışır.

- İşleyecekleri derslerin yıllık, ünite ve günlük planlarını yapar. Haftalık derslerini yürütür, müdürün verdiği görevleri yapar. Her gün dersten 15 dk önce okulda olmalıdır.

- Dershane, teneffüs, yemekhane ve yatakhanede öğrencileri takip eder, iyi alışkanlıklar kazanması için teşvik eder, kötü alışkanlık kazanmalarını önleyici tedbirler alır. Malzemelerin korunması ve takibinden sorumludur. İdareye yardım etmekle sorumludur. Müdür ve müdür yardımcıları olmadığı zaman idari işlerden sorumludur.

- Kurumdaki doktor, mürebbiye, rehberlik servisi ile işbirliği yaparak öğrencileri en iyi şekilde tanımaya çalışır.

- Haftada 34 saat derse girer bunun 6 saati ücrete tabidir. Bu ücretler Milli Eğitim Bakanlığı Müdürler Komisyonu tarafından belirlenir (MEB, 1961).

Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliği ve Sağırlar Okulu Yönetmeliğine göre; Öğretmenler kurulu okulda görevli tüm öğretmen, idareci ve okul doktorundan oluşur. Kurula okul müdürü başkanlık eder. Müdürün bulunmadığı toplantılara müdür tarafından görevlendirilen müdür yardımcısı başkanlık eder. Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

- Öğretmenler kurulu öğretim yılı içinde her aybaşında toplanır. Gerekli olursa olağanüstü toplanabilir.

- Öğretim yılı başında haftalık ders çizelgesini ve günlük vakit cetvelini inceler ve uygulanmak üzere karara bağlar.

- Öğretmenlerin öğretim yılındaki iş bölümünü karara bağlar.

- Disiplin kurulu üyesi öğretmenleri seçer.

- Öğrenci kollarından sorumlu öğretmenleri belirler. Kolların tüzükleri ile ilgili gerekli

değişiklikleri yapar.

- Muayene ve satın alma komisyonu üyelerini belirler.

- Nöbet başlama ve bitiş saatlerini belirler.

- Aylık toplantılarda o ay yapılan faaliyetleri gözden geçirir.

- Program ve yönetmeliklerde yapılması gereken değişiklikleri inceleyerek teklifte bulunur (MEB, 1954).

- Tatil aylarında uyulacak programı inceler ve karara bağlar.

- Öğretim yılı sonunda sene içinde yapılan çalışmaları gözden geçirir, yeni öğretim yılında alınacak tedbirleri tespit eder.

- Kurul ders saatleri dışında toplanır. Gelmeyen öğretmen hakkında takibat yapılır. Kurulda görüşülecek konular en az iki gün önce tebliğ edilir. Kurul kararları yazılı olarak imzalatılır ve ilgili dosyada saklanır (MEB, 1954,&MEB, 1961)

4.3.4. Görevli Personeller

Okullarda görevlendirilecek personeller okulların ihtiyacına göre belirlenmektedir. Buna göre okullarda bulunması gereken personel hesap ve satın alma memuru, ayniyat memuru ve kâtip, müstahdemler ve mürebbiyelerdir.

4.3.4.1. Hesap ve Satın Alma Memuru: Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Yönetmeliği ve Sağırlar Okulu Yönetmeliğine göre; Hesap ve satın alma memuru, Müdür ve Müdür Yardımcılarının kendisine verdikleri muhasebe işleriyle ilgili işleri yürütür. Görevleri şunlardır;

- Satın alınacak veya satılacak eşya ve malzemenin eksiltme şartlarını, anlaşma protokollerini hazırlar.

- Maaş ve harcama hesaplarına günlük olarak deftere işler.

- Mutemet sıfatıyla kendisine verilen avansları, Müdürden alacağı emirlere ve kanunlara uygun olarak harcar. Hesapları zamanında kapatır.

- Her ay sonunda ödeme, masraf ve tahakkuk hesaplarını gösterir cetvelleri düzenler.

- Harcama evraklarını kanun ve yönetmeliklere göre hazırlar, buna ait belgeleri, satma ve satın alma kararları için dosya tutar.

- Mutemet olarak öğretmen, doktor, memur ve diğer personelin maaş ve ücret bordrolarını

zamanında hazırlar. Mal sandığından alarak gününde hak sahiplerine öder.

- Öğrencilerin velilerinden gelen şahsi harçlıklarının mutemedidir. Bu iş için gerekli hesapları tutar (MEB, 1954&MEB, 1961).

Yukarıdaki maddelerde Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu ile Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliklerinde yer alan Hesap ve Satın Alma Memuru başlığındaki görev ve yetkilerden ortak olanlar sıralanmıştır. Buna ek olarak Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu'nda Hesap ve Satın Ama Memuru için aşağıdaki hükümler de belirlenmiştir.

- Okula yapılan bağışların gelir ve gideri ile ilgili hesapları tutar.

- Müdür ve müdür muavinlerinin verdikleri yazı işlerini yürütür.

- Günlük yemek tabelalarını düzenler.

- Kefilli olması gereklidir.

- Kurumun bankadaki fon hesabında toplanan paraları genel hükümlere göre ve kendilerine Maliye Bakanlığınca 1050 sayılı Muhasebeyi Umumiye Kanununun 134. maddesine göre yetki verilmiş olan hesap memuru tarafından harcanır (MEB, 1961).

4.3.4.2. Ayniyat Memuru ve Kâtip: 1956 Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Yönetmeliğinde Ayniyat memuru ve kâtip, demirbaş eşya ve tüketim maddelerinin hesaplarını yürütür. Kefili olması mecburi olan ayniyat memuru ve kâtip depo ve ambardan sorumludur. Görevleri şunlardır;

- Müdür ve Müdür Yardımcılarını verdiği yazı işlerini yürütür.

- Okulun dosyalarını tutar ve evrak memurluğunu yapar.

- Kaza ve kasıtla veya dikkatsizlikle kırılan veya kaybolan eşya hakkında vakit geçirmeden gerekli işlemleri yapar.

- Çizelgeye göre günlük yemek malzemesini tartıp görevlilere teslim eder. Çıkış pusulası ile istenen eşya ve malzemeyi verip kayıtlara işler.

- Depo ve ambar hesaplarını giriş çıkış fişleri ile çizelgeleri karşılaştırır ve evrakları işler.

Sağırlar Okulu Yönetmeliğinde yukarıdan Ayniyat Memuru ve Kâtibin işi iki farklı görevliye tahsis edilmiş; buna göre kâtip yazı ve dosyalama işlemlerini yürütürken Ambar ve Depo Memuru da eşyalar ve yiyeceklerle ilgili görevleri yürütür (MEB, 1961).

***Müstahdemler*:** Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliğinde okuldaki personeller

arasında olan müstahdemler için aşağıdaki hususlar belirtilmiştir.

Okuldaki görevli sayısı her 10 öğrenciye bir müstahdem olacak şekilde hesaplanır. Küçük yaş gruplarında görevlinin kadın olmasına dikkat edilir. Ayrıca okulda bir aşçı, bir aşçı yardımcısı, bir sofracı, bir kaloriferci, bir şoför, bir terzi, iki bakıcı kadın ve bir bahçıvan bulunur. Müstahdemler geceleri okulda kalır ve okulda yemek yerler. On beş günde bir hafta iznine çıkarlar. Yıllık izinleri on beş gündür. Çalışanlara yılda bir takım iş elbisesi ve bir çift iş ayakkabısı verilir (MEB, 1961).

4.3.4.3. Mürebbiyeler: Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdunda azami 20 öğrenci için bir mürebbiye bulunacağı yönetmelikte belirtilmiştir. Mürebbiyeler sorumlu olduğu çocuğun, eğitim öğretimi, ruh haliyle yakından ilgilenir. Çocukların kalkması ile mesaiye başlar çocuklar yatana kadar devam ederler. Ders saatleri dışında her vakit ve faaliyette çocukların başında bulunurlar.

Mürebbiyeler, özellikle yatakhanelerin temizliği, çocukların kişisel temizliği konusunda çocuklara nezaret etmekle sorumludurlar. Sürekli kurumda kalırlar, tatil günleri de gerekirse öğrenciler ile gezmeye çıkarlar. Yılda bir harici elbise ve bir çift ayakkabı verilir. Haftada bir nöbetleşe izne çıkabilirler (MEB, 1961).

4.4. Rehberlik İşleri

Körler okulu rehberlik bürosu, öğrencileri okula girdikleri günden itibaren bedeni, ruhi ve sosyal gelişmeleri, aile çevreleri, okuldan önceki hayatları yönünden sistemli ve devamlı gözlem ve incelemelerle tanımaya çalışır ve elde edeceği bilgilerle öğrencilerin öğretim- eğitim faaliyetlerini, mesleki uyum ve hazırlık çalışmalarını düzenler ve yönlendirir. Bundan başka, okul hayatları esnasında ortaya çıkabilecek gelişme zorlukları ve şahsi meselelerini halletmeye yardım ederek sağlıklı ve dengeli bir şahsiyet geliştirmelerinde düzenleyici bir rol oynar (MEB, 1954).

- Bu gayenin sağlanması için rehberlik bürosunun işlerini yönetmek üzere gerekli bilgi ve tecrübelere sahip olan bir müdür muavini bu işle görevlendirilir.

- Mümkün olduğu kadar (6-7) şer kişilik yaşları birbirine yakın küçük öğrenci gruplarına bir rehber öğretmen görevlendirilir. Rehber öğretmenler, özel ve gerektiği zaman grup halinde öğrencilerle görüşmek, aileleriyle konuşmak veya mektuplaşmak, öğrencilerini farklı durumlar içinde gözlemek suretiyle durumları hakkında edindiği lüzumlu ve önemli bilgileri aylık raporlar halinde büro rehberlik müşavirine verir.

- Her grubun rehber öğretmeninin seçiminde imkân dâhilinde öğrenciye tercih hakkı verilir; rehber öğretmeni öğrencilerin sınıf öğretmeni olmamasına ve aynı grupla müteaddit yıllar çalışmasına bilhassa dikkat edilir.

- Rehberlik müşaviri rehber öğretmenden aldığı raporlardan, sınıf öğretmenlerinden ve öğrencilerle yapacağı konuşmalardan, okul doktor ve hemşiresinden elde edeceği bilgileri, uygulayacağı çeşitli testlerin sonuçlarını her öğrenci için tutulması gereken öğrenci tanıma fişine işler.

- Rehberlik müşaviri öğrenciler hakkında toplanan bu bilgilere dayanarak öğrencinin içinde bulunduğu sınıfın normal programını mı takip edeceğini varsa özel yetiştirme sınıfına mı aktarılacağını yahut da yaş seviyesine tekabül eden bir sınıf içinde daha küçük sınıflara ait bir müfredatı mı takip edeceğini tespit eder ve uygulanmasını temin eder.

- Rehberlik müşaviri öğrencilerin güç ve kabiliyetleri, yetersizlikleri, ilgileri ve aile çevresinin özelliklerini göz önünde tutarak öğrencilerin ne gibi iş ve meslekler için hazırlanacakları hususunda gereken tedbirleri alır ve uygular.

- Mesleğe yöneltme işinde öğrencinin tanınmasından sonraki safha mesleki uyumdur. Bu maksatla rehberlik müşaviri atölye öğretmenleriyle işbirliği yaparak ilkokul 4. ve 5. sınıflarda güç, kabiliyet ve alakalarını okulda öğretilen yetenek alanlarında denemelerine imkân sağlar. Öğrencilerin bu deneme ve çalışmalarından elde ettikleri neticeleri öğretmen ve öğrencilerle konuşarak ve gerekli incelemeleri yaparak tespit ettikten sonra 6. sınıfta hangi esas ve ikinci sanat (yardımcı) sahasında devam edecekleri hususunda kendilerine yol gösterir.

- Altıncı sınıfın başında esas ve ikinci (yardımcı) sanatını seçmiş olan öğrencilerin iş öğretmeni ve rehberlik müşavirinin kabul edebileceği sebepler bahis konusu olduğu takdirde seçilmiş olan esas ve yardımcı sanatını değiştirmesine imkân verilir. Zaruri ve hayati bir sebep olmadıkça öğrencilerin altıncı sınıf ikinci karne döneminden sonra esas ve yardımcı sanatlarını değiştirme dilekleri dikkate alınmaz. Böyle bir talep gelirse muhtemel sebepler araştırılarak gidermeye çalışılır.

- Rehberlik müşaviri ilkokulu bitirip ortaokula geçecek olan öğrencilerden hangilerinin meslek kısmına, hangilerinin esas ortaokul kısmına gideceklerini tayin ve tespit eder.

- Rehberlik müşaviri ortaokulun esas kısmını bitirenlerin daha ileri seviyedeki öğrenim kurumlarından hangilerine devam edebileceklerini, ilgi, başarı ve kabiliyet durumunu göz önünde tutarak tespit eder.

- Ortaokul meslek kısmını bitirecek olanların nerelerde ve ne gibi işlerde çalışarak hayatlarını kazanabileceklerini tetkik ve tespit eder (MEB, 1954).

- Rehberlik bürosuna bağlı olarak çalışan iş bulma, yerleştirme ve takiple görevli olan şahıs rehberlik müşaviri ile işbirliği yaparak ortaokul ikinci sınıfın sonundan itibaren öğrencilerin iş bulabilecekleri yerleri araştırıp tespit ederek gerekli görüşmeleri yaparak buralara yerleştirilmelerini sağlar. Ortaokul ikinci sınıfın sonundan itibaren tatil devrelerinde iş yerlerinde kendilerini denemelerini temin eder ve mezun oldukları zaman işyerlerine yerleşmelerine yardım eder. İşe yerleştikten sonra çalışmalarını takip eder.

- İş bulma ve yerleştirme ile görevli olan şahıs memlekette körlerin yapabilecekleri yeni iş sahalarının neler olduğunu araştırır ve rehberlik müşaviri ile işbirliği yaparak okulda bunlarla ilgili yapılması gereken öğretimin organize edilmesine yardım eder.

- İş bulma ve takiple görevli olan, okul mezunlarının iş hayatına ve hayatın diğer alanlarına uyumları ile ilgili istatistik malumat toplar ve rehberlik bürosundaki fişlerine kayıtlarını sağlar.

- Öğrencilerin şahsi gelişme zorluklarını çözmek, ilkokul ve ortaokul kısmında takip edecekleri genel ve meslek öğrenimi programının tespit edilmesi, işe yerleştirilmeleri meselelerinin çözülmesi gibi konularda varılacak kararları rehberlik müşavirliği başkanlığında yapılan toplantılarda kararlaştırılır. Toplantılara, rehber öğretmen, işe yerleştirme ve takiple görevli öğretmen, okul doktor veya hemşiresi, sınıf ve iş öğretmenlerinin katılım sağlar (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu Yönetmeliğinde 29,30,31. maddelerde ayrıntılı bir şekilde rehberlik faaliyetlerinin nasıl yapılacağı belirlenmiştir.

Buna göre; idareci ve öğretmenlerin kurumda bulunan çocukları daha yakından tanımaları ve çocukların kendi özelliklerine göre hareket edebilmelerini sağlamak, kurumda bulunan çocukların da kendilerini tanımaları, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmeleri, doğru kararlar verebilen kişiler olmalarını sağlamak amacıyla tüm sağırlar okulu ve yetiştirme yurtlarında Rehberlik Servisi mutlaka kurulur.

Bu kurumlar hem okul hem de yuva işlevi gördüğünden çocukların eğitim ve disiplin işleriyle uğraşmak daha da önem taşır. Her türlü davranış problemi ve ruhsal uyum sorunlarının mutlaka bir sebebi vardır ve bu sebepler ortadan kalkmadıkça asıl sorunun çözülemeyeceği kesindir. Rehberlik servisi sayesinde her çocuğu takip ederek, ortaya çıkan davranış sorunlarının altındaki sebepleri araştırmak ve bu sebeplerden hareketle yola çıkıp çocuğun uyumunu sağlamaya çalışmak gerekmektedir.

Rehberlik konusunda bilgi, tecrübe ve ilgisi bulunan bir öğretmen, müdür tarafından rehberlik müşaviri olarak seçilir. Rehberlik işleri tek bir kişi tarafından yürütülebilecek bir konu olmadığı için diğer öğretmen, idareciler ve diğer personel hatta okul çevresinde bulunan psikiyatrik servislerden ve bu alanda uzman kişilerin fikirlerinden de faydalanılmalıdır (MEB, 1961).

Rehberlik müşavirinin başlıca görevleri şunlardır:

- Okula devam eden çocukların öğretmenleri, iş yerine devam eden çocukların usta ve amirlerinin, çocukların davranışları ile ilgili objektif gözlemleri ve vaka kayıtlarından, varsa hatıra defterinden, çocuğun kendini yakın hissederek kendisi ile ilgili paylaşımda bulunduğu kişinin vereceği bilgilerden, (bu aşamada çocuğun mahremiyetine dikkat edilmeli ve bu konuda bilinenler kendisine söylenmemelidir), çeşitli sebeplerle yapılan bireysel görüşmelerden, çocuğun geldiği yerdeki ilkokul öğretmeni ve başöğretmenleri ile yapılacak özel ve resmi yazışmalardan elde edilen bilgiler ile zenginleştirerek çocuk tanıma fişlerini doldurmak.

- Kurumdaki her çocuğun mümkünse sağlık kurulu muayenesinden geçmesi mümkün değilse göz, kulak, boğaz, sinir ve ruh hastalıkları ve dâhiliye uzmanı tarafından muayene edilmesini sağlamak ve kayıtlarını tutmak.
- Çocukların yetenek, başarı, zekâ seviyeleri, sosyal ve şahsi durumlarını tespit edebilmek için bireysel ve grup testleri (uzmanlar tarafından) uygulanmasını sağlamak.
- Kendisine incelemek için gelen problemi inceledikten sonra disiplin kuruluna havalesine gerek olup olmadığı hakkındaki gerekçeli mütalaasını disiplin kuruluna sunmak.
- Kurumdaki çocukların yeteneklerine göre, çocukların özelliklerini göz önünde bulundurarak ne gibi iş ve meslekler için yönlendirilebileceği belirlenirken aynı zamanda iş bulma, işe yerleştirme, iş takibi gibi işlemleri müdür tarafından görevlendirilen öğretmenler yardımıyla takip etmeye çalışır.
- İş bulma, işe yerleştirme, işte takip ile görevli öğretmenin başlıca görevleri şunlardır:
- Kurumdaki çocukların yetenek ve ilgilerini göz önünde tutarak başarı ile çalışabilecekleri meslekler ve iş okulları hakkında karar verebilmeleri için çeşitli okulların giriş şartları, mevcut iş ve meslek çeşitleri, çalışma saatleri, ücreti gibi konularda bilgi toplar.

- Kurumdaki çocuklara meslekler ile ilgili araştırılan bilgileri paylaşır.
- Okulu bitiren ve bitirmeyen çocuklardan hangilerinin ortaokula hangilerinin meslek okuluna ve hangilerinin işe gönderilmesi gerektiği konusunda müşavir ile birlikte yönlendirir.

- İşe giden çocukların araştırılması, haftalık ve aylıklarının toplanması ve kendi hesaplarına yatırılması, okul hissesinin ayrılmasını temin eder.

- İş bulma, işe yerleştirme ve işte takiple ilgili öğretmenler ders almaz ve nöbet tutmazlar. Haftada üç saat işe giden öğrencilere kurs mahiyetinde pratik bilgiler verirler.

Kurumların ihtiyaçlarına, durumlarına ve okul idaresinin gerekli gördüğü durumlarda çocuklar sınıflarına ve yaşlarına göre gruplara ayrılır ve her grupla bir rehber öğretmen ilgilenir. Bu rehber öğretmenler kendi grubunun eğitimi, öğretimi, ruhi özellik ve gelişmeleri ile yakından ilgilenir. Rehber öğretmenlerin seçimini okul müdürü yapar. Bu öğretmenler rehberlik servisi ile işbirliği içinde çalışır (MEB, 1961).

Rehber öğretmenin görevleri şunlardır:

- Kendi sorumlu olduğu öğrenciler ile ilgili gözlem yapar ve notlar alır, bu notları fişlere kaydeder.

- Sorumlu oldukları çocukların her tür faaliyeti ile ebeveyn gibi ilgilenir.
- Boş zamanlarda kötü alışkanlıklar edinmemeleri için boş zaman eğitimi çerçevesinde eğitsel faaliyetlere yönlendirir.

- Çocukların aileleri ve akrabaları ile görüşmelerini düzenler ve akrabalık bağlarını güçlendirmeye çalışır. Ziyarete gelenlerin süreçlerini düzenler.

- Rehber öğretmen çocuğun kurumdaki en yakını ve ihtiyaç durumunda ilk başvuracağı kişidir.

- Rehberlik müşaviri, iş bulma, işe yerleştirme görevini yapan öğretmenlere yönetmeliğin 25. maddesi gereği ek ders ücreti verilir.
- Bu kurumlarda çalışan tecrübeli ve bilgili bir öğretmenin okul müdürü tarafından seçilerek öğretmenlerin yetiştirilmesinde yardımcı olması ve bilgi paylaşımı yapması uygun olur. Bu öğretmene de diğer öğretmenler gibi ek ders ücreti ödenir (MEB, 1961).

4.5. Sınıf Dışı Faaliyetler

Kör öğrencilerin şahsiyetlerini geliştirmek ve boş zamanlarını kurucu ve yapıcı, tatmin edici faaliyetlerle geçirebilme alışkanlığını kazandırmak maksadıyla ders ve program içi faaliyetlerden başka aşağıda çeşitleri ve katılma şekilleri belirtilen ders dışı çalışmalara (sınıf dışı) da iştirakleri sağlanır:

- Ders dışı faaliyetler okulun günlük öğretim programı içindeki büyük teneffüslerinde, hafta tatillerinde, karne tatillerinde ve yaz tatili esnasında uygulanır.

- Her öğrenci bu çalışmalardan en az iki çeşidini rehber öğretmeni ve rehberlik bürosuyla

istişare ederek seçer. - Öğrencinin ders yılı içinde seçtiği sınıf dışı faaliyetleri bir karne dönemi içinde değiştirmesine müsaade edilmez.

- Ders dışı faaliyetlerden her birisini hangi öğretmenin organize edeceği, nerede ve ne zaman yöneteceği okul idaresince tespit ve tanzim edilir.

- Sınıf dışı (ders dışı) faaliyetler şunlardır:

Koro, halk türküleri korosu, mandolin birliği, yavrukurt ve izcilik, yaylı sazlar orkestrası, bahçecilik, kitaplık kolu, temizlik kolu, gazete ve mecmua kolu, eğlence kolu, okul kooperatif kolu, haysiyet kolu, koleksiyonculuk, spor faaliyetleri (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdunda Öğrencilerin kişilik gelişimi ve boş zamanlarını değerlendirmek için yapılacak faaliyetler boş zaman eğitimi adı altında özel bir programa bağlanır ve aşağıdaki kol faaliyetlerine yer verilir. Spor kolu, fotoğrafçılık kolu, kitaplık kolu, temizlik kolu, bahçe işleri kolu, gezi, gösteri ve eğlence kolu, okul gazetesi kolu, öğrenci lokali ve kantin kolu (MEB, 1961).

4.6. Okulların Fiziksel Durumu/ Bina ve Eşya

İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesi tanıtım kitapçığında okuldaki malzemeler ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinin tüm malzemesi iki seneliktir. Binanın bir bölümü tamir edilerek atölye haline getirilmiştir. İdare odası için tefrişat alınmıştır. 25 lambalı elektrik tesisatı yapılmıştır.

Müdürün odasında bulunan bir psikoloji laboratuvarı, poliklinik ve dışarıdan müracaat edecek çocukların ve kuruma kabul edilen çocukların zekâ ve ruh muayenelerini yapmak için bir muayenehane oluşturulmuştur.

4 kişilik 2 banyo ve bir termosifon ile bir banyo odası tesisatı yapılmıştır. Talebelerin çoğalması üzerine mutfak için petrol ocakları alınmıştır. Bir marangozhane, bir oymacılık dershanesi, bir fotoğrafçılık için laboratuvar tesis edilmiştir.

Bütün mektep için beyaz yuvarlak lake karyolalar satın alınmış, her yatak için üç takım beyaz çarşaf yaptırılmıştır. Yatak adedi kadar ot minder yaptırılmış, altmış battaniye satın alınmıştır. Bu ot minderler yazın kaldırılmaktadır. Eski karyolalarla beraber yatak adedi bütün malzemesiyle beraber yüze çıkarılmış ve gerektiğinde yüz çocuğu kaldıracak kapasite oluşturulmuştur. Yüz talebeye yatak ve yüz talebeye yetecek kadar çarşaf, patiska, bluzluk, pelerinlik ve elbiselik kumaşlar depo edilmiştir. Her talebe için okulun imalathanesinde portmanto yaptırılmıştır. Talebelerin çoğalması üzerine mutfak için petrol ocakları alınmıştır.

Çocukların temizliği için gevşeklik ve müsamaha kesinlikle kabul edilmemektedir. Haftada bir defa umumi temizlik yapılmaktadır. Tahtalar ve taşlar her gün silinmek zorundadır. Bahçeye sık sık kum döktürülmüş ve çocukların teneffüs saatlerinden önce sulanmıştır (Kip, 1928).

İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi'nin 1938'de yayınlanan tanıtım bültenine göre; yatakları temiz, karyolaları lake ve tek katlıdır. Yatak ve yorganlar, nevresimler okulun atölyesinde dokunmuştur. Kurumun reviri dört yataklı ve oldukça muntazamdır. Öğrenciler üç ayda bir karakter, moral, bünye ve genel sağlık kontrolünden geçerler. Yoklama fişlerine işlenir. Gerekli ilaçların olduğu bir ilaç dolabı mevcuttur (Kip, 1938).

Ankara Yatılı Körler Okulu ve Yetiştirme Yurtlarının yerleştirileceği binalar belirlenirken dikkate alınması gereken hususlar yönetmelikte belirtilmiştir. Buna göre;

İdare odaları; müdür, müdür yardımcısı, rehberlik ve memur odalarından ibaret olup binanın giriş kısmına yakın bir yerde olmalıdır.

Okulda her türlü demirbaşının ve gıda maddelerinin muhafaza edilebileceği ambar ve depo bölümleri bulunmalıdır. Binalar oyun, meyve, sebze bahçeleri, kümes, spor alanı gibi açık hava tesislerinin meydana getirilmesine müsait genişçe bir saha içinde kurulmalıdır.

Ana kısmı ayrı bir binada bulunmalı, imkân olduğu takdirde kız ve erkeklerin yatakhaneleri ya aynı bina içinde kat ve bölme ile ayrılmalı yahut da okul binasının dışında asıl binaya bir koridorla bağlı olan ayrı küçük binalara yerleştirilmelidir. Yatakhaneler tercihen beşer kişilik olmalıdır. Burada öğrencilerin dolapları, karyolaları ve bir masa bulunmalıdır. Birbirine yakın yaşlara sahip olan öğrenciler aynı yatakhanede yatırılmalıdır.

Dershaneler günün büyük kısmında güneş alan cephelerde ve tercihen on beş öğrenci ile gerekli eşya ve araçları alacak büyüklükte olmalıdır. Modelaj, dokuma ve diğer iş atölyeleri eşya ve çalışmanın özelliğine göre daha büyük olmalıdır. Kırk kadar öğrencinin rahatça oturup çeşitli oyunlar oynayabilecekleri geniş bir oyun odası bulunmalıdır.

Batı ve Türk müziği çalışmaları için birer müzik odası bulunmalıdır. Ayrıca öğrencilerin münferit olarak çalışabilecekleri küçük kabinler de yapılmalıdır.

Çeşitli ders araç, gereç ve örnek eşyalar için bir araç odası bulunmalıdır. Kabartma yazı kitapları, plağa alınmış kitapları ihtiva eden geniş bir kitaplık odası bulunmalıdır.

Kız ve erkek öğrenciler için beşer kişilik birer reviri, göz muayenesi malzemesi olan bir muayene odası bulunmalıdır.

Öğrencilerin beden eğitimi ve oyun çalışmaları için bir jimnastik salonu bulunmalıdır. Burada gerekli araç gereçler olmalıdır.

Öğrencilerin yaptıkları işleri teşhir edebileceği, öğrenci velilerinin ve diğer misafirlerin kabul edilebileceği bir oda bulunmalıdır.

Yatak takımlarını, küçük öğrencilerin çamaşırlarının muhafazası ve tamir işlerinin yapılabilmesi için bir dikiş odası bulunmalıdır.

Banyolar öğrencilerin kolayca banyo yapmalarını temin edecek şekilde yatakhanelerine yakın bir yerde yapılmalıdır. Ayrıca soyunma ve giyinme yeri bulunmalıdır. (MEB, 1954).

El yüz yıkama için öğrenci sayısına yetecek kadar lavabolar bulunmalı ve küçük çocukların yatakhanelerine yakın olan lavaboların çocukların boylarına göre olmasına dikkat edilmelidir.

Kör çocuklar da her türlü yapıda binaları kolayca tanıyıp serbestçe hareket edebilmekle beraber, körler okulunun koridorlarında yan bölmeler, keskin köşeler, çok dolaşılan noktalarda çıkıntı halinde radyatörler ve korkuluk olmayan balkonlar bulunmamasına dikkat edilmelidir.

Okulun ihtiyacını karşılayacak büyüklükte bir yemekhanesi bulunmalıdır. Burası toplantı yapılabilecek şekilde ve akustik durumu iyi olmalıdır. Burada bir de sahne bulunmalıdır.

Okul müstahdemleri için uygun bir yatakhane bulunmalıdır.

Biri erkek biri kadın olmak üzere nöbetçi öğretmen için iki küçük oda bulunmalıdır.

Körler okulları öğretmen ve idarecilerinin normal mesai saatlerinin dışında da öğrencileriyle temas ve münasebetlerde bulunması ve okul içindeki ek vazifeleri ifa etmeleri zaruri olduğundan okul civarında bunların lojman ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler de alınmalıdır. Kör öğrencilerin eğitimin kolaylaştıracak her nokta düşünülmüştür. Ancak Yönetmelikte kör öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak her türlü ayrıntı belirlenmiş olmasına rağmen, Mitat Enç 1981'de yaptığı araştırmada 5 Körler okulundan sadece ikisinin kör öğrencilerin gereksinimlerine göre inşa edildiğini tespit etmiştir. Mevcut okulların kabartma yazı makinesi ve körler için özel olarak üretilen araç gereç bakımından oldukça yetersiz durumda olduğunu belirtmiştir (Enç, 1981).

Yönetmeliğe göre Körler Okulu'na ayrılacak lojmanların tahsisinde şu tercih sırası takip edilir:

- Müdür ve müdür yardımcılarından birisi olmak üzere öğretmenler arasından mesai saatleri dışında okulla ilgili ek çalışmalar yapmayı kabul edenlere öncelik verilir.

- Okula ait olan lojmanlar tahsis edilen bekâr olduğu takdirde lojman veya lojman vazifesini

gören odalar yalnız kendisi tarafından kullanılabilir. Evli aileler de ancak karı, koca ve çocuklar ile bakıma mecbur olduğu ana baba tarafından kullanılabilir. Bu hüküm kısa süreli misafirliklere tesir etmez.

- Tahsis işi müdürlükçe yapılır. Lojman tahsis edilmiş olan kimselerin okulla ilişkisi kesildiği zaman en fazla bir ay zarfında tahliye etmeleri lazımdır.
- Ek çalışmaları üzerine almak şartıyla lojman verilmiş olanlardan ek işini devamlı olarak ihmal ettiği sabit olanlar okul müdürlüğünün lojmanı tahliye emri tarihinden en geç bir ay zarfında kullandığı lojmanı boşaltmak zorundadırlar (MEB, 1956).

Sağırlar Okulu yönetmeliğine göre yatılı sağırlar okulları ve yetiştirme yurtlarının yerleştirileceği binalarda imkânlar dâhilinde aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır.

- Binalar; oyun, meyve-sebze bahçeleri, kümes, spor alanı gibi açık alanda yapılabilecek aktivitelerin yapılmasına müsait, geniş bir sahada kurulmalıdır. Okulda günlük çalışma ve dinlenme zamanlarını bildirmek üzere zil ve kırmızı renkli sinyal lambaları bulunur. İdari oda bina girişine yakın olmalıdır. Okulun ambarı, deposu, çamaşırlığı, yemekhane, bulaşıkhane, mutfak, banyo dairesi, nöbetçi öğretmen odası, terzi odası, kitaplık, oyun ve toplantı salonları, kışlık teneffüs alanı, resim-iş ve sanat atölyeleri, hizmetlilere ait yemekhaneler de binada uygun yerlerde bulunur.
- Sınıflar asgari 15 öğrenciyi alabilecek büyüklükte olup; sınıflarda malzemeler kolay yer değiştirilebilen tek kişilik masa sandalyeler ile küçük mimik aynaları, ders araçlarını ve öğrenci malzemelerini saklayabilecek pratik dolaplar bulunur. Sınıf duvarlarına müşahede ve ifadeyi kolaylaştıran şema ve resimler asılır. Öğrenciler mimik çalıştığı için sınıflar aydınlık olmalıdır. Mümkünse sınıflar okul binalarının köşelerinde olmalıdır.
- Çeşitli ders araç gereçlerini ve öğrencilerin yaptıkları malzemeleri koyacak ayrı bir oda tahsis edilmelidir.
- Kurumda kız ve erkek öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik bir revir olmalı ve revirde bulaşıcı hastalıklar için bir karantina alanı olmalıdır. (MEB, 1961).
- İmkânlar dâhilinde yatakhaneler 3-5-7 azami 9 ar kişilik gruplar için hazırlanmalıdır. Kız ve erkek öğrenci yatakhaneleri ya ayrı binalarda olmalı ya da aynı binada ise kat ya da bölme ile ayrılmalıdır. Yaşları yakın olan çocuklar aynı yatakhanede yatırılmalıdır. Mürebbiyelerin yatak odaları çocukların yatakhanesine yakın olmalıdır. Yatakhane duvarlarının açık yeşil ve mavi yağlı boya ile boyanmasına, gece lambaları ve dinlendirici renkler kullanılmasına, ranzalı yataklar kullanılmasına dikkat edilmelidir. Yataklar üç parçadan oluşan sert pamuktan yapılır ve mevsim şartlarına uygun sayıda battaniye ve en az iki pike, yatak, yastık ve nevresim takımları, iki çocuk için birer komodin veya elbise

dolabı olmalıdır.

- Banyolar yatakhaneye olabildiğince yakın olmalı ve yeterli sayıda giyinme alanları olmalıdır.
- El, yüz yıkama için öğrenci sayısına yetecek kadar lavabo bulunmalı ve küçüklerin lavaboları kendi boylarına uygun olmalıdır.
- Kurum müdürü ve çekirdek ailesinin ikameti için lojman ücretsiz olarak kullanılır.
- Okullara özel olarak lojman yapılırsa bekâr, evli erkek ve kadın öğretmen ve memurlar ikamet edebilir. Bu ikamet işlemi konutlar talimatnamesine göre yapılır. Hizmetliler okulda kalırlar (MEB, 1961).

4.7. Tatil Günleri

Sağır ve Dilsizler Mektebi'nin Talimatnamesine göre diğer resmi okulların tatil günlerinde Sağır ve Dilsizler Mektebi de tatil edilir. Okulda dersler sabah saat 9.00'da başlar, öğleden sonra 3.15'te biter. Günlük vakit cetveline göre program yapılır ve günlük vakit cetveli uygulanır (MEB, 1934).

Sağırlar Okulu yönetmeliğine göre; her yıl öğretime 1 Ekim'de başlanır, 1 Haziran'da son bulur. Diğer resmi tatil günleri tüm okullar için kabul edilen tatil günleri ile aynıdır. Milli bayram tatillerinin birinci günleri okulda tören yapılır. Diğer günler öğrencilerin dinlenmesine ayrılır. Sabah derslerine en erken 8.30, en geç 9.00'da başlanır (MEB, 1962).

Sağırlar Okulu yönetmeliğine göre iş ve tatil günleri şöyle belirlenmiştir:

Çarşamba günleri öğleden sonra yapılacak gezilere, fabrika vb. ziyaretlere, konferans, temsil, spor faaliyetlerine, oyun ve bahçe işleri, okulun genel temizliğine, gerekli görülen derslerin takviyesine ayrılır. Öğretmenler bu saatlerde sınıflarında görevlidir. Öğretmenler cumartesi günleri hariç öğleden önce 4, öğleden sonra 2 ders olmak üzere 6 saat ders okuturlar. Cumartesi sadece öğleden önce 4 ders yapılır (MEB, 1962).

Okul idaresi tarafından ailesinin yanına gitmesinde sakınca görülen çocuklar her türlü tatillerde okulda tutulurlar (MEB, 1961).

4.8. İdari İşler

4.8.1. Alım İşleri: Okulun satın alma işleri satın alma komisyonu tarafından yapılır. Komisyonda bir müdür muavini, her sene kurulda seçilen bir öğretmen, hesap ve satın alma memuru ve Mal Müdürü tarafından görevlendirilen mektepler muhasebecisi bulunur. Satın alınan her şey için ödeme evrakı hazırlanır. Alınan her ürün muayene komisyonu tarafından

incelenir. (MEB, 1954).

4.8.2. Mutemetlik: Mutemet haftada bir öğrencilerin şahsına gelen paket ve havaleleri postadan alır, aldığı her şeyi deftere kaydeder. İmza karşılığı sınıf öğretmenine teslim eder. Mutemedin hesapları müdürlükçe her an kontrol edilebilir. Maaş ve ücret bordrolarını her ayın son haftası hazırlar.

4.8.3. Ambar ve Depo: Ambar ve depo ikişer anahtarla kilitlenir. Anahtarlardan nöbetçi öğretmende ve ayniyat memurunda bulunur. Nöbetçi öğretmen mührü ile mühürlenir.

4.8.4. Evrak İşleri/ Tutulacak Defter ve Dosyalar: İzmir Sağır, Dilsiz, Körler Müessesesinde; her talebenin muntazam fotoğraflarıyla dosyası ayrıca esas kayıt defteri tutulmuş, talebe aileleri ile haberleşme defteri, talebelerin harçlık ve paralarının kaydedildiği kasa defteri yaptırılmıştır.

Talebenin günlük olayları, aylık muayeneleri, derslerde gösterdikleri yükselme ve kabiliyet günlük gözlem kâğıtlarına yazılmıştır (Kip, 1928). Esnafla olan alışverişte hesap işlemlerinde günü gününe defter tutma usulüne son derece dikkat edilmiştir. Her aybaşı hesap ve esas defterleri ile kiler yoklaması yapılmıştır. Müessesenin genel dosyası da derli toplu ve muntazamdır (Kip, 1928).

Evrak işleri desimal sisteme göre tutulur. Dosyalar çelik kasalarda saklanır. Gelen evrak ilgililere havale edilir.

Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu ve Sağırlar Okulu Yetiştirme Yurdu kendi özelliklerine göre çeşitli defter ve dosyalar tutar. Aşağıda öncelikle ikisinde ortak olan defter ve dosyalar verilmiş, ardından sadece Körler okulunda olan defter dosyalar belirtilmiştir.

Desimal sistemi dışında kalan defter ve dosyalar:

- Öğrenci kütüğü

- Aday defteri

- Öğrenci şahsi dosyaları

- Öğrenci inceleme fişleri

- Namzet dosyası

- İş bulma ve yerleştirme ile ilgili istatistik dosyası

- Karne kayıt defteri

- Diploma defteri

- Not cetvelleri dosyası

- Yatılı okul öğrenci yoklama defteri

- Öğretmen ve memur şahsi dosyaları

- Nöbet defterleri

- Öğrencilerin şahsi paralarının kaydına mahsus defterler

- Ödenek defteri

- Mahalli idarelerden gelen yardım paralarının kaydına mahsus defter

- Demirbaş eşya defteri

- Kitaplık defteri. Körler okulunda mürekkep baskısı kitaplar için, Kabartma yazı kitaplar için,Umumi kitaplık defteri, Sınıf kitaplık defterleri ayrı ayrı tutulmuştur.

- Ambar defteri

- Depo defteri

- Mamul eşya ambar defteri

- Eşya dağıtma defteri

- Karar defteri

- Revir hasta defteri

- Revir ilaç defteri

- Avans ve kredi defteri

- Maaş ve ücret tahakkuk defteri

- Gelen evrak defteri

- Giden evrak defteri

- Ayniyat tesellüm makbuzu

- Sayım cetvelleri dosyası

- Lüzum müzekkeresi dosyası

- Kayıt silme cetvelleri dosyası

- Maaş bordroları dosyası

- Ödeme evrakları dosyası

- Hizmetli sicil defteri

- Hizmetliler şahsi dosyaları

- Posta zimmet defteri

- Tabela dosyası ve kayıt defterleri (MEB, 1954&MEB, 1962).

Bu dosya ve defterlerin yanı sıra Körler okulunda kendi ihtiyaçlarına göre aşağıdaki defterlerde tutulmuştur.

- Öğrenci sağlık karneleri

- Öğrenci durum fişleri

- Reşit olan öğrencilerin durum fişleri

- Ders defterleri

- Öğretmen ve memur sağlık karneleri

- Atölye defterleri (demirbaş eşya ve malzeme)

- Öğrencilerin şahsi paralarının kaydına mahsus mutemet defteri

- Demirbaş eşya icmal defteri

- Ders araçları defteri

- Kabartma matbaada basılan kitaplara ait sicil defteri

- Akaryakıt sarfiyat defteri

- Devir cetvelleri dosyası

- İsteme ve çıkarma pusulası dosyası

- Eşya teslim alma cetvelleri dosyası

- Mevcut pusulası dosyası

- Otobüs sefer defteri

- Yoklama defteri

- Posta pulu defteri

- Zimmet defteri

- Öğretmen ve memur devam defteri

Desimal Sisteme Göre Tutulacak Dosyaların tutulmasında Maarif Vekâletinin yayınladığı rehber esas alınmaktadır. (MEB, 1954).

4.8.5. Sağlık İşleri: Körler Okulu ve Sağırlar Okulu yönetmeliklerine göre okullarda sürekli görevlendirilen bir doktor ve hemşire kadrosu olmalıdır. Ancak körler okulunun ilk açıldığında okulda sağlık personeli istihdam edildiği ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Bunun sebebi binanın kısıtlı imkânları ve personel konusunda yaşanan zorluklar olabilir. Doktor ve hemşirenin görevlendirilmesi durumunda görev ve sorumlulukları yönetmelikle belirlenmiştir.

Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdunda doktor; okulun sağlık işlerinden birinci derecede sorumludur. Öğrenci ve çalışanların rutin muayeneleri, hastaneye sevk edilmeleri, okul bina ve tesislerinin temizlik kontrollerini, özel sağlık durumu olan öğrencilerin tespitini yapar ve sene sonunda umumi sağlık durumu hakkında rapor hazırlayıp müdürlüğe teslim eder. Okulun özel göz doktoru yoksa kör öğrencilerin muayenelerini yaptırır ve sonuçları kaydeder. Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdunda gerekli araçların olduğu bir göz muayene odası bulunur.

Hemşire; doktorun yardımcısıdır. Revirin idaresinden sorumludur. Öğrencilerin ilaç takibi ve iğnelerini yapar. İlaç kullanan öğrenciyi ve ilaç bilgilerini revir defterine işler (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu'nda doktor, öğrencilerin spor faaliyetleri ile ilgili rapor düzenler, haftalık yemek listelerinde kalori hesabı yapar, su ve yiyeceklerin temizliğini kontrol eder. Kan tahlili ile frengi olduğu anlaşılan çocuklar olursa tedavi ettirilmelidir (MEB, 1961).

4.8.6. Teftiş İşleri: Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu'nda çalışan idareci ve öğretmenlerin sicil ve terfilerine esas teşkil edecek teftişler, varsa özel eğitim alanını teftişle görevlendirilen müfettişler tarafından yapılır. Müfettiş yoksa kurum müdürleri teftiş işlerini yürütür (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurtlarında çalışan öğretmen ve idarecilerin teftiş işleri bakanlığın bu işler için yetişmiş müfettişleri tarafından yapılır. Teftiş sonuçları yönetmelik sonundaki rapora göre işlenir. Belirtilen şartlarda müfettiş gelmediği takdirde öğretmenlerin terfileri için hazırlanacak raporlar kurum müdürü tarafından doldurulur (MEB, 1961).

4.9. Eğitim-Öğretim İşleri/Ders Programları ve Derslerin İçeriği

4.9.1. Eğitim-Öğretim İşleri: 1924-1939 yılları arasında İzmir Sağır Dilsiz ve Ama Mektebi Müdürlüğünü yapmış olan Dr. Necati Kemal Kip kurumun tanıtımı için 1927 ve 1938 yıllarında birer tanıtım kitapçığı hazırlamış ve bu kitapta okulda yapılan çalışmaları ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Kemal Kip kendisinin 1924'te İzmir'deki okula tayin edildiğini, göreve başladıktan sonra mektebin adından, eğitimdeki zihniyete kadar değişmesi gereken çok fazla şey olduğunu belirtmektedir. Göreve geldikten sonra ilmi esaslar üzerine çalışacak bir kadro oluşturarak eğitim ve tekrar çalışmalarına başlanmıştır. Kurum müdürü Necati Kemal Kip İzmir'deki okulda çalışmalara başlamadan önce var olan sağır, dilsiz ve körler okulu programında özel eğitime dair hiçbir çalışma olmadığını, normal birkaç ders ile günlerin geçtiğini ifade etmektedir.

Kip'in aktardığına göre ''1925-1926 eğitim-öğretim yılında sene ortasında okula yeni gelen talebelerin birinci, önceki senenin ilk devre talebelerinin ikinci ve ikinci devre talebelerinin ise üçüncü sınıf olarak devam etmeleri kararlaştırılmıştır.

Birinci devrede sesli ve sessiz harflerden b, p, mim, dal, te, lam, vav, fe, nun üzerine alıştırmalar yaptırılmıştır. Küçük ezberler ve lügatlerle lisan esası kurulmaya başlanmıştır. Dudak üzerinden anlamak ve temrin adımları takip edilmiştir. İkinci devrede kıraat, artikülasyon (sesletim) alıştırmaları yapılmış, lügatler ve ezber parçaları çalışılmıştır. sin, şın, he, ha gibi sessiz harfler ile yatkınlık kazanmak için tekrar çalışmaları yaptırılmıştır. Eşya ile ilgili okuma parçaları ile genel bilgileri arttırılmıştır. Üçüncü devrede Bütün sesli ve sessiz harfler üzerinde tekrarlar bitmiş, dudak üzerinde artikülasyon (sesletim) tekrarları, cümle ve dilbilgisi kuralları gösterilmiştir.'' (Kip, 1928).

Okulda öğrencilere, eşya, tarih ve vatandaşlık bilgisinden oluşan geniş kapsamlı bir okuma dersi verilmiş, cümle ve dilbilgisi için ayrıca ders görmüşlerdir. Kelime ve ezberler konusunda önemli bir yol kat eden çocuklar 2000'den fazla kelime ezberlemişlerdir. Latin alfabesi gösterilmiş ve Latin alfabesiyle okuma alıştırmaları yaptırılmıştır.

Coğrafya dersleri; Avrupa kıtasının siyasi ve fiziki coğrafyası ve mümkün olduğu kadar medeni, sınai ve ekonomik bilgilerini öğrenmişlerdir. Beden eğitimi dersinde bütün devrelere her gün düzenli olarak idmanlar yaptırılmıştır.

Sanat derslerinde muhtelif devrelerden çocuklar, marangozluk, oymacılık, daktilografi, fotografi, diksiyon ve nakış atölyelerinde bilfiil çalışmışlar ve başarılı eserler ortaya çıkarmışlardır.

Çocuklara kıyafet ve temizlikleri ile kendilerinin ilgilenmesini öğretmek için kıyafette eksiği olanlara cezalar düzenlenmiştir. Her çocuk düğmesini, söküklerini hemen diktirme, ayakkabısını boyama, oyun saatinden sonra nöbetleşe her biri bütün arkadaşlarının kıyafetlerini fırçalama gibi işleri yapmakla sorumluydu (Kip,1928).

Çocuklara yatmadan önce ayaklarını yıkatmak, sabah yüz, göğüs ve kolları yıkatmak, haftada bir genel banyo yaptırmak gibi temizlik kuralları mutlaka öğretilir. Her sabah çocuklardan önce kalkıp, onların temizlik ve hazırlanma sürecine eşlik eden memurlar gece de çocukların banyo ve yatma saatine kadar başlarında bulunmaktadır (Kip, 1928).

1925'te kurumda mesleki eğitim başlamıştır. Yalnız tahta işleri ve beyaz iş olarak başlatılan meslek eğitiminden tahminlerin üzerinde bir sonuç alınmıştır. Necati Kemal Kip kendi kaleme aldığı tanıtım broşüründe Körler Şubesi'nin 1926'da açıldığını ifade etmektedir. Okulun ismi bu dönemde Sağır Dilsiz ve Körler Müessesesi ismini aldı diye aktarmaktadır. İlk açıldığında sadece iki kör talebesi olduğunu, bu iki kör öğrenci için açılan şubenin Türkiye'de körler ve anormaller eğitim tarihinin başlangıcı olduğunu belirtmektedir. 1926'da İstanbul'daki okul lağvedilerek altı talebeden oluşan öğrenci mevcudu İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi'ne gönderildi. Okula gelmeye başlayan eski dilsiz mektebinin öğrencileri üç dört ay gibi kısa bir alışma sürecinden sonra normal çocuklara yakın bir tını ile okuma, manzume yazmaya kadar iyi bir performans göstermişlerdir (Kip, 1938).

Toplumdaki dilsiz ve kör öğrencilerin bir şey öğrenemeyeceği şeklindeki önyargının yıkılması adına beş altı aylık bir çalışmanın ardından çocuklar düzenlenen ilk Tıp Kongresine katılmışlardır.

İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi için 1938 yılında okul müdürü Necati Kemal Kip tarafından tekrar bir tanıtım bülteni hazırlanmıştır. Bu bültende yer alan bilgilere göre okulda kendisi de kör olan Louis Braille'in oluşturduğu ve yaygın olarak kullanılan, oldukça başarılı sonuçlar elde edilen Braille alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca birçok bilim ile ilgili kaynak kitapların Braille alfabesi ile kayda alınmaktadır. Bu alfabeyi öğrenen öğrenciler için bilimsel kaynak bulmak böylece kolaylaşmaktadır. Bu alfabenin kullanım kolaylığı sebebiyle okuldaki öğrenciler gerekli bilgileri kolaylıkla öğrenebilmektedir. Kullanılan Braille sistemi parmakların yoklama kabiliyetini arttırır. Kendi âlemi içinde kalan kör insanları normal insanlarla birleştirir. Körlerde parmaklar gören insanlardaki göz gibi bir önem arz eder. Gören insanların farkına varmadığı ayrıntılar kör olanların parmağından kaçmaz (Kip, 1938).

Körler sınıfında kabartma harflerle yazılan kitaplar ile eğitim görürler. Okuldaki

öğrencilerin dil bilgisi, müzik bilgisi normal öğrencilerden de iyi durumdadır. Normal daktilo ile kolaylıkla yazı yazabilmenin yanında kendileri için üretilmiş kabartma makinelerde de daha süratli bir şekilde yazma becerisi kazanmışlardır. Okul tanıtımı için hazırlanan sergi malzemeleri ile dört defa Dokuz Eylül sergisine, bir defa Madrid Kart postal sergisine katılmıştır. Ayrıca Prag uluslararası körler sergisine katılım sağlanmış ve önemli bir başarı gösterilmiştir (Son Posta, 1935).

Okulda eğitim gören kör öğrenciler hiç yorulmadan çalışırlar. Okumak, öğrenmek konusunda büyük bir tutkuya sahiptirler. Okulda fazla çalıştığı için, yatma saatini geçiren öğrencilere ceza verildiği bile olmuştur.

Müzik repertuvarındaki yüzlerce klasik parçaları, çalışma süresi 1 saat süren parçaları dahi unutmadan hatırlarında tutarlar. Yaptıkları işten usanmazlar. Aslını kaybettiği ya da kirlettiği yüzlerce sayfalık notlarını üşenmeden el yazısı ile yazarlar. Gördükleri eğitim oyun, spor, temsil, muaşeret gibi alanlarda da körleri normal hayata yaklaştırmaktadır.

El işi konusunda, trikotaj, dokuma, fırçacılık, sepetçilik gibi el yordamıyla yapılan işlerin yanında kalıp çıkarma, heykeltıraşlık, akordaj, elektrik işleri gibi güç, teknik ve sanat alanlarında da başarılı olmaktadırlar. Şan ve müzik kabiliyetleri ise herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Kurumda başka zihinsel problemi olmayan her kör öğrenciye müzik çalışması yaptırılmaktadır.

1927'de kurumda tahta işleri, dikiş nakış, marangozluk, kunduracılık atölyeleri faaliyete girdi. Sergilere katılacak kadar üretim yapılabilmektedir. Çocukların el işleri sergilerde büyük beğeni toplamaktadır. Madalyalar ve mükâfatlar kazanmaktadırlar. Binanın dar olmasına rağmen mevcudu hızla artmaktadır.

1928'de okul geniş bir binaya taşınmış, kör öğrencilerin sayısı artmıştır. İki piyano, dört kemandan oluşan küçük bir orkestra temelleri atılmaya başlanmıştır. Dört yıl öncesine göre mevcut üç katına ulaşmıştır.

1929'da mesleki eğitime dokumacılık eklenmiştir. Okuldaki her ihtiyaç atölyelerde karşılanmaktadır. Öğrenciler; çoraptan fanilaya, yatak çarşafından mendile, oturdukları sıralardan yemek yedikleri masalara ve koltuklara kadar kendileri yapmaktadırlar. Giydikleri elbisenin kumaşını kendileri dokuyup kendileri dikmektedirler. Ayakkabıları, kundura boyası ve tıraşları için de dışarıya muhtaç değillerdir. Bu dönemde sağır dilsizlerin üç, körlerin bir dershanesi vardır.

1930'da öğrenci sayısı yeni binaya sığmayacak kadar artmıştır. İlk defa tam devreliler

mezun olmuştur. Körler ilk konserlerini vermişler, bu konser çevrede büyük bir hayret ve takdir uyandırmıştır. Sağır dilsizlere hesap, coğrafya, tarih başlangıcı, fizik tecrübeleri, eşya bilgisi ve teknolojik dersler verilmiş, körler ise müzik ve lisan derslerinde başarılı göstermişlerdir.

1934-35 kuruma bir büyük bina daha eklenmiş, kurumun müzesi, laboratuvarı burada kurulmuştur. Körler kompozisyon, orkestrasyon, kontrpuvan derslerine kadar yükselmişlerdir.

Öğrenciler, Braille kabartma notalarını yazmak, okumak konusunda beceriler edinip, kendilerini geliştirmişlerdir. Bu yılda körlerin mevcudu 23, sağır dilsizlerin 89 olmuştur. Kurum sekiz atölyesiyle tam teşkilatlı bir sanat ve meslek mektebi haline gelmiştir.

1935-36 yılında kurum öğretmen ve mürebbiye kadrosuyla genişlemiştir. Dört müzik öğretmeni, bir müdür muavini, bir mürebbiye daha kadroya eklenmiştir. Ustalık derecesinde başarılı olan ilk müzisyenler ve kısa bir sürede yetişmiş terziler de bu sene mezun olmuşlardır. Her sene halka bu öğrencilerin başarısını gösterebilmek için sık sık konser, gösteri ve imtihanlar yapılmaktadır.

1936-1937 eğitim-öğretim yılı en fazla faaliyetle dolu geçen senemizdir. Öğrenci mevcudu 120 yatağa çıkarılmıştır. Eğitim kadrosuna bir öğretmen daha eklenmiştir. Müfredat programları gözden geçirilmiş, muallimler için iki eser telif edilmiş, pedagojik ve psikolojik birçok test geliştirilmiştir. Bir materyal müzesi, bir psikoteknik laboratuvarı, bir kum terbiye masası yapılmıştır. Üç müzisyen daha yetiştirilmektedir. Personel mevcudu ile beraber yatak adedi 150'ye çıkarılmıştır (Kip, 1938).

İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi tanıtım kitapçığında belirttiği üzere kurumun 1937 yılına kadar verdiği 73 mezundan 3 tanesi dokumacı, 5 tanesi terzi, 9 tanesi müzik, 13 tanesi kunduracı, 13 tanesi nakış-dikiş, 30 tanesi marangoz alanında yetişmiş elemanlar olmuştur. Kurumun verdiği mezunlar kitapçıkta tablo ile gösterilmiştir.

Okuldaki ölçü ve makas derslerinde ders ve uygulama yapılmasının yanında kurumun bütün elbise ihtiyacını temin etmiştir. 1935 yılında kurulan bu atölyede 1938'e kadar 1025 takım elbise dikilmiştir.

Dokumacılık atölyesinde ise kurumun bez, kumaş ve havlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalışmalar yapılmıştır. 1938 yılına kadar bu atölyede 3489 metre kumaş, 233 parça havlu vb. dokunmuştur.

1923'te 25 talebe ile eğitime başlayan okul Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi Tanıtım kitapçığında verilen tabloda 1937 yılında 115 talebeye kadar ulaşmıştır. Kemal Kip, okul için

gelen taleplerin üçte ikisini bile karşılayamadıklarını belirtmiştir (Kip, 1938).

Necati Kemal Kip tanıtım bülteninde okulla ilgili verdiği bilgilerin ardından bu konuda yaptığı çalışmalardan da yararlanarak okulun geleceği ile ilgili yapılmasını düşündüklerini bu şekilde ifade etmektedir. *''Kurumun ilk açıldığı zamanlar on beş yıl önce bugün olanları düşünüp hayal kuruyorduk. Şimdi ise ileride olacaklarla ilgili fikirlerimizi ortaya koyuyoruz. 150 kişilik kapasite ile talebin üçte birini bile karşılamayan kadromuz genişleyecektir. Kurumumuz ilerde dört şubeye ayrılacaktır. Sağır dilsizler kısmı tamamen ayrılarak, binası, idaresi, eğitimi ayrı yürütülecektir. Ayrıca yetişkin üreticiler için fabrika ya da imalathane açılacaktır. Sağır dilsizler iş hayatına atıldıklarında usta derecede bilgi sahibi olmalarına rağmen kendilerini kabul ettirmek için zorlanmaktadırlar. Genellikle fakir ailelere mensup olan bu kişiler toplumda keyfi muamelelerle sıkıntı yaşamaktadırlar. Büyük bir imalathane, okuldan mezun olan çalışkan ustaların yapacağı ürünler ve bunların satılabileceği bir mağaza olması durumunda herkesin fayda sağlayacağı bir çözüm bulunabilir. Körler ve sağır, dilsizler tamamen farklı bir eğitime tabi tutulmalıdır. Körler için çok iyi bir seviyeye gelmiş olan musiki eğitimini israf etmeden değerlendirmek gerekmektedir. Kurumdan mezun olan müzisyenlerle kurulacak devlet filarmoni orkestralarının temelleri atılabilir. Körler için ayrılan bölümde alanında uzman eğitmenler tayin edilecek, ayrıca konservatuvar bölümü açılacaktır. Geri zekâlılar ve aptallar olarak tanımlanan çocuklar için, yarı tedavi yarı terbiye veren müstakil şubeler açılması planlanmaktadır. Farklı tedavi yöntemleri üzerine bir araştırma laboratuvarı kurulacak. Sürekli yatılı kısmı ve alıştırma ve tekrarların yapıldığı bölümler olacaktır. Psikopat ve suçlu olanlar için de bir şube açılması elzemdir. Suçlu, haylaz, ahlaksız ve iradesiz çocukların terbiyesi için de bir program hazırlığı yapılmıştır. Bu çocukları ıslahhanelerde hapsetmek yerine terbiye etmeye çalışmak müessesemizin amaçlarından olacaktır.''* (Kip, 1938).

1934'te açılan Sağır ve Dilsizler Mektebinde uzman bir öğretmen tarafından ''Methode orale'' üzerine eğitim yapılması şartıyla talimatname kabul edildi (MEB, 1934). Mektepte öğrencilere eğitim verilirken aşağıda sıralanan ilkelerin göz önünde bulundurulacağı vurgulanmıştır.

Öğrencilerin terbiye ve nezaket dâhilinde kimseyi incitmeden kendi düşüncelerini ifade etmesi, kendi düşüncesine uymayan farklı düşünceleri de nezaketle dinlemesi, gerektiğinde yanlış bir düşüncesini düzeltebilmesi yönünde eğitim verilir.

- Öğrencilerin terbiyesi daima göz önünde tutulacaktır. Öğrenciye her fırsatta milli ekonomi hakkında fikirler verilecektir.

- Türklük ve Türk vatanının değerini bilmeleri için her fırsatta milli değerler ön planda olacaktır.
- Türk inkılabı ve inkılabın nimetleri ve bu nimetlere ulaşmak için yapılan mücadeleler layıkıyla anlatılacaktır.
- Okul idaresinde ve düzeninde öğrenci ve öğretmenlerin münasebetlerinde milli ve toplumsal ilkelere göre hareket edilecektir.
- Okulda zorlama ile uygulama yapılmaz. Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenlerle iletişimlerinin temeli sevgi ve saygı olacaktır.
- Öğrenciler doğru sözlü doğru özlü olmasına, birbirleriyle oyunlarında da dürüst hareket etmesine dikkat edilir.
- Öğrencilerin zihnen inkişafları için inceleme ve gözlem gezilerine çıkılacaktır. Öğretmen her şeyden önce öğrencinin konu ile alakasını temin edecek ve çocukların eski bilgilerini yoklayarak yeni bilgilerini o bilgilerin üzerine kuracaktır (MEB, 1934).

1945'te açılan İstanbul Sağır, Dilsiz ve Körler Özel Okulunun eğitim süresi 7 yıl olup ilkokul seviyesindedir ve gündüzlü, yatılı ve karma olarak eğitim verecektir. Okuldaki eğitim, öğretim, yönetim ve disiplin işleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Okulu için hazırlanan yönetmelikteki hükümlere göre yürütülecektir. Okul ücretinin belirlenmesi, öğrencinin ayrılması ya da okulun kapanması durumunda yapılacak iş ve işlemler de kararda yerini almıştır. (MEB, 1945).

1956 Körler Okulu Yönetmeliğinin V. Bölümü Eğitim-Öğretim İşleri maddesi Ana Kısmı Günlük Alışkanlıkların Kurulması başlığına göre;

- Anaokulunun öğretimi kör çocuklarda şahsi temizliklerini, soyunma, giyinme işlerini geliştirmeyi esas gaye edinir. Bu maksatla lavaboların, tuvaletlerin öğrenciler tarafından kullanılacak tarzda yapılması her yemekten evvel ve tuvaletten çıktıktan sonra elle bir şey yokladıktan sonra ellerinin yıkatılması, her öğrenciye şahsi eşyalarını koyabilecekleri bir dolap temin edilmesi, oyun şeklinde pabuç giyme, bağ bağlama, düğme ilikleme, ceket çıkarıp giyme alıştırmaları yaptırılmalıdır.

- Kör çocukların kendi başlarına hareket etmek alışkanlığını kazanmaları lazımdır. Bu maksatla yeni gelen çocuklara önce sınıf odası içindeki eşyaların yeri öğretilmeli ve bir oda içinde yardımsız dolaşabilmesi temin edilmelidir. İkinci adım olarak tuvalet, yemek odasının yeri, bitişikteki oda ve yollar, çıkış kapısı, oyun bahçesi, oyun araçlarının yerleri öğretilmelidir. Zamanla buralarda da yolunu kendi başına bulabilmesi sağlanarak lüzumsuz yardım ve korumalardan sakınmalıdır.

- Kör çocukların yemeklerini kendi başlarına yemeyi de öğrenmesine önem verilmelidir. En küçük çocukların yemekleri kenarı dik sahanlar içine kesilmiş olarak konur, kaşığı nasıl tutacakları gösterilir. Kaşığa iyice hâkim duruma geldikten sonra çatal ve gerekirse bıçak kullanmak da gösterilir. Sofrada çatal, kaşık, tabağın sağına ve su bardağı onların biraz ilerisine konmalıdır. Sofra tanziminde eşyaların yerinin daima aynı kalmasına dikkat edilerek elleri ile masanın üzerinin aramalarına meydan verilmemelidir (MEB, 1954).

- Anaokulu çağındaki kör çocuklar tuvalet alışkanlıkları ve temizliği yönünden, aşırı himaye dolayısıyla geri kalırlar. Tuvaletini haber vermeyi veya kendiliklerinden tuvalete gidip ihtiyaçlarını gidermeyi becerebilenler pek az çıkar. En azından bir saatlik aralarla tuvalete gönderilmeleri işi bittikten sonra taharetin nasıl yapılacağının ve el yıkamasının öğretilmesi lazımdır. Gece altını ıslatanlar ıslatma saatleri tespite gayret edilerek birkaç defa uyandırılarak tuvalete kaldırılmalıdır.

Aynı yönetmeliğin V. Bölümü Eğitim-Öğretim İşleri maddesi Ana Kısmı Beden Gelişimi ve Eğitimi maddesine göre;

- Körlüğün yarattığı hareketsizlik çocuğu kolayca bedeni atalete sevk edebilir. Bu yüzden sallanmak, kafa sallamak gibi çeşitli körlük tikleri, lordos sifos, düşük omuz, öne düşük baş gibi vücut bozuklukları gelişir. Bunları önlemek için beden faaliyetlerine büyük mikyasta önem vermelidir. Bu arada da çocukları bir sese doğru koşturmak, merdiven ve masa üzerinden atlatmak, yerden 25 cm kadar yükseklikte ve 35 cm genişliğinde iki buçuk ila üç metre uzunluğunda bir tahta üzerinde yürütmek, oyun bahçesinde tırmanma, sallanma, kayma, atlama temrinleri yaptırmak zikredilebilir. Ayrıca sandalyede dik oturmalarını başı omuzları dik tutmalarını temin etmeli. Sallanmak, göz oğuşturmak gibi hareketlere mani olmalı. Diğer taraftan ferden ve grup halinde oynanacak birçok oyunlar kör çocukların durumlarına uydurulmalıdır.

Aynı yönetmeliğin V. Bölümü Eğitim-Öğretim İşleri maddesi Ana Kısmı Duyuların Gelişim ve Eğitimi maddesine göre;

- Körlerin eğitiminde sağlam kalan duyuların geliştirilmesi ve eğitimi önemlidir. Anaokulunda plaklara alınmış seslerle birbirine vurularak veya yere atılarak ses çıkaran madeni ve diğer neviden cisimlerle temrinler ve oyunlar oynatmak, hayvanları sesinden tanımak ve taklitlerini yaptırmak, ayak ve insan seslerini tanıtmak ve ayırt ettirmek, müzik parçaları ile çeşitli tabii olayların sesleri arasında münasebetler kurdurmak gibi oyunlar tertip edilebilir.

- Kulak ve ritim terbiyesi sıkı sıkıya birbirine bağlı olduğu için plakla çalınacak marşlara göre yürümek, ritimle yapılan grup oyunları oynamak, plak ve piyano ile çalınan parçalara masa üzerinde elleriyle veya kendi yapacakları davullarla tempo tutmak, basit anaokulu şarkıları öğrenmek hem kulak hem de ritim gelişmesine yardım eder.

- Çivi çakmak, rende rendelemek, kâğıt kesmek, plastilinle (oyun hamuru) çalışmak, çamur oyunları, kumaş parçalarının teşhisi, dokunulabilecek herhangi bir eşyanın pürüzlülük düzlük, yumuşaklık sertlik, kuruluk, ıslaklık gibi özellikleri üzerinde durmak hangisinin hoşa gittiğini, hangisinin hoşa gitmediğini buldurmak gibi oyunlar oynatılmalıdır. Yalnız bu faaliyetlerin kuru temrunlar halinde değil, çocukları ilgilendiren hislendiren ve faaliyete sevk eden oyunlar halinde organize edilmesi lazımdır. Bundan başka çiçekler, meyve, yiyecek maddelerinin kokuları ve tatlarından teşhis etme oyunları da oynatılabilir. Bütün bu faaliyetleri kâğıt, mukavva ve oyun hamuru gibi işlenebilir maddelerle ifade ettirmek ve bilhassa basit ve küçük cisimlerden elde ettikleri fikirleri hamurla ifade etmelerine imkân vermek önemlidir.

- Bloklar, zıp zıp, fasulye ve meyve çekirdekleriyle sayı kavramını geliştirecek oyunlara da yer verilmelidir (MEB, 1954).

- Oyuncak telefon, oyuncak radyo, masal ve hikâyelerin dramatize edilmesi, sözlü ifadeyi geliştiren, muhayyileyi işleten, his ve heyecanların boşaltılmasına yardım eden faaliyetlerdir. Muhayyel birisi veya bir arkadaşı ile oyuncak telefonlarda konuşmak, oyuncak radyolarla istedikleri radyo yayınları, taklitleri yaptırmak, dinledikleri masalların kahramanları olarak bunları temsil etmek bu çocuklar için çok ilgi çekicidir. Anaokulunda olan çocuklara gene oyunlar yoluyla saat mefhumu, haftanın günlerin isimleri, mevsimler de öğretilebilir.

- Saksılara büyük soğanlı çiçekler yetiştirmek, tavşan ve tavukların bakımlarıyla meşgul etmek, tabiat olayları hakkındaki tecrübelerini arttırır.

- Okul içinde ve çevresindeki her türlü eşya, varlık ve olayları bütün duyu organları vasıtasıyla yoklatmak ve tanıtmak sistemli öğrenme için gerekli olan tecrübe ve malzemelerin artırılmalarına yardım eder. Bu tetkik ve yoklamalarla bunların çeşitli malzeme ile ifadesinde anadan doğma kör olanlarda bilhassa geç ve güç gelişen şekil nisbet, münasebet ve mekân mefhumları üzerinde önemle ve ısrarla durulmalıdır. Bütün bu faaliyetlerde müsait olan fırsatların grup faaliyetleri, beraber çalışmak, beraber yaşama, anlaşma ve uzlaşma gibi sosyal vasıf ve alışkanlıkların geliştirilmesi için icap eden tedbirler alınmalıdır.

- Yaşları ortaokul çağına ulaştığı halde ilkokul müfredat programında birinci devreden yukarısına çıkmamış ve zihin geriliği bulunan öğrenciler mümkün olduğu kadar kendi yaş grupları içinde tutulmak suretiyle günde iki ders saati okuma-yazma, matematik ve hayat bilgisi konularında öğrenmeye muktedir olacakları bilgi ve tecrübeler kazandırılır. Vakitlerinin geri kalan kısmını ilgi ve kabiliyetleri tespit edilen işler üzerinde çalışmak suretiyle iş sınıflarında geçirirler. Karne ve sınıf geçme konularında programını takip ettikleri sınıfın sistemine tabi olurlar. Bu öğrencilere okutulacak dersler müstakil bir sınıf öğretmeni verilmediği takdirde öğretmenler arasında dağıtılır.

  Zihinsel gelişimi normal olup da ileri bir yaşta okula alınan öğrenciler kendi yaş gruplarının bulundukları sınıflara dâhil edilmekle beraber bilgi durumlarına tekabül eden sınıf programına göre öğretime tabi tutulurlar. Karne ve sınıf geçme konularında programını takip ettikleri sınıf seviyesinin sistemine tabi olurlar. Bu gruba dahil öğrencilerden ortaokul sınıflarında bulunanlara öğretilecek dersler, derslerle ilgili branş öğretmenleri tarafından verilir (MEB, 1954).

1956 Körler Okulu Yönetmeliğinin V. Bölümü Eğitim-Öğretim İşleri maddesi İlkokul Kısmına göre;

Körler okullarında sağlanacak eğitim-öğretimin gaye, hedef ve prensipleri şunlardır:

- Körler okulunda uygulanacak program ilkokul programında bulunan ilköğretim gaye ve hedeflerini kapsayacak şekilde düzenlenir. Körlüğün yarattığı özel durum bu gaye ve hedeflere erişilmesinde bazen farklı metotların kullanılmasını icap ettirecektir. Bunlar arasında bilhassa şu hususlar üzerinde durulabilir.
- Kör öğrencilerden iyi vatandaşlık, müstahsil (üretici) ve müstehlik (tüketici), içinde yaşadığı topluluğun verimli bir üyesi haline gelmesine yardım edecek şahsiyet vasıflarından bağımsızlık, nefse güven, kendine yeterlik, tutumluluk, geçimlilik ve diğer sosyal alışkanlık ve tavırların geliştirilmesi bir dereceye kadar hususi şartların ve tedbirlerin varlığını gerektirir. Bunların sağlanması için çocuk okula girdiği andan itibaren; okulun kullanılması icap eden her yerini sistemli olarak öğrenmeli. Önce okulun içinde sonra bahçe ve oyun alanlarında, daha sonra mahalle ve bulunduğu şehirde en az bir yardımla kendi başına yolunu bulup dolaşabilmesini öğrenmelidir.

- Öğrenciler sınıflarında, yatakhanede kendi başlarına ve içinde bulundukları gruba ait eşyaların bakım ve düzenini kendi başlarına temin etmeyi öğrenmelidir. Bu hususu kolaylaştırmak için sınıf ve yatakhanelerde şahsi eşyalarını muhafaza edebilecekleri göz ve dolaplar temin olunur ve okul tarafından temin edilen her çeşit eşya ve ihtiyaçları şahsen

kendilerine teslim edilir.

- Kör öğrenciler okula geldikleri günden itibaren rehber öğretmenleriyle beraber sofraya oturmasını, gerekli temizlik ve muaşeret şekillerine uyarak yemek yemesini öğrenmelidir.

- Kör öğrenciler okula ilk geldikleri günden itibaren günlük şahsi temizliklerini, banyolarını, soyunup giyinmesini, ayakkabı ve kravat bağlamasını, sakal tıraşı olmasını, saçlarını taramasını kendi başlarına yapabilmeyi öğrenmelidir.

- Bütün hal ve durumlar içinde körlüğün yapmayı imkânsız kılmadığı her şeyin bizzat çocukların kendisi tarafından yapılmasını ve (görmüyorum, ben yapamam) tavır ve güvensizliğinin giderilmesine önem verilmelidir.

- Yatılı olan körler okullarında; öğrencilerin kolayca korunaklı ve sınırlı bir çevrede yaşamaya alışkın insanlar haline gelmesi tehlikesi bulunduğundan okulun içinde ve dışında normal sosyal münasebetler geliştirmesine özellikle önem verilmelidir. Bunu sağlamak için nezaret ve kontrol altında tutulmak suretiyle öğrencilerin ziyaretçi kabul etmesine, dışarıdan ferden veya grup halinde misafir çağırmasına, okulun açılış töreni, bitirme töreni, müsamere ve konser gibi günlerde çağıracağı misafirlerin karşılanmasında ve ağırlanmasında öğrencilere de vazife vermek gibi tedbirler düşünülebilir. Ayrıca kör öğrencilerin civarda bulunan ilk veya ortaokullarda muntazam münasebetler kurması, müşterek faaliyetlere girişmeleri de verimli olur. Evleri uzakta olan veya kimsesiz öğrencilerin hafta sonu ve büyük tatillerde okulun tanıdığı ve güvenilir aileler yanında birkaç gün geçirmesi de çok faydalı olur (MEB, 1954).

- Aile çevresinden yeni ayrılarak okula gelen kör çocuğun her işi ve her istediği ailesi veya acıma hissiyle hareket eden çevresi tarafından temin edildiği için her şeyi başkasından beklemek ve acındırarak her istediğini yaptırmak gibi kötü tavır ve alışkanlıklar geliştirmesi kolay olmaktadır. Bu suretle vazife mesuliyet paylaşma ve yardımlaşma, diğerkâmlık gibi faydalı ve zaruri şahsiyet vasıflarının gelişmesini sağlayacak her türlü tedbir ve faaliyete hususi bir önem vermek icap eder. Okuldaki günlük hayatlarında ders içi ve ders dışı faaliyetlerde onlara bol bol mesuliyet yüklemek, vazife almak, başkalarına yardım etmek, birlikte çalışmak fırsat ve durumları yaratılmalıdır.

- Kör öğrencilerin çoğu fakir ve yoksul ailelerden geldikleri ve bütün şahsi ihtiyaçları okul bütçesinden karşılandığı için mal edinmek, sahip olduğu eşyayı korumak, bakmak ve iyi kullanmak gibi alışkanlıklara çokluk sahip olmamaktadırlar. Bu kötü tavır ve alışkanlıkları gidermek için öğrencilerin fotin bağı, mektup kâğıt ve zarfı ve tıraş gibi küçük ihtiyaçlarını velilerinin gönderdiği veya işliklerde çalışıp kazandıkları şahsi paralarıyla temin etmelerini,

okul tarafından kendilerine veya sınıflarına teslim edilen eşyaların bakım ve korunmasından ferden ve grup halinde sorumlu tutulmalarını, kırılan veya kaybedilen eşyaların niçin ve nasıl böyle olduğunun müştereken araştırılarak hemen yerine yenisinin konmamasına dikkat etmelidir.

- Kör çocukların bir kısmı çok geri ve kifayetsiz aile çevrelerinden geldiği ve bir kısmı da okula gelmeden önce dilendirilmek gibi yollardan istismar edildiği için aralarında (hırsızlık, sigara içmek, altını ıslatmak, küfürbazlık, kötü cinsi sapıklıklar, dilenmek) gibi fena itiyat ve sapıklıklara sık sık tesadüf olunmaktadır. Bu gibi hallerin her birisi ferden ele alınarak çocuğun geldiği çevre, beden durumu, şahsiyet özellikleri iyice incelenerek konulacak teşhise göre gerekli düzeltici tedbirlerin alınmasına dikkat edilmelidir. Aksi halde bu kötü alışkanlıkların sirayet tehlikesi de ortaya çıkar.

- Okula yeni getirilen kör öğrenciler arasında gene geldikleri çevrelerle ilgili olarak (kellik, uyuzluk, bağırsak kurtları, devam etmekte olan göz hastalıkları, gıdasızlık, bit bademcik, sinüzit, diş arızaları) gibi bulaşıcı veya münferiden çocuğun sağlık durumu üzerinde tahribat yapan hastalıklara oldukça sık tesadüf olunur. Bu yüzden ders yılına girilmeden önceki günler ve haftalarda gelen yeni öğrencilerin iki hafta veya lüzum görülen hallerde biraz daha fazla bir karantina devresinden geçmeleri, bu esnada okulun esas öğrencileriyle temaslarının tahdit edilmesi gereken teşhis ve tedavi tedbirlerinin alınması lüzumludur.

- Normal ilkokullara ait müfredat programının birinci devreye ait kısmı esas itibariyle ilkokulun birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında aynen uygulanır (MEB, 1954).

4 Aralık 1961 tarih ve 291 sayılı yönetmeliğe göre Sağırlar okullarının eğitim öğretim amaç ve ilkeleri Sağırlar Okulları Programı'nda saptandığı gibidir.

Okul idarecileri ve öğretmenler derslerde ve okul hayatında öğrencilerin şahsi gelişimine imkânlar hazırlamak, öğrencileri iş bölümü ve işbirliğine alıştırmak, kendine güven ve yeterlilik, tutumluluk, geçimlilik ve diğer sosyal alışkanlıkların geliştirilmesi, boş zamanlarını iyi kullanmalarını ve değerlendirmelerini sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Bunu sağlamak için;

- Öğrenciler olabildiğince okul hayatına katılır ve çocuklar kendi kendilerini idare edecek hale getirilir.

- Öğrencilere sınıfların, yatakhanelerin, bahçenin, yemekhanenin düzeni ve temizliği öğretilir.

- İlk günden itibaren öğretmenleri ile birlikte sofraya oturma, gerekli temizlik ve görgü

kurallarına uyarak yemek yeme, günlük temizliklerini ve banyolarını yapmak, soyunup giyinmek, ayakkabılarını boyamak, kravat takmak öğretilir.

- Okul içinde ve dışında çocukların normal ilişkiler kurmasına imkân verilmelidir. Özellikle diğer okullar ve toplum hayatı ile temas kurmasının sağlanması faydalı olur. Kimsesiz, evleri uzakta olan öğrencilerin hafta sonları ya da uzun tatillerde okulun tanıdığı, güvenilir ailelerin yanında bir kaç gün kalmaları faydalı olur.

- Öğrencilere tatillerde ve uygun zamanlarda yalnız ya da grup olarak izin verilerek yaşadıkları, çevre ile temas kurmalarına, görmelerine imkân verilir.

- Yardımlaşma, mesuliyet, diğerkâmlık gibi iyi vasıfların gelişmesi için ders içi ve ders dışı faaliyetlerde sorumluluk almak, görev vermek, başkalarına yardım etmek, birlikte çalışmak gibi fırsat ve imkânlar hazırlanır (MEB, 1961).

4.9.2. Haftalık Ders Programları: Aşağıdaki tabloda Talim Terbiye Kurulu talimatnamesine göre Sağır, Dilsiz ve Körler Okulunun vakit cetveli verilmiştir.

Tablo 2

Sağır Dilsiz Mektebi'nin Günlük Vakit Cetveli (MEB, 1934)

	Saat	**Dakika**	**Saat**	**Dakika**
Mektep açılır	8	30		
Yoklama	8	45	9	
Birinci ders	9	-	9	40
Teneffüs	9	40	10	-
İkinci ders	10	-	10	40
Teneffüs	10	40	11	-
Üçüncü ders	11	-	11	40
Yemek	11	40	13	30
Dördüncü ders	13	30	14	10
Teneffüs	14	10	14	30
Beşinci ders	14	30	15	10
Tatil	15	10		
Mütalaa	17	-	18	30
Yemek	18	30	19	30
Uyku	19	30		

Kalkış	6	15	-	-
Sabah kahvaltısı	7	-	7	15
Mütalaa	7	15	8	15

Tablo 2'de öğrencilerin günlük olarak okulda geçirecekleri vakitlerin planlaması görülmektedir.

1934'te Hayriye Lisesi içinde açılan Sağırlar Okulu için belirlenen programa göre verilecek dersler gösterilmiştir. Birinci sınıf için okutulacak dersler ve saatleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3

Sağır ve Dilsizler Okulunun Ders Programı (MEB, 1934).

Ders	Haftalık saat	İçerik
Tasavvut	Haftalık 10 saat	Dudak Hareketleri, Kelime Telaffuzu
Harfler	Haftalık 10 saat	Büyük, küçük matbaa harflerinin şeklini tanıma ve yazma
Hesap	Haftalık 1 saat	100'e kadar rakamları tanıma ve 1'den 20'ye kadar amali erbaa.(Dört işlem)
Elişleri	Haftalık 2 saat	
Resim	Haftalık 2 saat	
Beden Terbiyesi	Haftalık 1 saat	

Körler Okulu Yönetmeliğinin V. Bölümü Eğitim-Öğretim İşleri maddesi Ana Kısmı Anaokulunda Vakit Cetveli ile ilgili olarak göz önünde tutulacak hususlar başlığına göre;

Ana kısmında faaliyet saatlerinin ilk kısımda olduğu gibi zille ve zamanla kesin olarak tespitine lüzum yoktur. İlk kısımdan takriben yarım saat daha geç kaldırılabilirler. Sabah temizliği, yatakhanelerin havalandırılması ve yatakların düzeltilmesiyle ilgili olarak biraz daha uzun zaman bırakılmalıdır. Sekizde kahvaltı verilebilir. Kahvaltıdan sonra mevsimin müsait olduğu zamanlarda yarım saat kadar açık hava oyun bahçesinde meşgul olabilirler. 9- 10, otuz kadar grup halindeki çalışmalara ayrılır. 10.30-10.50'ye kadar süt istirahati verilebilir. 11-12.30'a kadar ferdi ya da küçük gruplar halinde yapacakları oyun ve çalışmalara ayrılır. Bu

saatler arasında öğrencilerin serbestçe su içmek, tuvalete gitmek gibi ihtiyaçları için çıkıp girmelerine imkân verilir. Öğle yemeğinden sonra bir saat kadar öğle istirahati verilir. Yalnız bu sırada çocuklar uyumaya zorlanmaz. Sessiz yatmaları temin edilir ve gramofonla hafif ve teskin edici müzik parçaları çalınır. Öğle istirahatinden sonra masal okumak, okunan masalı tekrar ettirmek, dramatize ettirmek gibi ifade faaliyetleriyle meşgul edilir. 15.30'da bir parça meyve, meyve suyu veya bir dilim yağlı veya pekmezli ekmekle ikindi kahvaltısı verilir. Kahvaltıdan sonra bir buçuk saat açık hava oyun bahçesine çıkarılırlar.(Kış aylarında varsa kapalı balkonda veya oyun yerinde büyük kasları işletecek faaliyetlerle meşgul edilirler. Mesela; bisiklet, tahteravalli gibi şeylere binmek) Akşam yemeği 18.30'da verilir ve 19.30'da yatırılırlar. Yatmadan önceki saatte çocuklara masal okumak, masal söylemekten kaçınılmalıdır. Haftada iki veya üç defa öğle istirahatinden sonra okul civarı veya şehir içindeki tetkik etmeleri faydalı olacak yerlere geziye götürülmelidir.(MEB, 1954).

Tablo 4

Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Haftalık Ders Dağıtım Cetveli İlkokul (MEB, 1954)

Dersler	**I.sınıf**	**II.sınıf**	**III.sınıf**	**IV.sınıf**	**V.sınıf**	**VI.sınıf**
Hayat Bilgisi	5	5	6	-	-	-
Türkçe	12	10	9	6	6	6
Tarih	-	-	-	2	2	2
Coğrafya	-	-	-	2	2	2
Yurttaşlık Bilgisi	-	-	-	2	1	1
Tabiat Bilgisi	-	-	-	4	4	4
Matematik	7	7	7	5	5	5
Aile Bilgisi	-	-	-	2	2	2
Din Bilgisi	-	-	-	-	1	1
Aletli Müzik	-	4	3	3	3	1
Müzik	2	2	2	1	1	1
İş	-	-	4	4	4	-
Modelaj-İş	4	4	2	2	2	2

Beden Eğitimi	2	2	1	1	1	1
Oyun-Uygulama	2	-	-	-	-	-
Sanat	-	-	-	-	-	5
Yardımcı Sanat	-	-	-	-	-	2
TOPLAM	34	34	34	34	34	34

Ankara Körler Okulu yönetmeliğine göre ilkokul seviyesinde öğrencilerin haftalık alacakları dersler ve saatleri verilmiştir. Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliğinde 19 Aralık 1957 tarih ve 286 sayılı karara göre ders dağıtım cetvelinde değişiklik yapılmış ve 3,4,5, ve 6. sınıflarda Beden eğitimi ders saatleri haftada iki saate çıkarılmıştır. Toplam ders saatini düzenleyebilmek için aynı sınıf seviyelerinde Türkçe dersi beşer saat olarak planlanmıştır (MEB, 1957).

Tablo 5
Körler okulu ve Yetiştirme Yurdu Haftalık Ders Dağıtma Cetveli Ortaokul (MEB, 1954).

Dersler	Esas	Meslek	Esas	Meslek	Esas	Meslek
Türkçe	6	6	4	4	4	4
Tarih	2	Seçmeli	2	Seçmeli	2	2
Coğrafya	2	2	2	Seçmeli	1	1
Yurttaşlık Bilgisi	2	2	2	2	2	2
Matematik	5	Seçmeli	5	Seçmeli	5	Seçmeli
Fizik	-	-	3	Seçmeli	3	Seçmeli
Kimya	-	-	-	-	2	Seçmeli
Tabiat Bilgisi	3	Seçmeli	3	Seçmeli	2	Seçmeli
Yabancı Dil	3	Seçmeli	3	Seçmeli	3	Seçmeli
Tarım-Ticaret	1	Seçmeli	1	Seçmeli	1	Seçmeli
Beden Eğitimi	1	1	1	1	1	1

Müzik	1	Seçmeli	1	Seçmeli	1	Seçmeli
Modelaj-İş	1	Seçmeli	1	Seçmeli	1	Seçmeli
Daktilo	1	Seçmeli	-	-	-	-
Sanat	4	12	4	12	4	12
Yardımcı Sanat	2	6	2	6	2	6
Toplam		29		25		28
		Seçmeli		Seçmeli		Seçmeli
		5		9		6
	34	34	34	34	34	34

Tablo 5'te Ankara Körler Okulunun ortaokul bölümünün alacağı seçmeli ve zorunlu dersler ve haftalık saatleri verilmiştir.

Tablo 6

Körler Okulu 1. Sınıf Okutulacak Ders Tablosu (MEB, 1954).

Secimi mecburi olan dersler		**Secimi ihtiyari olan dersler**
Ders	Haftalık saat	Seçmeli Dersler
Türkçe	6	Tabiat Bilgisi
Yurtdaşlık Bilgisi	2	Tarım ve Ticaret
Coğrafya	2	Daktilo
Beden Eğitimi	1	Modelaj-iş
		Vokal Müzik
		Matematik
		Tarih
		Lisan
		Aile Bilgisi (dikiş-çamaşır, ütü, kola) uygulamalı
Toplam	11	

NOT: Her öğrenci haftada 5 saatlik seçmeli ders alabilir.

Tablo 7

Körler Okulu 2. Sınıf Okutulacak Ders Tablosu (MEB, 1954).

Secimi mecburi olan dersler	**Secimi ihtiyari olan dersler**
Haftada saat	Haftada saat

1- Türkçe	4	1- Tabiat Bilgisi
2- Yurtdaşlık	2	2- Tarım ve ticaret
3- Beden Eğitimi	1	3- Daktilo
Toplam	7	4- Modelaj-iş
		5- Vokal Müzik
		6- Matematik
		7- Tarih
		8- Coğrafya
		9- Lisan
		10- Fizik
		11- Aile Bilgisi (Yemek pişirmek) tatbikatlı

NOT: Öğrenci haftada 5 saatlik seçmeli ders alabilir.

Tablo 8

Körler Okulu 3. Sınıf Okutulacak Ders Tablosu (MEB, 1954).

Secimi mecburi olan dersler		**Secimi ihtiyari olan dersler**
Haftada saat		Haftada saat
1- Türkçe	4	1- Tabiat Bilgisi
2- Tarih	2	2- Tarım ve ticaret
3- Coğrafya	1	3- Daktilo
4- Yurtdaşlık Bilgisi	2	4- Modelaj-iş
5- Beden Eğitimi	1	5- Vokal Müzik
Toplam	10	6- Matematik
		7- Lisan
		8- Fizik
		9- Kimya
		10- Aile Bilgisi (çocuk ve hasta bakımı) uygulamalı

NOT: Öğrenci haftada (6) altı saatlik ders seçer.

Tablo 9

Sağırlar Okulu Anaokulu Günlük Vakit Çizelgesi (MEB, 1962).

Başlama	**Bitiş**	
8.45	9.00	Derse hazırlık ve yoklama
9.00	9.40	Duyu eğitimi-işitme-ritim eğitimi
9.40	10.00	Teneffüs ve serbest oyunlar
10.00	10.40	Dudaktan anlama- ses eğitimi, artikülasyon
10.40	11.40	Lisan çalışmaları, amaçlı oyunlar
11.40	12.00	Yemek hazırlığı
12.00	13.30	Yemek, uyku
13.30	14.10	Resim-iş, beden eğitimi

Tablo 10

Sağırlar Okulu Günlük Vakit Çizelgesi (MEB, 1962).

Başlama	**Bitiş**	**Yapılacak İşler**
7.00	7.30	Kalkma ve temizlik
7.30	8.00	Kahvaltı
8.00	8.45	Sabah mütalaası
8.45	9.00	Derse hazırlık
9.00	9.40	Birinci ders
9.40	10.20	İkinci ders
10.20	10.40	Teneffüs
10.40	11.20	Üçüncü ders
11.20	12.00	Dördüncü ders
12.00	13.40	Yemek ve istirahat
13.40	14.20	Beşinci ders
14.20	15.00	Altıncı ders
15.00	15.30	Dinlenme
15.30	17.00	2.devre atölye ve iş faaliyetleri, birinci devre rehberlik çalışmaları
17.00	18.00	İstirahat
17.00	18.30	Temizlik ve akşam yemeğine hazırlık
18.30	19.00	Akşam yemeği
19.00	20.00	Mütalaa (ikinci devre)

20.00	20.30	Temizlik ve yatma

Sağırlar Okulları ve Yetiştirme Yurtları vakit cetveli, bulunduğu bölgenin özellikleri, şartları ve kurumun durumuna göre ayarlanır (MEB, 1962).

Tablo 11

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu Ders Dağıtım Çizelgesi (MEB, 1961)

Birinci devre

Ders	**Hazırlık Sınıfı**	**I. Sınıf**	**2. Sınıf**	**3. Sınıf**	**4. Sınıf**	**5. Sınıf**	**6. Sınıf**
Türkçe	24	17	15	14	10	10	10
Hayat Bilgisi	-	6	7	8	-	-	-
Tarih	-	-	-	-	2	2	2
Coğrafya	-	-	-	-	3	3	3
Yurttaşlık Bil	-	-	-	-	2	2	2
Matematik	2	4	4	4	4	4	4
Aile Bilgisi	-	-	-	-	2	2	2
Din Bilgisi	-	-	-	-	1	1	1
Yazı	-	-	1	1	2	2	2
Resim-iş	4	3	3	3	2	2	2
Beden eğitimi	2	2	2	2	2	2	2
Serbest çalışma	2	2	2	2	2	2	2
Toplam	34	34	34	34	34	34	34

İstanbul'da açılan Yıldız Sağırlar Okulu'nun Ortaokul kısmı ve Sanat kısmına ait haftalık ders saatleri aşağıdaki iki tabloda verilmiştir.

Tablo 12

Yıldız Sağırlar Okulu Yönetmeliğine Göre Ortaokul Kısmı Haftalık Ders Dağıtım Cetveli (MEB, 1964).

Dersin Adı	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Türkçe	8	8	8

Ses eğitimi-Artikülasyon	2	2	2
Dudaktan anlama	2	2	2
Tarih	3	3	3
Coğrafya	3	3	3
Yurttaşlık Bilgisi	3	3	3
Matematik	5	4	4
Fizik	-	4	3
Kimya	-	-	3
Tabiat Bilgisi	3	3	3
İş Bilgisi	1	1	1
Ticaret- Tarım	1	1	1
El işleri (erkek),Ev işleri (kız)	4	2	2
Yabancı Dil	4	3	3
Beden Eğitimi	2	2	1
Resim	2	2	1
Din bilgisi	1	1	1
TOPLAM	44	44	44

Tablo 13

Yıldız Sağırlar Okulu Sanat Kısmı Haftalık Ders Dağıtım Cetveli (MEB, 1964).

Dersin Adı	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Türkçe	8	8	8
Ses eğitimi- Artikülasyon	2	2	2
Dudaktan anlama	2	2	2
Tarih	3	3	3
Coğrafya	3	3	3
Yurttaşlık Bilgisi	3	3	3
Din Bilgisi	1	1	1
Esas Sanat	18	18	18
Yardımcı Sanat	4	4	4
TOPLAM	44	44	44

4.9.3 Derslerin İçerikleri: Açılan ilk dönem engelli okullarının programlarını incelediğimizde okulların ortak amaçlarının çocukların en az ilkokul düzeyinde okuma yazma öğrenmesi, günlük işlerini kendi kendine yapabilecek beceriler edinmesi, mümkünse yeteneği olan alanda bir meslek öğrenerek kimseye muhtaç olmadan yaşaması olduğu görülmektedir.

İlk açılan kurum olma özelliğine sahip olan İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinde, eşya, tarih ve vatandaşlık bilgisinden oluşan geniş kapsamlı bir okuma dersi verilmiş, cümle ve dilbilgisi için ayrıca ders görmüşlerdir. Kelime ve ezberler konusunda önemli bir yol kat eden çocuklar 2000'den fazla kelime ezberlemişlerdir. Latince alfabe gösterilmiş ve Latin alfabesiyle okuma alıştırmaları yaptırılmıştır.

Coğrafya derslerinde Avrupa kıtasının siyasi ve fiziki coğrafyası ve mümkün olduğu kadar medeni, sınai ve ekonomik bilgilerini öğrenmişlerdir.

Beden eğitimi dersinde bütün devrelere her gün düzenli olarak idmanlar yaptırılmıştır.

Sanat derslerinde muhtelif devrelerden çocuklar, marangozluk, oymacılık, daktilografi, fotografi, diksiyon ve nakış atölyelerinde bilfiil çalışmışlar ve başarılı eserler ortaya çıkarmışlardır (Kip, 1928).

Sağır Dilsiz Mektebi'nin 1934 tarih 6/171 sayılı talimatnamesine göre Sağır ve Dilsizler Okulunun Ders Programı ve okutulacak dersler aşağıdaki gibidir:

Tasavvut, harfler, kıraat, imla, tahrir, hesap, hendese, coğrafya, tarih, elişleri, resim, beden terbiyesi olarak belirlenmiştir. Yukarıdaki tablolarda derslerin haftalık saatleri belirtilmiştir.

Ankara Körler Okulu Ortaokul Ve Meslek Kısmında; İlköğrenim esnasında ders ve çalışmalarda elde ettikleri başarılar, zekâ, kabiliyet ve şahsiyetleri, aile durumları ve ferdi ilgileri rehberlik bürosunca göz önünde tutularak lise ve daha yüksek tahsil kurumlarına devam etmek durumunda olan öğrenciler esas ortaokul öğrencisi olarak seçilir.

Bu öğrencilere ortaokul programı üç yıl içinde uygulanır. Bu grubun normal ortaokul öğrencilerine göre seçkin oluşu, altı yıllık sağlam bir öğrenim görmüş olmaları ve noksan kalan taraflarının yaz ikmal kurslarında tamamlamak imkânı mevcut olduğu için öğrenim süresinin ayrıca uzatılmasına lüzum yoktur.

Bu gruba normal ortaokul programının ihtiva ettiği ders konularına ilaveten vakit cetvelinde gösterilen miktarlarda Modelaj-iş, iş (dokuma, seramik, ciltçilik, rafya işleri, ip işleri, fırça

işleri, süpürgecilik, santralcilik, büfecilik, piyano akortçuluğu, örgü işleri, hayvancılık, tavukçuluk, batı müziği, Türk müziği gibi) verilir.

Türkçe öğretimi, kabartma ders kitapları, yardımcı ders kitapları, edebi eserler, kabartma kitaplık, kabartma lügat ve ansiklopedi, tele ve plağa alınmış kitaplardan faydalanılarak ortaokul programında bu dersin öğretimiyle ilgili belirtilen gayeler ve esaslar dâhilinde uygulanır. Buna ilaveten bu dersin öğretiminin çerçevesi içinde öğrencilere temel harflerle normal el yazısı, rakamlar ve imzalarını atmak da öğretilmelidir.

Ortaokul programında mevcut olan dersler ortaokul programının ihtiva ettiği gayeler ve prensiplerle bu yönetmeliğin ilkokul kısmında açıklanan metotlar ve araçlar kullanılmak suretiyle okutulur. Gerek ilkokul, gerek ortaokul müfredatının ihtiva ettiği konulardan münhasıran ve doğrudan doğruya göze hitap edenleri de programdan çıkarılamaz; mümkünse diğer duyular vasıtasıyla kıyasa temel teşkil edecek izlenimler kazandırmak suretiyle veya sözle öğretilmelidir.

Meslek Kısmı; ilkokulu bitiren öğrencilerden normal ortaokul öğrenimini takip etmeye kabiliyeti yetmeyen veya pratik ve hayati bir faydası olamayacağı anlaşılan öğrenciler, sınıf öğretmenleri, iş öğretmenleri, rehber öğretmen ve öğrenciyle rehberlik bürosu vasıtasıyla yapılacak konuşma ve incelemelerden sonra ortaokul meslek kısmına ayrılır. Bu kısımda öğretim, kültür ve sanat dersleri olmak üzere ikiye ayrılır: (MEB, 1954)

- Kültür Dersleri; Meslek kısmında olan öğrenciler genel kültürlerini artırmaya ve lüzumlu vatandaşlık tavır ve alışkanlıklarını geliştirmeye yardım edecek olan dersler arasında aşağıda gösterildiği veçhile seçimi mecburi ve ihtiyari olarak haftada (onaltı) saati geçmemek üzere kültür derslerine devam ederler.

Seçmeli derslerin seçiminde öğrenci başıboş bırakılmaz, ilgisi, mesleği, güç ve kabiliyetleri sınıflardaki ders konularının hayati önemleri göz ününde tutularak okul rehberlik bürosunun yardımı ile programını düzenler. Seçmeli dersleri haftada kapsayacakları ders saatleri müfredat programında her dersin hizasında gösterilen miktarın aynı olabileceği gibi öğrencinin seçeceği ders miktarına göre yeniden rehberlik bürosunca düzenlenebilir (MEB, 1954).

- Sanat dersleri; Öğrenci, kültür derslerinin dışında kalan zamanını ilgi ve kabiliyetiyle ilkokul ikinci devresindeki denemeler sonunda yapılan seçime göre:

1- Esas sanat
2- Yardımcı sanat olmak üzere iki iş konusuyla ilgili

Maharetlerin kazanılmasına hasreder. İş konuları şunlardır: Sebzecilik, meyvecilik,

tavukçuluk ve diğer hayvanların yetiştirilmesi, masaj, telefon santralciliği, piyano akortçuluğu, satıcılık ve büfe işletmesi, dokumacılık, ciltçilik, rafya ve hasır işleri, batı müziği, Türk müziği, çömlekçilik, kundura tamirciliği ve çevrede sürümü olan öğretimi ağır ve muğlak araçların kullanılmasını gerektirmeyen diğer işler de bu gruba dahil edilebilir. Sanat öğrenimine ayrılan haftada (18) ders on sekiz ders saatinin (12) on iki saatlik kısmı esas sanata, (6) altı saatlik kısmı da yardımcı sanata ayrılır. Öğrenci isterse iş saatine ayrılan bütün zamanını sadece bir işe ayırabilir (MEB, 1954).

Sağırlar Okulunda Hazırlık sınıflarında Türkçe dersinde (duyu eğitimi-işitme eğitimi-ritim eğitimi-konuşma, ses eğitimi ve artikülasyon, dudaktan okuma), Lisan çalışmaları (dilbilgisi, yenilik ve değişiklikler, takvim çalışmaları) yapılır.

Birinci devrede Türkçe dersinde hazırlık sınıfında yapılan çalışmalarla beraber, yazılı- sözlü ifade, sessiz, sesli okuma, ezber ve dilbilgisi, ikinci devrede ise, artikülasyon-konuşma, dudaktan okuma, yazılı sözlü ifade, ezber ve dilbilgisi, temsil ve hikayeleri içerir.

Sağırlar okulunda bireysel öğretim esas alındığı için öğrencilerin daha iyi yetiştirilmesi için özellikle resim-iş, beden eğitimi, biçki-dikiş, müzik gibi ihtisas isteyen derslerde bu dersin öğretmeni ders yaparken, sınıfın öğretmeni özel olarak ilgilenilmesi gereken öğrenciler ile meşgul olur ve bireysel çalışmalar yapar. İdareciler mükellef olduğu derslere girdiği zaman da öğretmen aynı şekilde öğrenciler ile çalışmaya devam eder (MEB,1961).

4.9.2.1. Dördüncü Sınıf Ders Programına Ait Müfredat: Bu dönemde açılan her okulun yönetmelikleri okulun ihtiyaçlarına göre hazırlanmıştır. Körlerin eğitimi normal eğitimden önemli farklılıklar göstermektedir. Bu sebeple Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu'nda okutulacak dersler yönetmelikte ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yönetmelikte yer aldığı şekilde müfredat programlarına yer verilmiştir.

Dilbilgisi

Cümle ve kelime: Cümle çeşitleri, cümle yerine geçen

kelimeler Kelime yapısı: Hece, sesli ve sessiz harfler,

hecelerde uyum

İsimler: Özel isimler, cins isimler, bileşik isimler, tekil ve çoğul isimler, isimlerde sevgi, acıma, küçültme anlamı veren sonekler.

İsim takımları.

Sıfatlar: Sıfat çeşitleri ve sıfatların kullanılışı.

Fiil: Üç basit zaman (geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanlar).

Tarih

-İlk insanların yaşayışı: Yontma taş devri, cilalı taş devri, maden devri.

-Yazının bulunuşu ve tarih çağlarına giriş.

-Türklerin anayurdu: Orta Asya'da hayat, göçler ve sebepleri ve sonuçları.

-Sümerler: Yaşayışları ve uygarlıkları.

-Babilliler ve Asurlular.

-Etiler: Komşuları Mısırlılar ve Babillilerle münasebetleri, Etilerde ve Mısırlılarda uygarlık.

-Yunanlılar: Uygarlıkları, İsparta Atina Devletleri ve Büyük İskender (MEB,1956)

-Romalılar: Yaşayış ve uygarlıkları (belli başlı siyasi olaylar belirtilecektir), Batı Hunları ve Batı Roma İmparatorluğunun yıkılışı (Hıristiyanlığın doğuşu belirtilecektir).

-Anayurtta kalan Türkler: Orta Asya Hunları; yaşayış ve uygarlıkları (Çinlilerle münasebetleri belirtilecektir), Göktürkler; Göktürklerin Bizans ve İranlılarla münasebetleri, Göktürk Devletinin ikiye ayrılması (Kutluk Devleti), Göktürklerde uygarlık, Uygurlar; yaşayış ve uygarlıkları, Uygurların göçleri ve Uygur Devletinin yıkılışı.

-Müslümanlığın Orta Asya Türkleri arasında yayılışı ve Müslüman Türk Devletleri: Müslümanlığın Doğuşu, Emeviler, Abbasiler, Samanoğulları, Gazneliler ve Karahanlılar

-Birinci Cihan Savaşına ve Kurtuluş Savaşına kısa bir bakış.

-Türk Devrimine kısa bir bakış.

- İkinci Cihan Savaşı ve onu takip eden yıllara kısa bir bakış.

Coğrafya

-İlk devre sınıflarında yapılan coğrafya gözlemlerinin derinleştirilmesi, plan ve harita

kavrayışının genişletilmesi.

-Yakın yurdun, köy, bucak, ilçe ve il coğrafyası: Okulun bulunduğu yerden başlamak üzere o yerin bağlı bulunduğu ilin başlıca engebeleri, iklimi, akar ve durgun suları, kıyıları, nüfusu, başlıca şehir ve kasabaları, toprakları, tarımı, orman ve madenleri, endüstri ve ticareti, eğitim ilerleyişi, yolları, il iskelesi ve diğer illerle olan münasebeti incelenecektir.

- Türkiye'nin coğrafya bölgelerine göre incelenmesi: Karadeniz Bölgesi, Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Bu incelemelere ilin coğrafya bölgesinden başlanacak ve sonra komşu bölgelere geçilerek ilerlenecektir). Günümüz ders programlarından uygulanan yakından uzağa ilkesi göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Yurtdaşlık Bilgisi:

- Toplumsal Hayat: İnsan yalnız başına yaşayabilir mi? Bir ferdin ihtiyaçlarının, isteklerinin listesini yapmak (yiyecek, giyecek, barınacak gibi fiziksel ihtiyaçlar; konfor*, arkadaşlık, komşuluk, okumak, eğitim, seyahat, müzik, tiyatro gibi sosyal ihtiyaçlar; bunların birey tarafından temin edilemeyeceği açıklanacak ve birey için toplumsal hayatın bir zaruret olduğu* belirtilecektir*).*

- Ailede ve okulda hayat: (Üçüncü sınıf hayat bilgisinde verilen bilginin hatırlatılması).

- Büyük Ulus'un: içinde doğup büyüdüğümüz ulus topluluğu nasıl bir topluluktur? Biz Türkleri birbirimize bağlayan bağlar nelerdir ve bunların önemi. (tarih, yurt, dil*, kültür, ekonomi ve ülkü bağları.) Türk Ulusunun özellikleri: cesurluk, konukseverlik, doğruluk, vefalılık, zayıf ve yoksullara yardım, vakarlılık, temizlik…. Ulusal duygu nedir? Yurdumuzun bir köşesindeki yurttaşlarımızın başlarına felaket getiren yangın,* deprem *ve sel basması gibi afetler hepimizi acındırıyor ve bütün varlığımızla onların acılarını gidermeye çalışıyoruz. Niçin? Bize bunu yaptıran duygu nedir? Ulusumuzun en değerli sembolü olan Türk bayrağı, bayrağın kutsallığı, ona gösterilecek sevgi ve saygı.*

- Köylerde Hayat:

Köy, insanların toplu olarak yaşadıkları ve çalıştıkları bir yerdir. Köylü ailesi. Köylülerin ortak malları: Köyün merası, ormanı, suyu, çeşmesi, kuyusu, okulu, halk odası, misafir odası. Bunların iyileştirilmesi ve korunması.

Köylülerin birlik işleri: İmece, köyü güzelleştirme, bataklığı kurutmak, yolları düzeltmek, köy sokaklarını temizlemek ve ağaçlandırmak.

Köyde ekonomik hayat: Köyde en önemli iş tarımdır. Eski ve yeni tarım şekilleri. Cumhuriyet devrinde köy kalkınması. Hükümetin ve resmi teşekküllerin köylülere yardımı: Ziraat Bankası, kredi kooperatifleri, Cumhuriyetin Türk köylüsünü eski ağır vergilerden kurtarması (MEB,1956).

Tarımda tehlikeler: Kuraklık, dolu, derelerin ve ırmakların taşması, tarım hastalıkları, hayvan hastalıkları hükümetin bu gibi hallerde aldığı tedbirler.

Köyde eğlence: köy halkının yaz ve kış eğlenceleri.

Köy ve bucak nasıl idare edilir: bucak müdürü ve ödevleri. Köy muhtarı, ihtiyar heyeti ve ödevleri. Köyde Gezici Başöğretmen, Eğitmen. Tarım Öğretmeni; bunların görevleri.

Köyde emniyet: Jandarma, köy korucusu, kır bekçisi ve ödevleri. Köy yaşayış ve idaresinde bireylerin ödevleri.

- *Şehir ve kasabalarda hayat:*

Şehirlerde iş şekilleri; toprağı işleyen çiftçi ve bahçıvan, hammaddeleri işleyen sanatçılar, malları değiş tokuş yapan tüccarlar. Büyük sahil şehirlerinde ticaret işleri. Şehirlerde memur sınıfı ve avukat, doktor, mimar gibi serbest iş adamları.
Kasaba ve şehirler nasıl idare edilir:

Halk idaresi: Belediye. Belediye kurulu nasıl teşekkül eder? Belediye seçimi. Seçimde halkın ödevleri ve dikkat edeceği noktalar. Belediye Başkanı, belediye zabıtası.

Belediyenin ödevleri: Sokakların temizlenmesi, caddeler açılması, çarşı ve pazarlarda alış verişin düzenlemesi, kantar, terazi gibi ölçülerin ayarı ve kontrolü, ekmek ve kömür gibi halk için gerekli şeylere narh konulması. Şehrin ve kasabaların sağlığı yönünden; mecralar, su dağıtımı, dispanserler, belediye doktor ve ebesi, belediye eczanesi ve belediye hastanesi sağlamak.

Şehir ve kasaba halkının rahatı ve eğlencesi yönünden; parklar, tiyatro ve sinema, toplantı salonları çocuk oyun bahçeleri ve spor alanları yapmak.

Belediye masraf ve geliri: belediye ödevlerini yapabilmek için paraya muhtaçtır. Belediye ve belediye bütçesi:

Halkın belediyeye yardımı: belediye nizamına uymak, şehrin güzelleştirilmesi ve temizliği için bütün hemşehrilerin elbirliğiyle çalışması.

Kasaba ve şehir hayatında herkesin uyacağı medeni kurallar sokaklarda kıyafet; tiyatro ve sinema gibi genel yerlerde tavır ve hareket; kalabalık yerlerde alış veriş; tramvaya, trene, otobüs ve vapura binmek, kalabalıkta bilet vesaire almak, bir yere giriş ve çıkışta tek sıra olmak.

Halkın sağlığını korumak için dikkat edilecek noktalar; yerlere tükürmemek, sokaklara süprüntü atmamak, sokakta tabii ihtiyacını gidermemek, kirli suları sokağa dökmemek.

Şehir ve kasabada sosyal yardım kurumlarının meydana getirilmesinde hemşehrilerin yardımı (çevreden örnekler).

Büyük şehirlerde belediye teşkilatı. Büyük şehirlerin özellikleri.

Hükümet İdaresi:

Kasabada: Kaymakam, mal müdürü, mahkeme, askerlik şubesi, maarif memuru, ziraat memuru, hükümet doktoru, nüfus ve tapu daireleri, posta-telgraf, emniyet teşkilatı, polis, jandarma ve mahalle bekçileri.
İl merkezinde: Vali, defterdar, maarif müdürü, bayındırlık, sağlık, ziraat, veteriner, emniyet, nüfus, tapu ve hususi muhasebe müdürleri, Cumhuriyet müddeiumumiliği (savcılık), mahkemeler, hastaneler….(MEB, 1954).

Tabiat Bilgisi

Gökyüzü:

Gündüzün Gökyüzü:

-Güneş: Işık, ısı ve hayat kaynağıdır.

-Güneş sistemi; güneş ve etrafında dönen gezegenler ve diğer varlıklarla birlikte güneş sistemi meydana gelmiştir.

-Bugün bilinen dokuz gezegenler.

-Dünyada güneş sistemi içinde bir gezegendir.

Geceleyin Gökyüzü:

-Yıldızlarla gezegenler arasındaki fark.

-Yıldızlar birer güneştir.

-Gökyüzünde birtakım resimler meydana getiren yıldız kümeleri, burçlar.

-Ay; dünyamızın peyki.

Ayda hava ve su yoktur, onun için üzerinde canlıların yaşayamayacağına inanıyoruz.

Ayın yarım ve tam şekilleri.

Ay, güneşten aldığı ışığı dünyaya yansıtır.

Güneş ile ay, denizlerdeki kabarma ve inmelere sebep olurlar.

Ay tutulması, güneş tutulması.

-Dünyamız; sayısız yıldızlarla dolu uçsuz bucaksız bir âlem içinde dünyamız pek küçücük bir varlıktır.

Dünyamız hava dediğimiz gaz karışımı ile sarılmıştır.

Havanın basıncı, sıcaklığı, hareketi durmadan değişir. Rüzgârlar, yağmur, kar, dolu, çiğ, kırağı ve buz bu değişmelerden olur.
Dünyamızın etrafını saran hava tabakasındaki değişiklikler dünyamızın yüzünü de durmadan değiştirir.

Hava istasyonları bu değişmeleri kaydeder.

Dünyamız çok yanlıdır. Bunu bilginler kayaları inceleyerek öğreniyorlar.

Kayalar ve topraklar altından çıkan fosiller çok eski zamanlarda yaşamış olan hayvan ve bitkilerin boy ve biçimleri hakkında bize bilgi veriyor.

- Eski insanların gökyüzü hakkındaki yanlış inanışları:

Teleskop, gökyüzünü inceleyen bilginlerin çalışmalarını kolaylaştırır.

Bilim, gökyüzü hakkındaki bilgilerimizi çok değiştirmiştir. Daha da bilimin bulacağı çok şeyler vardır.

Etrafımızdaki Canlı Ve Cansız Varlıklar:

(Bütün canlılar su ve güneş ışığına muhtaçtırlar).

Bitkiler

Çeşitleri, büyüme beslenme ve üremeleri.

Çevrenizdeki çeşitli bitkiler. Evimizde ve okulumuzdaki çiçeklerimiz, bunların bakımları. Bitkilerin muhtelif kısımları; kök, gövde, yapraklar, çiçekler ve meyveler.

Başlıca ürünlerimizden biri olan buğday. Buğday çeşitleri, buğday, arpa, çavdar, yulaf. Başak ve tanelerin karşılaştırılması.

Bu ürünlerin yetiştirilmesinde kullanılan alet ve makineler. Tarım Donatım Kurumu ve görevi.

Tohum ve tohumların iyileştirilmesi; tohum islah istasyonları. Tahıl hastalıklarıyla savaş. Ziraat Bankası, Toprak Ofis, silolar.

Buğdayın yurt ekonomisindeki önemi.

Hayvanlar

Koyun, keçi, sığır, at, kümes hayvanları, balık, av hayvanları, eski zamanlarda yaşamış nesli tükenmiş büyük hayvanlar.(İlkokul müfredat programındaki muhtevaya göre işlenecektir).

İnsanlar

Hayvanlara benzeyen ve benzemeyen tarafları. İnsanların da yaşamak için suya, besine, barınacak bir yere yuva kurmaya ihtiyaçları vardır.

İnsanlar düşünebilmeleri sayesinde tabiata hâkim olmuşlar, bitki ve hayvanlardan faydalanmasını öğrenmişlerdir (MEB, 1954).

Cansız Varlıklar

Kayalar, topraklar, sular ve madenler. Bunların nasıl meydana geldiği. Çevremizin toprağını, taş, kaya ve madenlerini inceleyelim.

Tabiatta Denge

-Bazı canlılar milyonlarca yavru yaparlar. Bu milyonlarca yavrunun pek azı büyür, çoğu başka canlılar tarafından yenip yutulur.

Bunların hepsi büyüseydi ne olurdu?

-Bazı canlılar az sayıda yavru yaparlar, ama bunları büyütmeye uğraşırlar.

-Bütün canlılar yaşamak ve kükremek için birbirlerine muhtaçtırlar.

Bitkilerden Nasıl Faydalanıyoruz?

İnsanlar düşünerek bitkilerden türlü şekillerde faydalanma yollarını bulmuşlardır.

-Hayvanlardan besinimizi sağlarız.

-Hayvanların derisinden, kemik ve boynuzlarından, tüyünden de faydalanırız.

-Hayvanların gücünden faydalanırız.

-Hayvanların daha başka faydaları.

-Bize türlü faydaları dokunan hayvanlara eziyet etmemeliyiz.

NOT: İlkokul müfredat programındaki muhtevaya göre işlenmesi.

Etrafımızdaki Cansız Varlıkların Bize Faydaları

İnsanlar araştırarak etraflarındaki cansız varlıklardan faydalanma yollarını bulmuşlardır.

-Kayalar, taşlar, topraklar.
-Madensel besin olarak tuz.

-Su.

NOT: İlkokul müfredat programındaki muhtevaya göre işlenmesi.

Aritmetik

-Sayıları sayma ve kavratma:

Yüzbine kadar olan sayıları ve bunların yazılmasını öğretmek.

Binlerden başlayarak biner biner, onbiner onbiner ve yüzer yüzer saydırmak suretiyle sayıların on esas üzerine kuruluşunu kavratmak.

Yüze kadar onar onar, beşer beşer, ikişer ikişer, dörder dörder, sekizer sekizer, üçer üçer, altışar altışar, dokuzar dokuzar ve yedişer yedişer saydırmak. Bu saymaları bir ve ikiden başlayarak tekrarlamak. Tersine saymak. Sayı basamaklarının kavranması (birler, onlar, yüzler, binler) (MEB, 1954).

Eşya ve şekillerden faydalanarak bayağı kesir fikrini kuvvetlendirmek. Tam sayılı kesirlerle bayağı kesirlerin özellikleri hakkında fikir vermek.

Metre ve kilogram gibi ölçülerin askatlarından faydalanarak ondalık kesir fikrini kazandırmak.

-İşlemler

Bir, iki, üç, dört basamaklı sayıların çıkarmasını öğretmek ve gerekli alıştırmaları yaptırmak.

Bir ve iki basamaklı sayıların bir ve iki basamaklı sayılarla çarpılması ve çarpım tablosunu öğretmek.

Bir, iki ve üç basamaklı sayıları bir ve iki basamaklı sayılara bölmek.

Dört işlemin sağlaması.

Dört işlemle ilgili basit ve pratik bir ve iki bilinmeyenli problemler çözdürmek.

Dört işlemle ilgili zihni hesaplar.

Ondalık sayıların toplanması ve çıkarılması.

-Ölçüler
Uzunluk, ağırlık, zaman ölçüleri ve paralar üzerinde öğrencilerin bilgisini kuvvetlendirmek. Bilhassa bu sınıfta çocuklara bütün madeni paraların çeşitlerini, büyüklüklerini, ağırlıklarını ve yere atıldıkları zaman çıkardıkları sesleri mukayese ettirerek iyice öğretmek lazımdır. Kağıt paraların büyüklüklerini, kağıtların kalitelerini mukayese ettirerek iki buçuk, beş, on, elli liralıkları tanıtmak.

Mümkün olduğu kadar grafikle ilgili ifadeye yer verilmelidir.

Geometri

- *Çeşitli kutular, tavla zarı, kesme şeker, karton veya mukavvadan ve tahtadan modeller incelettirilerek küp kavramını kazandırmak. Kartondan, kaba kağıttan, patatesten, tebeşirden, çubuk ve telden, kilden veya çamurdan veya yumuşak taştan küp yaptırmak.*
- *Karenin incelenmesi; kenarları, açıları. Kareler kestirmek, rulet ve geometri lastiği kullanarak kareler çizdirmek, boyatmak.*
- *Kare prizma ve dikdörtgenler prizması; çanta, kalem kutusu ve bu şekilde olan okul eşyası, kibrit kutusu ,gaz tenekesi, tuğla, çeşitli kutular incelettirilerek bu çeşit prizmalar hakkında fikir vermek, elverişli malzemeden prizmalar yaptırmak.*
- *Dikdörtgenin incelenmesi; kenarları, açıları. Kâğıt üzerine rulet ve geometri lastiği kullanarak dikdörtgenler çizdirmek. Geometri tahtası üzerinde dikdörtgenler meydana getirtmek.*
- *Silindir; açılmamış yuvarlak kurşun kalemi, bardak, soba, su ve yağmur boruları, vapur bacası, künk gibi cisimler incelettirilerek silindir hakkında fikir vermek elverişli*

malzemeden silindir yaptırmak.

- *Daire; madeni paralar, gramofon plakları, sini, tepsi, saat kadranı gibi cisimlerle silindir şeklindeki cisimlerin tabanları incelettirilerek daire yüzeyi, çemberi ve merkezi hakkında fikir vermek. İp, çivi, kazık ve pergelle daire çizdirmek, rulet ve geometri lastiği, plastilin kullanmak suretiyle daire ve çember meydana getirmek. Çap ve yarıçap hakkında fikir vermek.*
- *Piramit; bazı evlerin damları, değirmen, su oluğu ve geometri modelleri incelettirilerek piramit hakkında fikirler vermek, elverişli malzemeden piramit yaptırmak.*
- *Üçgen; Piramitin yanal yüzleri, üçgen biçiminde başka şeyler incelettirilerek üçgen hakkında fikir vermek, bununla kare ve dikdörtgeni karşılaştırmak, üçgenin kenarlarını ve açılarını saydırmak* (MEB, 1954).

4.9.2.2. Beşinci Sınıf Müfredatı:

Dilbilgisi

- *Sıfatlar; sıfat çeşitleri ve sıfatların kullanılışı, isimlerden türeyen sıfatlar, sıfat yerine geçen isimler, sıfat takımları.*
- *Şahıs zamirleri*
- *Başlıca imla kuralları; dahi ifade eden (de) ve (da) nın ayrı yazılışı, satır ve paragraf başlarının yazılışı (Bu hususta kabartma yazı için hazırlanan rehberden faydalanılması).*
- *Fiiller; özne ve fiil, zaman ve şahıs, haber kipleri.*

Tarih

- ***Büyük Selçuklu Devleti***

  Türklerin Müslüman dünyasına hakim oluşları.

  Malazgirt savaşı ve Türk tarihindeki önemi, Selçukluların Bizanslılarla münasebetleri.

  Türklerin Anadoluya yayılışları.

  Selçuklu Devletinde uygarlık.

- ***Anadolu Şelçuklu Devleti***

  Kuruluş ve yayılışları

  Batıdan gelen akınlar (Ortaçağ Avrupasına toplu bir bakış).

Haçlı Seferleri, bunların sebep ve sonuçları (Eyuplu Devletinin rolü belirtilecektir).

Doğudan gelen akınlar; Moğollar ve yayılışları.

Anadolu Selçukluların uygarlığı.

Anadolu Selçuklu Devletinin parçalanması, yıkılışı ve belli başlı Anadolu Türk beylikleri.

- ***Osmanlı Devleti***
  Kuruluşu

  Rumeliye geçiş

  Timur Devleti ve Timur'un Bayazıtla Savaşı (Ankara Savaşı ve sonuçları)

  Anadolu birliğinin yeniden kurulması, balkan ve Avrupa devletleriyle savaşlar.

  Fatih ve İstanbul'un alınması.

  İstanbul'un alınmasının dünya tarihi üzerine etkileri. Ortaçağın sona erip yeni çağın başlaması. Buluşlar, keşifler ve dünyanın dolaşılması.

  Rönesans ve Reform hareketleri.

  Osmanlı İmparatorluğunun yükselmesi; Fatih zamanı, Bayazıt II zamanı, Yavuz Selim zamanı (İran Savaşı ve Suriye Filistin ve Mısır'ın alınması), Kanuni zamanı (Osmanlıların Avrupa'da genişlemesi ve denizlerde üstünlük elde etmeleri), Sokullu Mehmet Paşa ve hizmeti.

  Birinci Cihan Savaşı ve Kurtuluş Savaşına kısa bir bakış.

  Türk Devrimine kısa bir bakış.

  İkinci Cihan Savaşı ve onu takip eden yılara kısa bir bakış.

- ***Coğrafya***
- *Türkiye coğrafyasına toplu bir bakış;*

  Türkiye'nin komşuları arasındaki yeri.

  Türkiye'nin engebeleri, iklimi, akarsuları, gölleri, nüfusu… Türkiye'nin ekonomik coğrafyası; topraktan faydalanma, meyvacılık, hayvancılık, madencilik, endüstri, iç ve dış ticaret, yollar ve taşıtlar (MEB,1956).

- *Türkiye'nin komşuları:*

  Sovyetler Birliği, İran, Irak, Suriye, İtalya, Yunanistan ve Bulgaristan.

  Komşularımızla olan siyasal, ekonomik ve kültürel ilgi ve ilişkilerimiz.

- *Dünyaya toplu bakış:*

  Türkiye'nin yeryüzündeki konumu.

  Dünya üzerindeki büyük kıtalarla denizler; bunların adları ve harita üzerindeki yerleri tanıtılacaktır.

  Dünya; biçimi, hareketlerinden doğan olaylar (gece ve gündüz, mevsimler ve yıl, güneç ve ay tutulması). Büyük iklim kuşakları, meridyen, paralel, enlem ve boylam.

  Yanardağlar; Deprem ve sebepleri korunma çareleri ve Türkiye'de deprem bölgeleri.

- ***Yurttaşlık Bilgisi***
- *Yurdumuzun idaresi ve Türkiye* Devleti
- *Türkiye Devleti ve Türk* Ulusu
- *Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası be bunun özellikleri. Egemenlik* ulusundur.
- *Milletvekili seçimi nasıl yapılır?*
- *Reisicumhurun seçilmesi, görev ve yetkileri.*
- *Hükümet ne işler görür?*
- *Başvekilin tayini, hükümetin kuruluşu ve işe başlaması. Başvekilin görevi.*
- *Vekâletler; Adliye, Milli Müdafaa, Dahiliye, Maarif, Nafıa, İktisat ve Ticaret, Sıhhiye,*
- *Gümrük ve İnhisarlar, Ziraat, Çalışma, İşletmeler, Münak*alat, bu *vekâlet*lerin *görevleri.*
- *Hükümetin masrafları;*
- *Vergi ve çeşitleri*
- *Vergi nasıl korunur, nasıl toplanır?*
- *Devlet bütçesi ve k*anunu.
- *Devletle yurttaşlar arasındaki ilişki;*
- *Devletin yurttaşlara karşı ödevleri*
- *Yurttaşların devlete karşı ödevleri.*

Tabiat Bilgisi

- *Yediklerıniz nasıl vücudumuza yarayacak bir hale g*eliyor*?*

Sindirim; Sindirim organları, dişlerimizin önemi, ağzımızda kaç türlü diş vardır, bunların şekilleri, ödevleri ve sayıları. İnsanlarda dişler ne zaman çıkmaya başlar, ne zaman çoğalır ve hangi yaşlarda tamamlanır? Dişlerin korunması ve bakımı.

Ağız ve tükürük bezleri

Yemek borusu ve mide, midenin sağlığı.

Bağırsaklar, pankreas ve karaciğer; bağırsakların sağlığı, başlıca barsak hastalıkları (tifo, dizanteri, ishal, barsak kurtları).

Bozuk besinlerle bakır çalmasıyla zehirlenmelerde alınacak tedbirler.

Aldığımız besinler kana nasıl karışıyor? Kanın vücutta dolaşımı, yürek ve ödevi, yüreğin hareketleri, damarlar (toplar damar, atar damar), büyük ve küçük dolaşım, vuru.

- *Kan, alyuvarlar ve akyuvarlar, kanın pıhtılaşması, kanın vücudumuzu korumaktaki rolü* (MEB, 1954).

Kanımızın ve yüreğimizin sağlığını nasıl koruyacağız?

Kandaki zararlı maddeleri dışarı atan organlar (böbrek, deri).

Kanı temizleyen organların korunması (deri, tırnak ve saçların temizliği).

Vücudumuzda kan yoluyla geçen başka hastalıklar (sıtma, tifüs, kuduz).

Bir yerimiz kesilince ve yanınca, arı yılan veya akrep sokunca alınacak ilk tedbirler.

- *Hava ve solunum:*

Havanın varlığını nasıl anlıyoruz? Havanın önemi, havanın faydaları, kapalı yerlerdeki havanın zararları.

Solunum; solunum organları (soluk borusu, akciğerler, diyafram kası). Solunum nasıl oluyor?, kan dolaşımı ile solunum arasındaki bağlılık.

Mikroplar; (faydalı ve zararlı mikroplar) ciğer hastalıkları, bunlardan korunma yolları. Verem, veremle savaş dernekleri.

Vücudumuzun sıcaklığı ve bunun ölçülmesi. Tıbbi termometre (doktor derecesi).

Suda boğulanlara yardım.

Sağlığımızı nasıl koruyacağız?

Besin; sağlıklı büyümeye yarayan besinler (sigara ve içkinin zararları).

Temizlik; vücudun, yiyeceklerin, giyeceklerin ve çehrenin temizliği.

Dinlenme ve oyun; çalışma, oyun ve dinlenmesini muvazeneli olmasının önemi.

Giyecekler; mevsimlere göre giyinme ve giyeceklerimizin temizliği

Hastalık ve kazalardan korunma; evde, okulda, sokakta türlü kazalardan korunma. Caddelerde ve yollarda taşıt işaretlerine dikkat edilmesi. Hastalıklardan korunma. Doktora, hastaneye, sağlık memuruna, sağlık merkezine başvurma. Sıtmadan nasıl korunuruz? Bataklık ve su birikintilerinin kurutulması, pencerelere tel takılması, cibinlik kullanılması, D.D.T kullanılması, kinin, ataparin tedavileri.

Aşılar; insanların ve hayvanların aşılanması.

Hastalarımıza nasıl bakarız?

İnsan sağlığına hizmet etmiş bilginler.

Çevremizde sağlık işleriyle uğraşan kurumlar veya kimseler.

Çevremiz sağlığına biz nasıl hizmet edebiliriz?

- *Beş duyu:*

Görme duyusu ve önemi; göz, gözün yapısı, nasıl görüyoruz? Gözün sağlık bilgisi, göz hastalıkları (göz iltihabı, trahom ve bunlardan korunma), mercekler ve aynalar nerelerde kullanılır? Türlü mercekler ve aynalar. Gözle karşılaştırma. Dürbün, projektör ve sinema. Güneş ışınlarının renkleri.

İşitme duyusu ve önemi; kulak ve yapısı. Ses nasıl meydana geliyor? Nasıl işitiyoruz? Kulağın sağlık bilgisi. Müzik aletleri ve gramofon.

Dokunma duyusu ve önemi; deri ve önemi. Derimiz yolu ile nasıl duyuyoruz? Derimizin sağlığı ve korunması. Uyuz, uyuzdan korunma.

Koklama duyusu ve önemi; burnun yapısı ve temizliği, Nasıl koku alıyoruz?

Tatma duyusu ve önemi; dil, ağız derisi. Dilin görevi. Duyu organlarımızın temizliği ve sağlığı.

- *Nasıl hareket ediyoruz?* (MEB, 1954)

Neler hareket ediyor? Hareketin önemi.

İnsanın iskeleti. Kemiklerimiz, kemiğin yapısı. Belli başlı kemiklerin yerleri ve adları.

İyi ve fena duruşlar.

Eklemler ve kaslar. Kırık, çıkık ve incinme gibi vakalarda alınacak ilk tedbirler. Hareket ve idmanın faydaları.

- ***Aritmetik***
- *Sayıları kavratmak ve yazdırmak:*

Milyona kadar olan sayıları okutmak ve yazdırmak. Sayıları çözümlemek.

Milyona kadar yüzbiner, çeşitli yüzbinler içinde onbiner onbiner saydırmak.

Çarpım tablosunu kuvvetlendirmek.

Yirmiye kadar Roma rakamlarını öğretmek.

Eşyadan ve şekillerden faydalanarak bayağı kesir fikrini kuvvetlendirmek. Tam sayılı kesirlerle bayağı kesirlerin özellikleri hakkında fikir kazandırmak.

Metre ve kilo gibi ölçülerin askatlarından faydalanarak ondalık kesir fikrini kazandırmak.

- *İşlemler*

Tam sayıları toplamak çıkarmak, çarpmak ve bölmek.

Bir sayının on, yüz, binle çarpması üzerine alıştırmalar.

Sonu sıfırlı olan sayıların ona ve yüze bölümündeki kolaylık öğretilecektir.

İki bayağı kesrin toplanması ve çıkarılması.

Ondalık sayıların toplama ve çıkarmasına ait bilgilerini kuvvetlendirmek ve çarpmasını öğretmek.

Dört işlem üzerine zihni hesaplar.

Grafikle ifadeye yer vermek.

Defter tutmak (kendirlerine ait masrafların basit olarak kaydından başlayarak daha ileriye götürmek).

- *Ölçüler*

Uzunluk, ağırlık, zaman ölçüleri ve paralar üzerinde öğrencilerin bilgilerini kuvvetlendirmek, metrenin askat ve katlarını, ton, desigram ve santigramı öğretmek. Metrekare ve kilometre gibi alan ölçülerini öğretmek ve bunlarla ilgili uygulamalar

yapmak. Dördüncü sınıfta öğrendikleri paralar üzerinde durarak yüz liralık ve daha büyük kâğıt paraları tanıtmak, birbiriyle büyüklük, küçüklük ve kâğıt paralarının dokusu yönünden mukayeseler yaptırmak. Madeni paraların her çocuk tarafından kesin olarak kavranmasını sağlamak. Zaman ölçüsü münasebetiyle körlere mahsus saatleri öğretmek.

Geometri

- *Koni; Huni, şeker külahı, minare külahı gibi cisimler incelettirilerek koni hakkında fikir vermek, elverişli malzemelerden koni yaptırmak, koninin tabanını meydana getiren daireyi tekrar gözden geçirmek.*
- *Kesik koni; Kova, saksı, bardak gibi cisimler incelettirilerek kesik koni hakkında fikir vermek, elverişli malzemelerden kesik koniler yaptırmak.*
- *Küre; Lastik, top, zıp zıp, (bilye), balon vesaire gibi cisimler incelettirilerek küre hakkında fikir vermek, çamurdan, kilden veya plastilinden (oyun hamuru) küre yaptırmak.*
- *Beş ve altı kenarlı düzgün şekilleri tanıtmak ve çizdirmek. 3, 4, 5 ve 6 kenarlı şekiller arasında karşılaştırma yaptırmak. Bu şekillerin kenar sayılarıyla açı sayıları arasındaki ilişkiyi* buldurmak.
- *Doğru ve Nokta; Cisimler üzerinde düz, eğri, kırık, dik, paralel doğruları göstermek ve çizdirmek. Gözden geçirilen şekillerden faydalanarak çeşitli açılar hakkında fikir kazandırmak. Cisimlerden ve yüzeylerden faydalanarak noktayı buldurmak* (MEB,1956).
- *Kare ve dikdörtgenin çevresini* hesaplamak,
- *Uzaklıkları, yükseklik ve derinlikleri, uzunlukları hesaplatmak ve ölçtürmek.*
- *Cisim, yüzey, düzlem, eğri yüzey, doğru, kırık ve eğri çizgiler. Bağ ve bahçelerin, tarlaların kenarlarını adımla, metreyle, iple ölçtürmek.*
- *Doğruların durumları; yatay, düşey, eğik, dik ve paralel doğrular, çekül aleti, duvarcı düzeci.*

4.9.2.3. Altıncı Sınıf Müfredatı:

Dilbilgisi

Ortaokulun dilbilgisi çalışmalarına hazırlayıcı nitelikte dilbilgisi tanım ve terimlerini sırası geldikçe verirken bunlarda, kolaylarından ayrıntılı olanlarına geçmek hususunda öğrenci seviyesine uygun bir sıra gözetilmelidir.

- *Zamirler*

  Şahıs zamirleri

  Belgisiz zamirler, soru zamirleri ve işaret zamirleri.

  İyelik ekleri.

- *Fiiller*

  Özne ve fiil, zaman ve şahıs.

  Haber kipleri.

  Fiillerden türeyen isimler ve sıfatlar.

- *Zarflar.*
- *Edatlar ve bağlar.*
- *Söz dizimi ve belli başlı kurallar; özne, tümleç, yüklem.*
- *Cümlelerin kuruluşunda kelimelerin yerleri ve halleri.*
- *Başlıca imla kuralları;*
- *Büyük harflerin kullanılışı (rehbere göre).*
- *Ses benzeşmeleri.*
- *Bileşik isimlerin yazılışı.*
- *Noktalama işaretlerinin hepsi (hazırlanmış olan rehberdeki kullanılış şekline göre).*

Tarih

- *Osmanlıların Duraklama Devri*

  İran ve Avusturya Savaşları

  Köprülüler devri

  İkinci Viyana kuşatması ve Karlofça antlaşması (sebep ve sonuçları üzerinde durulacaktır).

- *Gerileme Devri*

  Lale Devri

  Gerileme devrinde Ruslar ve Avusturyalılarla münasebetler.

- *Osmanlı Türk Uygarlığı (Kuruluşundan Tanzimat devrine kadar.)*

- *Avrupada Önemli Değişiklikler*

  Fransız Devrimi ve etkileri

  Bilim, sanat ve ticaret gelişmeleri

- *Osmanlı Devletinde Islahat Devri*

  Selim III ve yenileşme hareketleri

  Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa; Sırp ve Yunan isyanları

  Osmanlı devletinin Avrupa Devletleriyle münasebetleri

- *Tanzimat Ve Meşrutiyet Devirleri*

  Mustafa Reşit Paşa ve Gülhane Hattı

  Kırım Savaşı

  Tanzimat Devrinin memlekete getirdiği belli başlı yenilikler (MEB, 1956).

  İlk Meşrutiyet

  Osmanlı Rus savaşı

  Abdülhamit'in idaresi ve bu idareye karşı tepki

  İkinci Meşrutiyet

  İtalyan, Balkan ve Birinci Cihan Savaşları

- *Kurtuluş Savaşı*

  Birinci Cihan Savaşından sonra Osmanlı Devletinin durumu

  Atatürk ve Anadolu'ya geçişi

  Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşu

  Yurdun düşmanlardan temizlenmesi

  Lozan barışı

  Osmanlı saltanatının kaldırılması

  Cumhuriyetin kurulması

- *Türk Devrimi*

  Din ve devlet işlerinin ayrılması

  Hukukta devrim

  Kılıkta devrim

  Takvim, saat ve ölçülerin değiştirilmesi

  Harf devrimi

  Toplumsal yaşayışta devrim

  Ekonomi hayatında devrim

- *İkinci Cihan Savaşı (Sebep ve sonuçları üzerinde durulacaktır).*

Coğrafya

- *Türkiye Coğrafyasının Ana Çizgileri*
- *Yeryüzünde Türkler*
- *Başlıca Kıtalar*

Asya: Asya kıtasına toplu bakış; Orta Asya, Çin, Japonya, Hindistan ve Pakistan hakkında genel bilgi. (Asya'nın diğer ülkelerinin yalnız adları ve yerleri belirtilecektir).

Avrupa: Avrupa kıtasına toplu bakış; Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye sıkı bağlantısı olan ülkeler (Romanya, Yugoslavya, Fransa, Almanya, İngiltere) üzerinde bilgiler. Bu ülkelerin bizimle olan siyasi, ekonomik ve kültürel ilgileri. (Diğer Avrupa ülkelerinin yalnız adı ve yerleri öğretilecektir).

Afrika: Afrika kıtasına toplu bakış; Mısır (Afrikanın diğer ülkelerinin yalnız adları ve yerleri öğretilecektir).

Okyanusya ve Avusturalya; hakkında kısa bilgi

- *Dünyaya Toplu Bakış: Dünyanın ıssız ve kalabalık yerleri, büyük deniz ve kara yolları.*
- *Türkiye'nin başlıca ülkelerle münasebetleri; bilhassa ticaret bağları bakımından.*

Yurtdaşlık Bilgisi

Türkiye'de İdare Bölümü

Vilayetler ve vilayetlerde yönetim örgütleri. Vilayet bütçesi. Vilayetlerde hususi muhasebeler. Vilayet genel kurulları, mahalli seçimler.

- *Yurdumuzda Sosyal İşler ve Hükümet Teşkilatına Yardımcı* Kurumlar

Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Türk Hava Kurumu, Yardım Sevenler Derneği, Yeşilay (Bundan başka mahalli yardım kurumları varsa onlar üzerinde ayrıca durulacaktır).

- *Halkın Aydınlatılmasına Hizmet Eden Kurumlar ve Vasıtalar*

Yayımlar, gazeteler, dergiler, kitaplar, tiyatro, sinema, konser ve konferanslar.

- *Milli Ekonomi*

Yerli malı kullanmak, bunun önemi, para biriktirmek. Biriktirilen paranın işletilmesi. Milli bankalar, bankaların önem ve faydaları (MEB, 1954).

- *Gençlik ve Spor*

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının manası ve önemi

Gençliğin çevresine, yurduna ve ulusuna karşı ödevleri

Sporun önemi. Spor ve sağlık. Spor ve karakter. İyi bir sporcunun özellikleri.

Gençlik hareketleri. Spor kulüpleri, izcilik, kamp.

- *Demokrasi*

Topluluk halinde yaşayan insanlar birbirlerinin haklarına saygı gösterirler. Hepimiz gündelik hayatımızda birtakım kurallara uymalıyız. (sınıfta, okulda, kitaplıkta, sokakta, evde uymak zorunda olduğumuz kurallar*).*

Topluluk halinde yaşayan insanlar birbirlerinin düşüncelerine, görüşlerine saygı gösterirler. (okul içinde ve dışında bireylerin davranış şekilleri ve birbirleriyle münasebetleri üzerinde durulur).

Topluluk halinde yaşayan insanlar aralarında işbölümü ve elbirliği yaparlar (okulda, sınıfta arkadaşlar ve öğretmenlerle, evde ve çevrede aile üyeleri ve komşularla işbirliği).

Topluluk halinde yaşayan insanlar kendilerini idare edecek olanları gene kendileri seçerler. (okulda ve sınıfta türlü işler için temsilci seçmek, çevrede muhtar, belediye ve mebus seçimleri).

Yurdun iyiliği ve ilerlemesi için aynı düşünce ve görüşleri taşıyan insanlar bir araya gelerek siyasi partiler kurarlar (DP., CHP., MP., HP., KP., vb.).

Devlet işlerinin kontrol ve denetimi bakımından partilerin görevleri.

- *Herkes Kendi Yeteneklerine Göre Hayatta Bir Geçim Yolu Tutmak Zorundadır.*

Elde edilen bir meslekte en hünerli ve en verimli olmaya çalışmalıyız. Her meslek şereflidir. İlkokulu bitiren bir çocuk, içinde bulunduğu şartlara ve kendi yeteneklerine göre, sanata başlamak veya öğrenime devam etmek bakımından hangi kurumlara girebilir? Bunlara başvurma yolları.

- ***Tabiat Bilgisi***
- *Çalışmalarımızı Kolaylaştıran Araçlar*

İnsanlar düşünerek daha kolay iş görme yollarını bulmuşlardır.

Evde, okulda ve çevrede günlük işleri kolaylaştıran araçlar. Makineler (et makinesi, kuyu çıkrığı, ot balya makinesi, tınaz makinesi, makas, dikiş makinesi, ziraat alet ve makinleri.

Kaldıraçlar (tahtaravalli)

Vücudumuzdaki kaldıraçlar

Makaralar, dişli çarklar ve kayışla kuvvet nakli.

Tekerlek. Tekerleğin uygarlıktaki önemi

İşlerimizi kolaylaştıran makinaların kullanılışı ve bakımı.

Değirmen (çevrede varsa incelenmesi).

Değirmen nasıl işliyor? Değirmeni işletmek için tabiat kuvvetlerinden faydalanma. Değirmenin çeşitleri; el, yel, su değirmenleri, motorlu değirmenler. Bunların karşılaştırılması. Değirmenin önemi.

- *Tabiat Kuvvetleri ve Biz*

  İnsanlar düşünerek tabiat kuvvetlerinden faydalanma yollarını bulmuşlardır (Bu konu işlenirken tabiat ve makine kuvvetlerinden faydalanma fikri üzerinde önemle durulacaktır.

  Yerçekimi ve Etkileri (düğme, ağırlık, denge) çekül, tartı aletleri(kantar, terazi, baskül) (MEB, 1954).

  Hacim ve Yoğunluk. Bir cismin yoğunluğu nasıl hesaplanır?

  Isı nedir? En büyük ısı kaynağı güneştir. Cisimlerin ısı etkisiyle genişleme ve uzamaları. Sıcaklık nasıl ölçülür? (çeşitli termometreler). Bir termometre dışarda ve odada nereye ve nasıl konur? Günlük hava gözlemleri. Meteoroloji istasyonları. Isıtma ve aydınlatma araçları.

  Maden kömürü, petrol; havagazı nasıl elde ediliyor? Gaz motorları.

- *Hava ve Etkileri*

  Havanın varlığını nasıl anlıyoruz?

  Havanın ağırlığı ve basıncı. Hava basıncının ölçülmesi. (Civalı ve madeni barometler ve bunların kullanılması) Hava değişmelerinin incelenmesi.

  Rüzgâr nedir? Nasıl meydana geliyor? Rüzgâr kuvveti, yönü ve hızı. Çevremizde başlıca rüzgârlar. Rüzgârların yönünü gösteren basit aletler (Rüzgâr oku, rüzgâr şeridi, rüzgar tulumu). Rüzgârın fayda ve zararlar (Harman, yelkenliler, yel değirmeni).

  Uçurtma ve uçak. Uçurtma nasıl uçabiliyor? Taşıt olarak uçak. (Yolculuk, posta, harita alma ve acele yardım ulaştırma aracı), harpte uçak ve paraşüt. Uçak hücumlarına karşı korunma. Gaz maskeleri, sığınaklar. Gazla zehirlenmiş olanlara doktor gelinceye kadar yardım.

  Havanın yanma olayındaki rolü (Yanma, solunum, paslanma..)

- *Su ve Etkileri*

  Suyun kuvveti: (Su değirmeni, seller, taşmalar vs.). Suyun buhar haline gelmesi (suyun tabiat içindeki daimi devri). Buhar kuvveti, buhar makinesi, yapılışı ve nerelerde kullanıldığı.

Suyun üç hali: (Donması, su ve gaz haline gelmesi). Sis ve bulut, yağmur, sel, kar, dolu, çiğ, kırağı.

Yurdumuzun suları; denizlerimiz, göllerimiz, nehirlerimizden nasıl faydalanıyoruz? (Akarsular, su kanalları, barajları, sudan elektrik elde etmek vs.)

Yeryüzünde ve yer içinde birikmiş sular ve akarsular. Kuyular, su tulumbası. (Bataklıklar, bunların zararları ve kurutulmaları).

Bir yere yağan yağmurun miktarı nasıl hesaplanır? Yağmur ölçeği. Çevremize ne kadar yağmur düşer?

Bir cisim suda nasıl yüzer? Ne zaman batar? Suyun kaldırma kuvveti. Arşimet kanunu (sandallar, vapurlar, denizaltılar, balonlar).

Birleşik kaplar. Fıskiye, sifon.

Suyun bileşimi ve önemi.

Elektrik ve Etkileri

Elektrikten nerelerde faydalanıyoruz? (Evde, okulda ve çevrede elektrikle işleyen araçlar incelenecektir).

Elektrik nasıl meydana geliyor? Elektrik pilleri, batarya. Elektrik akımı, devre. Evde elektrik: elektrik ampulü, elektrik telleri, duy, elektrik düğmesi, piriz, zil. Evimize elektrik nasıl geliyor? Elektrik santrali, dinamo, elektrik motoru. Elektrik ampulü nasıl yanıyor? Elektrik sayacının okunması. Sürtme ve etki ile meydana gelen elektrik.

Havadaki elektriklenme, şimşek, yıldırım, paratoner.

Elektrik geçiren, geçirmeyen ve az geçiren cisimler.

Mıknatıs, pusula, elektromıknatıs.

Telgraf, telgraf makinesi, telefon ve bu iki aracın önemi.

Telsiz, telgraf ve radyo.

Elektrikten korunma (MEB,1956).

- *Yurdumuzun Servet Kaynakları*

Başlıca Ürünlerimiz; Yurdumuzun neresinde yetiştikleri ve ekonomik değerleri. Tohum ıslah istasyonları.

Hayvanlarımız; Hayvan beslemeye elverişli bölgeler. Hayvanlarımızın ekonomik önemi. Hara ve devlet çiftlikleri.

Madenlerimiz; Yurdumuzda çıkan türlü maden çeşitleri. Nerelerde çıktığı. Kömür havzamız. Madenlerimizin ekonomik değerleri.

Ormanlarımız; yurdumuzun ormanlık bölgeleri. Ormanların ekonomik değerleri. Ormanları nasıl koruruz? Orman işletmeleri.

Balıklarımız; denizlerimizin ve göllerimizim zenginliği. Yurdumuzun servet kaynaklarının tükenmemesi ve bu kaynaklardan daha fazla verim alınabilmesi için neler yapabiliriz? (çevreden örnekler alınarak incelenecektir).

Aritmetik

- *Sayıları kavratmak ve yazdırmak*

Milyara kadar sayıları okutmak ve yazdırmak, sayıları çözümlemek.

Elliye kadar Roma rakamlarını okutmak ve yazdırmak.

Mümkün oldukça eşyadan ve şekillerden faydalanarak bayağı kesir ve bu kesirlerin özellikleri hakkında beşinci sınıfta öğrenilenleri kuvvetlendirmek ve genişletmek.

Ondalık sayı fikrini kuvvetlendirmek ve genişletmek.

- *İşlemler*

Tam sayılarla ilgili dört işlem üzerinde çeşitli problemler çözdürmek ve alıştırmalar yaptırmak.

Ondalık kesirlerin toplama, çıkarma ve çarpmasını kuvvetlendirme ve bölmesini öğretmek. Bu işlemlerle gerçek problemler çözdürmek ve alıştırmalar yaptırmak.

Basit ve bileşik bayağı kesirlerin toplanmasını, çıkarmasını ve tam sayılarla çarpmasını öğretmek ve bunlarla ilgili problemler çözdürmek ve alıştırmalar yaptırmak.

Basit, bayağı ve ondalık kesirler arasında karşılaştırmalar yaptırmak ve bunların birini diğerine çevirmek.

Gerçek sayılara dayanan yüzde hesapları.

Basit faiz hesapları

Ölçülerle ilgili problemler çözdürmek ve alıştırmalar yaptırmak.

Ortalama bulmak.

Zihni hesaba devam.

Metrenin askatları ve katları hakkında edindikleri bilgileri kuvvetlendirmek. Alan ölçüleri hakkında edindikleri bilgilerini kuvvetlendirmek ve bunlara ait alıştırmalar yapmak. Ar, hektar, metre küp ve askatlarını öğretmek. Ev, dükkân ve okulda kooperatif hesaplarının, fatura, makbuz, çek gibi gündelik para işlerinin kaydı yollarını öğretmek. Grafiklere devam.

- ***Geometri***

Açı, çeşitli açılar, saat kadranı ve iletki, açıların ölçülmesi, tarla, bağ ve bahçe ve arsalardaki açıların incelenmesi, iletki ile istenilen derecede açılar çizmek.

Üçgen, üçgenin kenarlarına ve açılarına göre çeşitleri, üçgenin açıları toplamı, üçgenin çevresini hesaplamak (MEB, 1954).

Kare, eşkenar dörtgen, dikdörtgen, paralelkenar, bu yüzeylerin birbirleriyle karşılaştırılması; bu biçimde olan tarla, bağ ve bahçelerin incelenmesi, çevrelerinin hesaplanması.

Düzgün beşgen ve altıgen, bunların çevrelerini hesaplamak.

Daire; dairenin çemberi, merkezi, yarıçapı, kirişi, yayı, merkezleri bir daireleri, elips ve bunun çizilmesi, dairenin çevresini hesaplamak. (Pi sayısı).

Kare ile dikdörtgenin yüz ölçümünü hesaplamak. Bu biçimdeki tarla, bağ, bahçe ve arazinin ölçülmesi.

Üçgenin alanını hesaplamak. Bunlardan başka alanları üçgenlere bölerek hesaplamak.(Arazi üzerinde uygulamalar yapılacak).

Dairenin yüzölçümünü hesaplamak. Küp, prizma ve silindirin açınımları.
Kare, dikdörtgen ve üçgen prizmaların ve silindirin hacimlerini hesaplamak.

Piramit, koni ve kürenin hacimlerini hesaplamak.

Türk bayrağının incelenmesi.

Uzunlukların, yüzeylerin ve hacimlerin hesaplanması, uzunlukların zaman ölçülerine

göre hesaplanması (Bütün yıl boyunca).

- *Aile Bilgileri*

Mutfakta ve Yemek Odasında

Et, süt, yumurta, zeytinyağı, sadeyağı ve balıketi gibi besinlerin vasıflarını anlama.(Taze, bayat, hileli).

Yemek listesi hazırlamak. Vücudu besleyen besinler.

Sebze ayıklamak. Patates soymak, kabak ve patlıcan oymak, balık temizlemek, sebzeleri yıkamak.

Mutfakta ateş yakmak. Yemeklerin kollanması ve indirilmesi

Mutfakta bulunan başlıca kaplar ve aletler. Bu kapların ve aletlerin temizliği. Bulaşık yıkamak.
Kahve ve çay pişirmek. Şerbet ve ayran, limonata yapmak.
Yumurta, çorba, makarna, pilav pişirmek, salata yapmak. Etlerin kıyılması ve çekilmesi; et makinesi. Basit köfteler pişirilmesi

Besin maddelerinin ve yemeklerin korunması.

Başlıca sofra ve yemek takımları. Sofra kurmak (kahvaltı, çay ve yemek sofraları). Sofrada muaşeret kuralları.
Evde
Ev içinin tertibi ve güzelleştirilmesi (Mutfak, yatak odası, oturma odası). Sandık, masa, dolap ve rafların tertibi.
Evin temizliği, haftalık ve günlük temizlik, mevsim temizliği. İşlerin sıraya ve yoluna konması. Temizlik eşya ve malzemesi. Süpürme, toz alma, aynaların ve camların temizliği, döşeme ve tahtaların, madeni eşyaların temizlenmesi parlatılması. Ocak ve mutfağın, yıkanma yerinin ayakyolunun temizliği, halı ve kilim ve keçelerin temizliği ve korunması.
Evde zararlı hayvanlarla savaş (Karasinek, sivrisinek, tatarcık, tahtakurusu, pire, bit, fare ile savaş).

Temiz havanın ve güneş ışığının faydaları.

Ailede büyük ve küçüklerin birbirine karşı muamelesi evde hizmet edenlere karşı iyi muamele.

İğne İşleri

Düğme ve sökük dikme, fitil geçirme, şerit ve lastik dikme (MEB, 1954).

- *Aile Bilgisi (Beşinci Sınıf)*
- *Ev Masrafları*

Günlük, aylık, yıllık masraflar. Ev ihtiyacının en uygun zamanda sağlanması. (Aritmetik dersleriyle birlikte).

Sokakta ve pazarda alış veriş. Aile bütçesi (Bu konu aritmetik dersine bağlı olarak gösterilecek, günlük, aylık ve yıllık masraflar hesaplanacaktır).

- *İnsanların Birbirleriyle Münasebetlerinde Gözetecekleri Noktalar*

Misafirlik ve misafir karşılama, misafirliğe veya bir davete gidiş sırasında dikkat edilecek muaşeret kuralları. Bayramda bayram tebrikleri.

Konuşma muaşeret kuralları

Selamlaşmada muaşeret.

Sokakta ve genel yerlerde gözetilecek kurallar.

Giyinme hakkında muaşeret kuralları (Evde, sokakta, misafirliğe giderken giyilecek elbiseler, çalışma ve spor kıyafeti).

- *Elbiselerin ve çamaşırların Temizliği ve Korunması*
- *Elbiselerin fırçalanması ütülenmesi ve temizliği. Çamaşırların tamiri. Söküklerin ve düğmelerin dikilmesi.*
  Elbise ve çamaşırları dolaplara ve sandıklara yerleştirmek. Elbiseleri güveden korumak.

- *İğne İşleri*

Çorap onarma. Yama işleri, Pazar çantası ve kesesi yapmak.

Yalnız kızlar için; bezlerin kenarlarını bastırmak, torba, yastık kılıfı, bohça, mendil dikme. Başörtüsü, yemeni kenarlarını bastırmak. İş önlüğü, iğnedenlik yapmak.

- ***Aile Bilgisi (Altıncı Sınıf)***

- *Çocuk Bakımı*

Küçük çocuğun temizliği, giyimi, yatacağı yer, kucakta tutuluşu.

Çocuğu beslemek. Anne sütü, hayvan sütü, çocuk mamaları.

Çocuğun uyku ve rahatsız edilmemek ihtiyacı. Çocuk ve açık hava. Çocuğu hastalıklardan koruma. Çocuk bakımında programlı hareket etmenin ve her şeyi zamanında yapmanın önemi.

Başlıca çocuk hastalıkları; kızıl, kızamık, kuşpalaz.

Çocuk oyun ve oyuncakları.

Çocuğun dövülmemesi, fena sözlere ve hareketlere alıştırılmaması, çocuğun korkutulmaması.

- *Hasta Bakımı*

Hastanın odası, yatacağı yer ve buranın temizliği. Hastaya iyi muamele etmek. Doktor gelmeden önce yapılacak işler. Doktorun öğütlerini yerine getirmek. Hasta ziyaretleri.

Bulaşıcı hastalıklarda hastayı ayırmak ve diğer insanları korumak. Hasta odasını ve eşyasının mikroplardan temizlenmesi (Dezenfekte ve etüv).

Aile ecza dolaplarında neler bulunmalıdır? Bunların nerelerde ve nasıl kullanıldıkları.

- *Aile Bilgisiyle İlgili El İşleri*
- *Okulun bulunduğu çevreye göre basit dokuma işleri.*

Mümkün olan yerlerde kız öğrencilere dikiş makinasının kullanılışı da öğretilecektir. Dikiş makinesinin temizliği ve parçaları (MEB, 1954).

Yalnız kız öğrenciler için basit tire ve yün örgüleri, çorap örgüleri, alışveriş torbası, dikiş torbası, çocuk göğüslüğü, çocuk başlığı ve gömleği yapmak.

Yukarıda sınıf düzeylerine göre verilen dersler açıklanmış, yönetmelikte devamındaki 28,29,30,31,32,33,34,35,36,37. maddelerde ise dersler bazında kör öğrenciler için hangi yöntemlerin daha uygun olacağı ile ilgili açıklamalar yer almıştır.

Hayat bilgisinin ilkokul programında belirtilen gaye ve prensipleri körler okulları için de geçerlidir. Hayat bilgisinin konuları işlenişinde göz önünde tutulacak en önemli noktalar şunlardır:

- *Konuyu, sınıf içinde işlemeye girişmeden önce öğrencilerin konu ile ilgili eşya, olay ve yerler hakkındaki tecrübe ve görgülerini müşahede, tetkik ve gezilerle mümkün olduğu*

kadar zenginleştirilmesi.

- *Bu müşahede, tetkik ve gezilerle her öğrencinin ilgili şeyi iyice yoklayıp gereken intibaları almalarını sağlamak lazımdır.*
- *Kör öğrencilerin başarı ile kullandıkları birçok kelimelerin medlülleri hakkında bile objektif ve kesin bir fikirleri olmayabilir. Bunun için öğretmenin uyanık olarak, kullanılan kelime ve mefhumlar hakkında ne gibi bir fikirleri olduğunu sık sık tahkik etmesi icab eder. Ayrıca söze dayanan tahrir metodu ile öğretimden sureti katiyede kaçınılmalıdır.*
- *Diğer derslerde olduğu gibi bilhassa hayat bilgisinde sözlü ifadeye, tartışmaya gereken önem verilmeli, tartışma disiplini açık ve düzgün konuşma, sesini kullanma ile ilgili alışkanlık ve maharetlerin geliştirilmesine dikkat edilmelidir.*
- *Yanlış telaffuzlar kelimenin yanlış kullanılması, lehçe bozuklukları, tenkitçi ve kırıcı bir metot kullanılmadan yavaş yavaş ve itina ile düzeltilmelidir.*
- *<u>Kabartma yazı öğretimi</u>*

  Kabartma yazının öğretimine birinci sınıftan itibaren cümle ve fiş metodu ile başlanır. Öğrenciler ancak hece ve harflerin bölünmesi safhasına geldikleri zaman kağıt veya plastik maddeler üzerine önceden yazılmış veya basılmış hece, harflerle yazma öğrenimine geçerler. Kabartma yazı makinesi veya kabartma yazı cetveli ile yazı öğretimine ikinci sınıfın başından itibaren geçerler. Öğrenme gücü üstün olup da birinci sınıfın sonunda yazı öğrenimine geçebilecek olan öğrencilere kabartma yazı tercihen makine ile öğretilmelidir. Okuma ve yazma parçaları ilkokul müfredat programında belirtilen esaslar dahilinde hayat bilgisi konularına sıkı sıkıya bağlı olarak alınmalıdır.

  Okuma öğretimi fişlerden kitap şeklindeki metinlere intikal ettiği andan itibaren öğrencide iki elinin işaret parmaklarını da kullanarak okuma alışkanlığı geliştirilmelidir. Bunun için öğrencinin sağ elinin işaret parmağı hafifçe dokunarak bir satırı takip ederken sol elinin işaret parmağı sol elinin işaret parmağı müteakip satırın başında bekler ve sağ el işini bitirir bitirmez sol el okumaya devam eder. Bu arada sağ el gelip sol parmağın ulaştığı noktadan satırı alır ve okumaya devam eder. Sol el ise gene müteakip satırın başında durarak bekler.

  Kısaltmalı kabartma yazının öğretimine önce hece ve bir harfli kelime ve kısaltmalarına dördüncü sınıfta başlanır. İki ve üç harfli kısaltmalar beşinci sınıfta, mastar, fiil çekimleri, zaman ve şahıslarla ilgili kısaltmalar altıncı sınıfta gösterilir. Bu hususta icabeden denemeler yapıldıktan sonra kısaltmaların öğretileceği sınıflarda lüzumlu

değişiklikler yapılabilir.

Bilhassa sıcaklarda elin terlemesi okumayı zorlaştırdığı için öğrencilere ellerini sık sık soğuk su ile yıkamak alışkanlığı kazandırılmalıdır (MEB, 1954).

Tele ve plağa alınmış olan kitaplar daha ziyade sınıf dışı okumalarda kullanılır.

Tarih; *Gaye, prensip ve metotları ilk ve ortaokul programındakilerin aynı olan bu dersin kör çocukların öğretiminde kabartma tarih haritalarından, müzelerden, tarihi mahal ve anıtlardan büyük mikyasta faydalanmak cihetine gidilmelidir. Müze ve anıtlardaki elle dokunulabilir eşyaların yoklatılmasına, modelaj-iş derslerinde örneklerin meydana getirilmesine, atölye faaliyetleri ve aile bilgisi derslerinde tarihi vakaların önemlilerinin öğrenciler tarafından dramatize edilmesi, Türkçe ile de ilişkili olarak tarihi şahsiyetlere ait biyografi, otobiyografi, mektup, ferman gibi eserlerin incelenmesi de göz önünde tutulmalıdır.*
Tarih öğretiminin esas gayesi sadece askeri ve siyasi tarihle ilgili vakalar, isimler ve tarihleri üzerinde durmak değil, eski toplulukların yaşayış, telakki, adet ve ananeleri hakkında da bir fikir kazandırmak ve bunların günümüzün yaşayışlarıyla olan tesir ve münasebetlerini belirtmektir. Bu yüzden bizim ve diğer kültürlerin tarihine ait taç giyme, Cuma selamlığı, divan toplantısı, kazan kaldırma, düğünler, okullar gibi tarihlerde sık sık rastlanan vakaları araştırma, dramatizasyon yolu ile tanıtmak faydalı neticeler verir.

Coğrafya; *Körlere coğrafya öğretiminde baştan itibaren göz önünde tutulacak husus; yakın çevrelerinin muhtelif kısımları arasında yaşatarak bir münasebet ve bütün halinde mekan fikri geliştirmek ve bunun çevresini sınıf seviyesine göre derece derece okuldan okul bahçesine, mahalleye, şehre ila doğru genişletmektir. Bu münasebetle tepe, dağ, dere, vadi, orman, ova, gibi tabii arızalar hakkında yakın çevrede bulunan misallerden faydalanarak tanıma ve yaşama yoluyla bir fikir vermek. Kazanılan intibaların kum masası, plastilin (oyun hamuru), mukavvadan kesme örneklerle düzenleyip şemalaştırılmalıdır. Coğrafya öğretiminde çeşitli memleket, kıta haritaları ve mücessem kürelerden faydalanılmakla beraber plastilinle bölge arıza haritaları meydana getirmekten de devamlı olarak faydalanılmalıdır. İdari taksimat için tahta veya kontraplaktan kesme, yuvalarından çıkarılabilen haritalar da kullanılabilir.*

Dağ, tepe, nehir, göl ve deniz gibi tabii arızaların harita üzerindeki mikyaslarının manası ve hakiki mukabillerinin büyüklüğü veya yüksekliği hakkında mukayese yoluyla

mümkün olduğu kadar yaşatılarak bir fikir verilmeye çalışılmalıdır.

Kabartma haritalar ve küreler gayet sade olduğundan şehir, dağ ve nehir isimleri rumuz halinde gösterildiği için haritaların ve ilgili rehberlerin gerektirdiği zaman kullanılmasına dikkat edilmelidir. Elle haritanın ihtiva ettiği şekil hakkında bir fikir vermek için umumiyetle haritanın dört yönünden en uygun olan birisi veya incelenen memleketin elle kolaylıkla bulunabilecek bir noktası hareket yeri olarak seçilir. İlk yoklamada sınır ve memleketin bitişiğindeki yerler hakkında bir fikir verildikten sonra mahalli veya kısmi özelliklere ve bunların hareket noktasına göre olan durumuna geçilir. Harita tetkikinden sonra elde edilen izlenimin ana hatlarıyla plastilin vasıtasıyla da ifadesine dikkat edilmelidir (MEB,1956).

Yurttaşlık bilgisi; *Yurttaşlık bilgisinde esas gaye, iyi bir vatandaşa lazım olan bilgi, tavır ve alışkanlıkların kazandırılması olduğu için müfredatın muhtevasının hayattaki mukabillerine doğrudan doğruya müşahede tetkik ve araştırmalarla sıkı sıkıya bağlanması zaruridir. Bu yönden işlenecek konular üzerinde sınıf içinde çalışmalar başlamadan önce yakın çevredeki bunlarla ilgili kurumlar ve teşekküller ferdi araştırmalar, grup tetkik ve araştırmaları, sınıfla ziyaretlerle incelenmeli, hazırlanan tetkik ve araştırma raporları sınıf içinde, tartışılıp bir sonuca bağlanmalıdır. Okul içindeki öğrenci teşkilatı ve ilgili faaliyetleri öğrencilere iyi bir vatandaşın sahip olması gereken tavır ve alışkanlıklarını kazandıracak bir gerçeklik ve ciddiyetle organize edilip yönetilmelidir.*

Aritmetik; *Aritmetik dersinde sayıların okunmasının öğretimi ancak hece ve harflere bölme safhasında mümkün olacağı için bundan önceki problemlerinin (fasulye, meyve çekirdeği, çöp, küp gibi) araçlarla gösterilmesi icap eder. Ancak sayı kavramı kavratıldıktan ve somutlaştırıldıktan sonra Braille yazısı (kabartma yazı) esasına dayanan hesap kasalarında sayıların yazılıp okunmasının öğretimine ve bunlarla işlemler yapılmaya girişilir. Ayrı ve daha karışık bir sistem olan taylor kasalarının ve hesap taşlarının kullanılmasına ancak ikinci devrenin başında geçilmelidir. İkinci devre içinde ve ortaokulda matematik öğretiminde kabartma yazı makineleriyle cetvellerin kullanılması öğretilmelidir. Aritmetik işaretleri işlemlerle ilgili olarak ait oldukları sınıflarda öğretilmelidir.*

Aritmetik öğretiminde de ilkokul müfredat programının ortaya koyduğu esaslara aynen uyularak işlemlerin hayat bilgisi ünitelerine sıkı sıkıya bağlanmasına ve hayatiliğine dikkat edilmelidir.

Ölçülerin öğretiminde mevcut olanlardan kabartma ölçüler gösterilmekle beraber bilfiil hayatta kullanılanların çeşitleri ve nasıl kullanıldıkları iyice gösterilmelidir. Madeni ve kâğıt paralar sesleriyle, büyüklük küçüklükleriyle, kağıtlarının kalınlık ve inceliğiyle iyice tanıtılmalıdır.

Geometri; *Geometri öğretiminde kullanılacak özel araçlar kabartma işaretli cetvel, gönye, minkale, pergel, tel sicim, karton, plastilin, rulet, geometri lastiği (şekil çizmek için), kenarlı bir kapak içine yerleştirilmiş içi kepekle doldurulmuş çuha yastıklar, iri başlı toplu iğne, kalınca yorgan ipliği, geometrik şekiller vs. Geometri öğretimine hazırlıkta, girişte ve diğer sahalarda aynen ilkokul müfredat programının esaslarına riayet edilmelidir. Yalnız, şekil mefhumu bilhassa anadan doğma körlerde güç ve ağır gelişmesi yüzünden bina, bahçe, oda, eşya ve geometrik şekillerin ölçülmesi belirli bir nispette planlarının pastilinle (oyun hamuru) yapılmasına, çizgilerinin çizilip gösterilmesine gereken önem verilmeli.*

Büyükçe cisimlerin şekilleri hakkında bir fikir kazandırmak için önce kolları açıp kapatmak suretiyle elleri cismin ana hatları üzerinde süratle gezdirip genel bir fikir kazandırdıktan sonra küçük el ve parmak hareketleriyle teferruatın incelenmesine geçilmelidir. İzlenimler parmak ucuyla temin edildiği için bütün avcun cisim üzerinden geçirilmesine lüzum yoktur. Bütün derslerle ilgili eşya incelemelerinde bu husus göz önünde tutulmalıdır.

Kör çocuklarda olaylarla eşyalar arasındaki normal münasebetlere ait anlayış ve fikirler, zor ağır geliştiğinden ikinci devredeki ders konularının da münasebeti olanlarının bir mihver etrafında üniteleştirilerek okutulmasının bu yönden hususi bir ehemmiyeti ve faydası olacaktır.

Körlük hareket serbestisini büyük ölçüde sınırlandıran ve bu yüzden de beden gelişmesinde, vücut duruşlarında çeşitli kifayetsizlik ve sakatlıkların ortaya çıkmasını kolaylaştıran bir arızadır. Bu yüzden beden eğitimi körler okulu programında hususi bir önem taşır ve şu gayelerin sağlanmasına yönetilmelidir (MEB, 1956).

Sağlıklı ve mümkün olduğu normal bir beden gelişimi sağlamak.

Kör öğrencilerde hareket serbestliği, bulunduğu çevreye süratle uyabilmek güç ve kabiliyetlerini geliştirmek.

Körlükle ilgili hareket noksanlığı yüzünden gelişen körlük tikleri, vücut tutuşu bozukluklarının düzeltilmesi ve giderilmesi.

Gene körlük dolayısıyla gelişme imkânı çok daralmış olan oyun alakalarının uyarılması boş vakit eğitiminin bir kısmı olarak durumlarına uygun çeşitli kapalı ve açık hava oyun ve sporlarının öğretilmesi.

Bu yollardan ferdin beden maharet ve yeterliliklerinin, birlikte oynama, mücadele etme ve başarma alışkanlık ve zevklerinin geliştirilmesi; sportmenlik ve oyun kurallarına uyma alışkanlıkları yoluyla şahsiyetlerinin sosyal cephesinin olgunlaştırılması ve inkişaf ettirilmesi.

Bu hedeflere ulaşmak için tabiat bilgisi, masaj derslerinden de faydalandıktan başka okul programında aşağıda belirtilen ders içi ve ders dışı faaliyetlere yer verilir:

Sorumlu öğretmenin kör çocuklar için vereceği programa göre, özel jimnastik saatleri ayrılmalı ve oyun faaliyeti düşünülmelidir.

Ana sınıflarında her gün hiç olmazsa iki saat kapalı ve açık hava oyunlarına ayrılmalıdır.

Birinci sınıfta haftada iki saat beden eğitimi, iki saat oyun, diğer sınıflarda birer saat beden eğitimi dersi yapılmalıdır.

Vücut duruş arızalarını düzeltilebilir ve yapı bozukluklarını giderici korrektif jimnastik (hastaya özel seçilen egzersiz) yapılmalıdır.

Yavrukurt, izcilik teşkilat ve faaliyetlerinin kurulması yaz kampları, oyun, eğlence ve sporlarının öğretilmesi ve tertibi lazımdır.

Oyun, spor, jimnastik ve masaj için gerekli olan ve körler için geliştirilmiş bulunan her türlü araçların okulca sağlanması icap eder. Bunlar beden eğitimi öğretmeninin mesuliyetine tevdi edilir.

Öğrencilerin jimnastik ve spor kıyafetleri kapalı salona bitişik bir koridor veya odaya yerleştirilen küçük ve ferdi dolaplarda muhafaza edilir. Soyunma ve giyinme işi burada yapılır.

Beden eğitimi ve spor faaliyetlerinden sonra öğrencilerin mümkünse duş yapmaları veya hiç olmazsa eli, ayak ve yüzlerini temizlemelerine dikkat edilmelidir.

Masaj öğretim tatbikatına önem verilmeli, iskambil, satranç, domino, tavla gibi körlere uygun araçları bulunan çeşitli kapalı yer oyunlarının ders dışı faaliyetleri olarak öğretilmeli ve oynatılmalıdır.

Ders içi beden eğitimi saatleri ve ders dışı faaliyetler halinde güreş, atlama, sürat koşusu, halat çekme, çeşitli oyunlar, yüzme, kürek çekme gibi oyun ve sporların öğretimi, yarış ve maçlar tertip edilmelidir.

Modelaj; *İş dersi körlerin eğitim ve öğretiminde bir ifade ve kontrol faaliyeti olarak hususi bir ehemmiyet taşır. Bir yönden de ilkokullardaki resim dersinin yerini tutar. Bu dersin başlıca gayelerini şöylece özetlemek mümkündür.*

Eğitim ve öğretim sistemi içine yeni giren çocukların kendi vücutları, yakın çevrelerindeki eşya tasavvurları ve varlıklar hakkındaki düşündüklerinin nelerden ibaret olduğunu tespit etmek. Bu tespitlerle hayat bilgisi gibi mihver derslerde elde ettikleri fikir ve kavramları düzelterek geliştirmek ve bu suretle bilhassa anadan doğma kör olan çocuklarda şekil ve mekân tasavvurlarını inkişaf ettirmek.

Kör çocuklarda aynı şekilde zor gelişen eşya ve olaylar arasındaki belirtilecek ve geliştirilecek kompozisyonlara yardım etmek.

Serbest bir ifade dersi olarak his, heyecan ve hayallerinin ifadesine yardım edecek bir vasıta olarak kullanmak; bu yönden korku, öfke, peri, melek, kıskançlık, sevgi, şefkat, rüyalar, dev, şeytan gibi his ve kavramların plastilin (oyun hamuru) veya kille ifadesi tespit edilir. Aynı yoldan kör çocuklar hislerin çehre ifadeleri ve mimiklerle olan münasebetini öğrenmek imkânını sağlarlar.

Bu faaliyetlerle kazanılan el maharetleri, çömlekçilik, seramik ve heykel mesleki imkânlara da hazırlayıcı mahiyettedir.

Bu faaliyetlere bağlı olarak ilkokul programındaki iş müfredatı malzeme ve çeşit itibariyle biraz daha zenginleştirilerek tekabül ettikleri sınıflarda uygulanır. Bu arada tahta, tel, mukavva, maden işleri ve ciltçilik üzerinde de durulmalıdır. Bu dersin her sınıfta kaçar saat okutulacağı cetvelde gösterilmiştir.

Modelaj, iş dersi diğer ders konularıyla sıkı sıkıya irtibat halinde ve bunlar için bir ifade vasıtası olmak üzere vazife görmelidir.

Müzik; *Körler okulunda müzik dersinin kulak terbiyesi ve ifade vasıtası olarak normal ilkokullardakinden daha hususi bir ehemmiyet taşıması icap eder. Müzik Öğretiminde göz önünde tutulması gereken başlıca hususlar şunlardır:*

Duyma organını işletmek ve sesleri ayırt edip anlamlandırma gücünü geliştirmek.

Ritim hissini geliştirmek.

Ses terbiyesi.

Müzik parçalarının ifade etmek istediği şeyleri duymak, anlamak ve hazlanmak.

Mandolin birliği, yaylı sazlar orkestrası, yurttan sesler grubu, okul korosu gibi grup müzik faaliyetleriyle grup bağlılığı, iş birliği, müşterek çalışma ve yaratma alışkanlık ve doygunluğunu geliştirmek.
Hususi müzik istidadı olan öğrenciler için müziği bir meslek ve geçim yolu haline getirebilmek.

Bu hedeflere ulaşabilmek için üç taraflı müzik öğretimine ihtiyaç vardır:

Vokal müzik: Ana sınıflarından itibaren çocuklara müştereken ve münferiden anaokulu şarkıları, rakslı ve jestli şarkılı oyunlar, okul şarkıları öğretmek, okul korosunda halk şarkıları grubunda müştereken çalışmak imkânları sağlanır. Sesi güzel ve müzik kabiliyeti olanlara soloist olarak yetişme imkânı sağlar.

Aletli müzik: İlkokulun başından itibaren blok flüt ve mandolin gibi basit aletlerle başlamak üzere kabiliyet ve ilgisi olan öğrencilere keman, flüt, viyolonsel, piyano, akordeon gibi aletlerden birinde maharet sahibi olmak imkânı verilir. Ayrıca bu öğrencilerden mandolin birliği, yaylı sazlar orkestrası, saz takımı, okul cazı gibi grup çalışmaları imkânı da sağlanır.

Her iki nevi müziğin öğretimi nota ve metot öğretimi ile bir arada gitmeli, braille notası ve metot öğretimi müzik öğretmeninden başka bir şahıs tarafından müstakil bir ders gibi öğretilmeye kaçılmamalıdır.

Aletli müzik öğretiminde iki ve üçüncü sınıflar öğrencilerinin çeşitli müzik aletleri üzerindeki kabiliyet ve ilgilerinin deneme safhasıdır. Dördüncü sınıfın başından itibaren öğrencinin devamlı olarak çalışacağı alet seçilmiş olmalı ve müziğe ayrılan bütün vaktini bu aletin öğretimine toplamalıdır.

Müziği tanıma ve zevk alma öğretimi: Müzik öğretimi programda sesli ve aletli müzik öğretimi müziği tanıma ve zevke alma alışkanlığının kurulmasını otomatik olarak sağlamaz. Ana sınıflarından itibaren öğrencilere sınıf içi ve sınıf dışı faaliyetler halinde müziğin ve çeşitlerinin neyi ve nasıl ifade ettikleri öğretilmelidir. Gramofon ve plak vasıtasıyla ana sınıfındaki öğrencilere bile neşe, keder, öfke, korku gibi hislerle bahar, fırtına, tabiat manzaraları gibi olayların müzikle nasıl ifade edildiği tanıtılabilir. Müzik

parçalarına uygun masallar uydurmak ve söylettirmek. Müzikle şiir okumak. Müzik parçalarının bilmece kullanılarak anlatıldığının tahmin ettirilmesi. Bu yöndeki imkânlardan bazılarıdır. Yüksek sınıflarda müzik parçalarında ifade edilen fikir, his ve düşüncelerin belirtilmesi, parçada muhtelif aletler tarafından yapılan temaların neyi temsil ettiğinin açıklanması, müzik sanatkârlarının hayatları ve şahsiyetleriyle üslupları arasındaki münasebetlere işaret edilmesi; müzik çeşitleri ve her çeşidin neyi ifadeye en müsait olduğu öğretilmelidir. Bu gayenin sağlanabilmesi için okul radyo ve plak koleksiyonları müzik öğretmenleri tarafından sistemli ve programlı olarak kullanılmalıdır. Bu çalışmalardan okul korosu, halk türküleri grubu, mandolin birliği, caz, orkestra öğretimi sınıf dışı faaliyetler halinde cereyan etmelidir (MEB,1956).

Müzik aletlerinin muhafazası, sınıf içi ve dışındaki çalışmalar için öğrencilere dağıtılması, çalışmayı müteakip toplanıp dolaplarına konması, tamir işleriyle ilgilenmek sorumluluğu, birkaç öğretmenin mevcut olması halinde aralarından birisine tevdi edilir.

Muhtelif sınıflarda en çok kullanılacak olan kabartma metot kitapları ve braille müzik parçalarından ibaret bir müzik kütüphanesi müzik salonunda bulunmalıdır.

Müzik derslerinin her sınıfın programında kaç saatlik yer işgal edeceği cetvelde gösterilmiştir.

İş öğretimi; *İlkokulda iş öğretiminin üç esas gayesi vardır:*

- *Kör öğrencilerde okuma duygusu ve gerekli el maharetlerini geliştirmek.*
- *İş yapma ve yaratma yoluyla sağlam çalışma alışkanlıkları kurmak, başarı, kendine güven, kendine yeterlik gibi sıhhatli bir şahsiyetin temel vasıflarını kurmak ve geliştirmek.*
- *Bir mesleğe hazırlamak ve bu suretle geçimini sağlayabilecek bir maharete sahip kılmak. İlk hedefe ulaşabilmek için faaliyete modelaj-iş dersleriyle başlanır.*

Dördüncü ve beşinci sınıflarda öğrenciler sırasıyla okul işliklerinde öğretilmekte olan (ip işleri, rafya işleri, süpürge, fırça işleri, sandalye, koltuk, tahta ve tel işleri, dokumacılık, seramik, ciltcilik işleri ile programa sokulabilmesi mümkün ve faydalı görülen telefon santralciliği, masaj, büfe işletmek ve diğer satıcılık çeşitleri, kundura tamirciliği, piyano akortçuluğu, örgü, dikiş ve diğer ev işleri, hayvan yetiştirmek, sebzecilik ve meyvecilik ve tavukçuluk) gibi alanlarda uygun görülenlerde elleri ve ilgileri denenir.

Altıncı sınıfın başından itibaren her öğrenci iş öğretmenleri, rehber öğretmen, okulun rehberlik müşavirinin ve bizzat öğrencinin görüşleri bir araya toplanmak suretiyle müzik de dâhil olduğu halde yukarıda belirtilen iş imkânları arasından en fazla kabiliyetli göründüğü birisini esas sanatı, bir ikincisini de yardımcı sanatı olarak seçer. Kızlar yardımcı sanat olarak ev iş derslerini alacaktır.

Programda iş ve müzik derslerine ayrılan zamanı vakit cetvelinde belirtilen nispet dâhilinde altıncı sınıftan itibaren ilk ve orta kısımda esas sanatı ile yardımcı sanatın öğrenimi için kullanır.

Atölyeye teslim edilmiş araç ve malzemelerle bunlarla ne yapıldığına ve yapılanların nereye devredildiğine işaret eden bir işlik demirbaş ve imalat defterinin öğretmen tarafından tutulması lazımdır.

İşliklere devredilen malzeme ve araçlardan doğrudan doğruya işlik öğretmeni sorumludur (MEB, 1954).

Henüz öğrenme safhasının başında bulunan ve yaptıkları eşyaların satış kabiliyeti olmayan öğrencilerin meydana getirdikleri arasından çocuğun istek gösterdiği ve öğretmenin uygun gördüklerinden her iş çeşidinden bir taneyi geçmemek şartıyla kaydı tutulmak şartıyla öğrencilere verilebilir. Gene bu çeşit işler arasından okul ihtiyaçlarından kullanılabilmesi mümkün olanlar işliklerde biriktirilmeyerek kayıtları tutulmak suretiyle okul ambarlarına teslim edilerek depoya girişi yapılır.

Piyasaya arz edilecek evsafta iş yapabilecek duruma gelen öğrencilerin işleyecekleri malzeme döner sermaye kısmında açıklanan yollardan gidilerek değerlendirilir.

- *Bu iş alanlarından (masaj, telefon santralciliği, büfecilik, hayvan yetiştirmek, sebzecilik ve meyvecilik) nev'inden olan bazıları sınıf dışı faaliyetler halinde organize edilebilir.*

4.9.3. İmtihanlar/Belgeler: Okullarda genelde senede 2 defa imtihanlar yapılmış, öğrencilerin sınıf geçme, mezun olma ve başarı durumları bu imtihanlar ile tespit edilmiştir. İzmir Sağır Dilsiz Ama Mektebi'nde de biri Şubat ayında hususi, diğeri 2 Haziran'da genel imtihan olacak şekilde planlanmaktadır (Kip, 1928).

İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesinden mezun olan talebeler maluliyetleri sebebiyle her zaman işaret-i mahsusa taşımak zorunda olup ailelerine resmi mühürlü karneler verilmiş ve tatil döneminde karne ile mektepten alınan çocukların tekrar karne ile mektebe getirilmeleri istenmiştir (Kip, 1928).

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdunda ise sadece 6. sınıf öğrencileri yılsonunda mezuniyet sınavına tabi tutulur. Diğer sınıflardaki öğrenciler yıl içinde öğretmenlerin yaptıkları değerlendirmeye göre sınıfı geçer ya da kalırlar. Öğretmenler sömestr tatili ve Mayıs ayı sonunda olmak üzere iki defa kanaat notu verirler. Bu notların ortalaması öğrencinin geçme durumunu belirler. Kanaat notlarının hem öğretmenin el defterine hem de okulun karne defterine yazılması gerekir. Öğrencinin sınıfı geçebilmesi için notlarının yeterli olmasının yanında son not dönemine devam etmiş olması gerekir (MEB, 1961).

Zihinsel olarak okumaya yetkin olmadığı öğretmenler kurulu tarafından belirlenen ve iki yıl üst üste sınıfta kalan öğrenciler yaşları uygunsa iş ve sanata yönlendirilir. Küçük yaşta olanlar ise özel sınıfta eğitime tabi tutulur. Bunun dışında kalan çocuklar bir işe yönlendirilmek üzere ailesine teslim edilir.

Altıncı sınıf öğrencisine birinci kanaat notu verilir ve karneye işlenir, notu iyi de olsa sene sonunda sınava tabi tutulur. Öğrencinin sınıfı geçmesi için tüm ders ve zümrelerden aldığı notların ortalamasını tutturması gerekir. İki ders veya zümreden düşük not alan öğrenci öğretim yılı başında bütünleme sınavına alınır. Üç dersten düşük not alırsa sınıfta kalır. Davranış notları karneye yazılır ancak sınıf geçmeyi etkilemez.

Altıncı sınıflara sınav yapılacak birinci ve ikinci devredeki ders ve zümreler şöyledir:

- Türkçe (artikülasyon ses eğitimi, dudak okuma, yazılı ve sözlü ifade, dil bilgisi, imla, sesli ve sessiz okuma, ezber), hayat bilgisi, tarih-coğrafya-yurttaşlık bilgisi, tabiat bilgisi, din bilgisi, matematik, yazı, resim-iş, beden eğitimi (MEB, 1961).

Bitirme sınavları Haziran'ın ilk haftası yapılır. Sınavlarda sınıf öğretmeni dışında okul müdürünün belirlediği dört öğretmen bulunur. Dışarıdan gözetmen olmaz. Sınavlarda bir sorun çıkarsa ya da anlaşmazlık olursa okul müdürü müdahale eder. Öğrencilere verilecek notlar şöyledir:

Pekiyi (5), İyi (4), Orta (3), Pek Zayıf (1), Zayıf (2) (MEB, 1961).

Ankara Körler Okulunun ilk ve orta kısımlarında imtihan ve belgeler konusunda esas itibariyle ilk ve ortaokullar yönetmeliklerinde mevcut olan hükümler uygulanır. Aletli müzik, dokuma, iş gibi maharet derslerinin öğrencilerin kabiliyetlerini deneme mahiyetinde öğretildiği ilkokul sınıflarında olabilecek başarısızlıklar sınıf geçmeye etkilemez. Sadece öğrencinin başka konularda kabiliyetlerinin denenmesini icap ettirir.

Meslek kısmından mezun olanlara ise esas ve yardımcı sanatları işaret edilmek suretiyle bir

özel diploma verilir. Bu diploma öğrencilere ortaokulu temel olarak almış meslek okullarına devam hakkı sağlamaz. Resmi dairelerde çalışmak bahis konusu olan vakaların ilk tayinlerinde bu diploma ortaokul diploması olarak kabul edilir.

İlkokul mezuniyet ve ortaokul devlet imtihanlarından yazılı olanlarına öğrenciler normal daktilo veya kabartma yazısıyla cevaplandırabilirler. Kabartma yazı için imtihan kâğıtları okul müdürlüğü mührü ile mühürlenip öğrencilerin isim ve numaraları da mürekkeple kâğıdın baş tarafına yazıldıktan sonra öğrencilere dağıtılır. İlkokulu bitiremeyerek yaş haddini doldurmuş olan öğrencilere ayrıldıkları sınıfları belirten birer belge verilir (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu yönetmeliğine göre; karne ve diplomalarda sadece dereceler yazılır. Bitirme sınavlarında Türkçe dersinden zayıf alan ya da üç dersten zayıf alanlar bitirme diploması alamaz. Yaşı uygunsa sınıf tekrarı yapar değilse altıncı sınıf sonuna kadar devam ettiğini gösteren bir belge verilir. Böylece ilerleyen yıllarda bitirme sınavına girebilir. Bir mazeret sebebiyle sınava giremeyen öğrenciler, mazeretlerini belgeledikleri zaman bütünleme sınavına girebilirler.

Hazırlık sınıfındaki öğrenciler iki yıl hazırlık sınıfı okurlar. Eğer bir çocuk sonradan sağır olmuşsa ve arkadaşlarından ileride olduğuna kanaat getirilirse sınıf öğretmeninin teklifi Öğretmenler Kurulunun kararı ile birinci sınıfa kayıt edilebilir. Hazırlık sınıfı öğrencilerine de not ve karne verilir.

Özel Sağırlar Okulunu bitiren öğrenciler, müracaatları İl Milli Eğitim Müdürü tarafından kabul edilirse Sağırlar Okulu bitirme sınavlarına girebilirler. Sınavdan başarılı olurlarsa Sağırlar Okulu diploması alırlar. Normal okula devam ederken sağır olan öğrenciler yapılan sınav sonucunda uygun sınıfa yerleştirilir. (MEB, 1961). Sağırlar okulunu bitirenler ilkokul mezunu sayılır. Sağırlar okulunu başarı ile bitiren ve eğitime devam edecek kabiliyeti olan öğrenciler ilerde bu okullarda açılacak ortaokul ya da Meslek Okulu kısmına yatılı ya da gündüzlü olarak alınır. Sınavları başarı ile bitiren öğrenciye verilecek diplomayı sınıf öğretmeni, Okul Müdürü, Milli Eğitim Müdürü imzalar, Vali onaylar.

Sağırlar Okulundaki her öğrencinin karnesi olur. Her sınıf öğretmeni kendi sınıfındaki öğrencilerin karnesinden sorumludur. Karneleri sınıf öğretmeni ve müdür imzalar. Karnelerde şu konularda değerlendirme yapılır;

- Öğrencinin kimliği
- Devam durumu
- Derslerden aldığı notlar

- Hal ve gidiş
- Temizlik
- Düzen
- Dişlerine gösterdiği özen

Valinin isteği ile öğrenci nakilleri Bakanlık emri ile yapılır. Nakil giden öğrencinin dosyası, karnesi, son aldığı notlar, şahsi inceleme dosyası da gönderilir. Bulunan ilk boşluklara kayıtları alınır (MEB, 1962).

Dersler hem sanat hem ortaokul kısmında normal ortaokul programına göre haftalık ders dağılım cetvelinde gösterildiği gibi okutulur. Normal ortaokul kısmından mezun olanlara verilen diploma Devlet ortaokul diploması ile aynı şartları sağlar (MEB, 1964).

4.10. Öğrenciler

Bu dönemde açılan özel eğitim okullarının her biri farklı özellikteki öğrencilere yönelik olarak eğitim verdikleri için her okulun öğrenci kabul şartları da kendi özelliklerine göre şekillenmiştir.

4.10.1. Kayıt Kabul İşleri: 1934'te açılan Sağır Dilsiz Mektebinin yönetmeliğine kayıt şartları;

- Kayıtlar eğitime başlamadan bir ay önce yapılır.
- İlk tahsil çağında bulunan çocuklar nüfus cüzdanı, aşı kâğıdı olmadan kabul edilemezler.
- Muallim mektebin açılmasından itibaren on gün içinde nüfus cüzdanı olmayanların isimlerini Maarif vasıtasıyla hükümete bildirecektir.
- Mektebe yedi ile on altı yaş arasındaki çocuklar kabul edilir.
- Mektep şimdilik bir sınıftan ibarettir. Tahsil müddeti beş senedir.
- Mektepte resmi mekteplerdeki gibi kayıtlar tutulur (MEB, 1934).

1 Aralık 1945 tarih 603 sayılı yönetmeliğe göre gündüzlü ve yatılı öğrencilerden öğretim ücretlerinin tutarları, alınacağı tarihler ve indirim oranları okul yönetiminin teklifi üzerine Milli Eğitim Müdürlüğünce belirlenir. Öğretim ücretini belirtilen tarihten sonra en geç 15 gün içinde ödemeyen öğrencilerin okula devamına müsaade edilmez. Okul, kurucu dernek tarafından resmi ya da özel sebeplerden dolayı kapatılırsa alınan ücretlerin çalışılmayan güne ait kısmı hesaplanarak öğrencilere iade edilir. Kendi isteği ile ayrılan ya da disiplin kararıyla ilişiği kesilen öğrencinin ücreti iade edilmez (MEB, 1945).

1956 da yürürlüğe giren yönetmeliğe göre okula öğrenci alma şartları aşağıda maddeler halinde listelenmiştir. Okula 4-18 yaşları arasındaki kör öğrenciler alınır. Öğrencilerin alınma şartları görme düzeylerine göre farklı özellikteki sınıflar için farklı şekilde belirlenmiştir.

- Körler okulu ve yetiştirme yurduna görme gücü, iyi gören gözünde en fazla normal görüşün 20/200 üne sahip olan çocuklarla her iki gözünde de ışık alamayacak kadar tam körlük bulunan bütün çocuklar öğrenci olarak alınırlar.
- Göz koruma sınıflarına iyi gören gözünde en fazla normal görüşün 70/200'üne sahip olan çocuklar alınır.
- Körler okulu ve yetiştirme yurduna kabulde, kadronun müsaadesine göre ilk tercih körlükten başka bedeni ve ruhi hiçbir arızası bulunmayan anaokulu çağındaki çocuklarındır. Kadroda bunlardan açık yer kalırsa ikinci olarak 7 yaşında veya sırasıyla 8,9 ve daha fazla olanlar alınır. Normal okullarda gözünü kaybedenler bu sıraya tabi değildir.
- Zekâ geriliği, felç ve işitme arızaları gibi ek sakatlıkları olanlar kadroda bir önceki maddede belirtilenlerden açık yer kaldığı ve kendilerine özel sınıflar organize edildiği takdirde alınırlar. Yaşları 12 ve daha fazla olanlar da aynı şartlar dâhilinde alınırlar.
- Korumaya muhtaç çocuklarla ilgili kanun gereğince alınacak olanlar mahkeme ilamıyla beraber nüfus cüzdanı sureti, sağlık raporu, fotoğraf ve girecekleri sınıflara ait öğrenim belgelerini ibraz etmeleri lazımdır.
- Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili kanunun kapsamına girmeyen kör çocuklar il ilçelerdeki özel komisyonların kararı gereğince ve belirlenen masrafa dâhil olabilecekleri oranda alınırlar. Korunma kararı, nüfus cüzdanı sureti, sağlık, sağlık raporu, fotoğraf ve girecekleri sınıfa ait öğrenim belgelerini ibraz etmeleri lazımdır.
- Okul masrafları aileleri tarafından ödenebilecek çocukların yıllık öğrenim ücretleri her yıl Maarif Vekâletince tespit edilir. Bu ücret Ekim başında, Ocak başında, Mayıs başında olmak üzere üç taksitte okulun mahalli yardımlarının da biriktiği banka hesabına yatırılır. Sağlık raporu, fotoğraf, nüfus cüzdanı sureti ve girecekleri sınıflara ait tahsil belgelerini ibraz etmeleri lazımdır.
- Gündüzlü olarak devam edecek öğrenciler herhangi bir ücrete tabi değildir. Bunlar okula kaydedilirken nüfus cüzdanı sureti, sağlık raporu, fotoğraf ve girecekleri sınıflara ait öğrenim belgelerini ibraz etmeleri yeterlidir (MEB, 1954).

4 Aralık 1961 tarih ve 291 sayılı yönetmeliğe göre kayıt kabul işlerinin aşağıdaki gibi yapılması kararlaştırılmıştır.

Ana kısmına; yaşları 4-6 olan çocuklar kabul edilir. Personel ve yer durumu müsaitse ücreti karşılığında yatılı alınabilir (MEB, 1961).

Okul kısmına; 7-9 yaş arasındaki çocuklar kabul edilir. Aileleri fakir, dar gelirli oldukları İl ya da İlçe İdare kurulunca belirlenenler parasız yatılı olarak alınır. İlçe ve İl İdare kurulunca masraflara katılmaları gerektiği belirlenen ailelerin çocukları kendi hissesini ödemek şartıyla yatılı kabul edilir. Durumları müsait olan aile çocukları da ücretli olarak kabul edilir. Okula gündüzlü öğrenci de alınır.

Yurt kısmına; 6972 sayılı kanun gereği hakkında mahkemeden ilam alınmış, korunmaya muhtaç çocuklar alınır. Anne babası yaşayıp, durumu iyi olduğu tespit edilen çocukların mahkeme ilamı ve İdare Kurulu kararlarının iptali yoluna gidilir. İlam ve kararları kaldırılan çocuklardan öğrenim çağında olan ve istekli olanlar ücretli ya da gündüzlü olarak okulda kalırlar. Okul ve Yurt kısmı için istenen belgeler şunlardır:

- Nüfus hüviyet cüzdanı ya da onaylı örneği

- Sağlık kurulu raporu (Sağırlık dışında bir engel ya da sakatlığı olmadığını gösterir rapor)

- Aşı kâğıdı ve durum fişi

- Altı adet vesikalık fotoğraf

- Pullu ve üzerinde velilerin adresi yazılı altı adet zarf.

- Velisinin, yıllık bakım masraflarını ya da varsa kendi bakım payını ödeyeceğine ve tatillerde çocuğunu alıp tatil sonunda tekrar getireceğine ve gidiş geliş masraflarını ödeyeceğine dair belge.(Yurtlulardan istenmez).

Bakanlıkça Sağırlar Okullarına yurtlu, İdare Kurulu kararlı, ücretli yatılı ve gündüzlü olarak ayrılan çocuklar başvuru tarihlerine göre bir öncelik olmaksızın sıraya alınır. Sırası gelenler yaş sınırını aşmadıysa okul kaydı için çağrılır. Okul tarafından çağrıldıktan en geç bir ay içinde okula gelmeyen veya gönderilmeyenler, mazeret beyan etmezse hakkını kaybeder. Sıradaki öğrenci çağrılır. Bu kurumda yetişecek çocukların özelliği çok emek, para ve zaman gerektirdiğinden özellikle geri zekâlı ve çift arızalı olan (Sağır-kör, sağır-felçli, Sağır-saralı) gibi çocuklar okula kabul edilmez.

Ücretli okuyan öğrencilerin ücretleri üç taksitte, okul idaresinin belirlediği zamanlarda yapılır. Taksitleri zamanında vermeyen öğrenci gündüzlüye geçer. Geçmiş alacaklar icra yoluyla tahsil edilir. Gündüz devam eden öğrenciler herhangi bir ücret ödemezler.

Bu okula gelecek öğrenciler bazen çok sıra beklediği için 5 yaşına gelmiş çocukların velileri gereken işlemi yapıp erken kayıt ettirebilirler. Çocukların nüfus cüzdanlarında ay ve gün belli değilse 13 Temmuz doğum günü kabul edilerek işlem yapılır. Okula kabul edilecek öğrencilerin Haziran ayı içinde çağrılmaları ve öğretim yılı başında okula getirilmeleri sağlanır (MEB, 1961).

4.10.2. Mezuniyet Şartları: Körler Okulu'nda İlkokuldan mezun olanların diplomalarına körler okulu ortaokul esas kısmına veya hangi meslek dallarına ayrılabilecekleri, ortaöğretime normal okullarda devam edip edemeyeceği, temel olarak ilk tahsili esas tutan meslek okullarından hangisine gidilebileceği belli olur.

Körler okulu orta kısmı ve esas ortaokuldan mezun olanlara sanatları işaret edilmek suretiyle normal ortaokul diploması verilir. Bu diplomanın sağladığı bütün haklardan istifade edebilirler. Meslek kısmından mezun olanlara ise esas ve yardımcı sanatları işaret edilmek suretiyle bir özel diploma verilir. Bu diploma öğrencilere ortaokulu temel olarak almış meslek okullarına devam hakkı sağlamaz. Resmi dairelerde çalışmak bahis konusu olan vakaların ilk tayinlerinde bu diploma ortaokul diploması olarak kabul edilir.

İlkokul mezuniyet ve ortaokul devlet imtihanlarından yazılı olanlarına öğrenciler normal daktilo veya kabartma yazısıyla cevaplandırabilirler. Kabartma yazı için imtihan kâğıtları okul müdürlüğü mührü ile mühürlenip öğrencilerin isim ve numaraları da mürekkeple kâğıdın baş tarafına yazıldıktan sonra öğrencilere dağıtılır. İlkokulu bitiremeyerek yaş haddini doldurmuş olan öğrencilere ayrıldıkları sınıfları belirten birer belge verilir (MEB, 1954).

Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdunda ise sadece 6. sınıf öğrencileri yılsonunda mezuniyet sınavına tabi tutulur. Diğer sınıflardaki öğrenciler yıl içinde öğretmenlerin yaptıkları değerlendirmeye göre sınıfı geçer ya da kalırlar. Öğretmenler sömestr tatili ve Mayıs ayı sonunda olmak üzere iki defa kanaat notu verirler. Bu notların ortalaması öğrencinin geçme durumunu belirler. Kanaat notlarının hem öğretmenin el defterine hem de okulun karne defterine yazılması gerekir. Öğrencinin sınıfı geçebilmesi için notlarının yeterli olmasının yanında son not dönemine devam etmiş olması gerekir (MEB, 1961).

Karne ve diplomalarda sadece dereceler yazılır. Bitirme sınavlarında Türkçe 'den zayıf alan ya da üç dersten zayıf alanlar bitirme diploması alamaz. Yaşı uygunsa sınıf tekrarı yapar

değilse altıncı sınıf sonuna kadar devam ettiğini gösteren bir belge verilir. Böylece ilerleyen yıllarda bitirme sınavına girebilir. Bir mazeret sebebiyle sınava giremeyen öğrenciler, mazeretlerini belgeledikleri zaman bütünleme sınavına girebilirler. Özel Sağırlar Okulunu bitiren öğrenciler, müracaatları İl Milli Eğitim Müdürü tarafından kabul edilirse Sağırlar Okulu bitirme sınavlarına girebilirler. Sınavdan başarılı olurlarsa Sağırlar Okulu diploması alırlar. Normal okula devam ederken sağır olan öğrenciler yapılan sınav sonucunda uygun sınıfa yerleştirilir (MEB, 1962).

4.10.3. Kılık Kıyafet: İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinde Talebelerin harici ve dâhili kıyafetleri tesis edilmiş, haricen dikkati çekecek, ayırt edici bir kasket, birer takım kışlık kumaştan pelerin yaptırılmıştır. Dâhilen üç takım siyah bluz ve iki takım keten kısa pantolon, kışlık kumaş pantolon yaptırılmıştır. İç çamaşırları beyaz takımlarıyla fanilalarından ibarettir. Çorap, mendil, el havluları her talebeye temin edilmiştir. Her talebeye pijama yaptırılmış, iki takım peçete diktirilmiştir. Her talebe için bir iskarpin iki çift potin verilmiştir. Okul Müdürü Dr. Kemal Kip malul çocuklara potin ve çorabın hiç dayanmadığını, ailelerinden kıyafet konusunda hiç yardım görmedikleri için normal istihkaktan fazla potin yaptırmak zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Kız çocukları için kırmızı serpuş (şapka) siyah pelerin ve üç kat siyah bluz ile beyaz iç çamaşırları, ayakkabı, havlu, mendil, kurdele, tarak yaptırılmıştır (Kip, 1928).

Okulun kıyafeti kırmızı ceket lacivert pantolon üstü kırmızı kenarlı sarı kaskettir. Her öğrenci resmi kıyafete sahip olacaktır. Kız öğrenciler kırmızı gömlek lacivert önlük kırmızı ve sarı bere giyecektir (MEB, 1934).

4.10.4. Ücretli Öğrenciler: Paralı yatılı öğrencilerin ödeyeceği ücret her yıl Bakanlık tarafından belirlenir. Paralı yatılı olarak devam etmek için her yıl eylül ayında müracaat ederek banka hesabına ücreti yatırırlar. Ücreti yatırılmayan öğrencinin yatılılık durumu sona erer.

Paralı yatılı öğrencilerin giyim ihtiyacı velisi tarafından karşılanır. Kitap ihtiyacı okul tarafından karşılanır (MEB, 1954&MEB, 1961). Gündüzlü öğrenciler de ücretini ödeyerek yemek yiyebilir (MEB, 1962).

4.10.5. Yatılı Öğrencilerin Yiyecek ve Giyecek İstihkakları:

Yiyecek;

İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinde Çocukların yemeklerine fevkalade itina gösterilmiştir. Yemekler dağıtılmadan tadına bakılmaktadır. Sık sık talebe yemekleri müdür

tarafından kontrol edilmektedir. Yemek listesi hazırlanırken kalori hesabı yapılmaktadır. Haftalık olarak listeler hazırlanır. Haftalık iki gün üçer kap tatlının yanında, menüye göre ayran, hoşaf, meyve verilmektedir. Kışın her yemekte sabahları et akşamları hamur işi veya pilav bulunması mecburidir. Sabah kahvaltısında kakao, zeytin, peynir, çay bir dilim ekmekle birlikte verilmektedir (Kip, 1928).

Öğrencilerin günlük yiyecek istihkakları tespit edilir. Okullarda bir komisyon tarafından on beşer günlük listeler hazırlar. Müdürün onayı ile bu liste uygulanır. Gündüzlü olup okulda yemek yiyecek öğrenciler için de bir aylık tutar hesaplanır ailesi okulun hesabına ücreti yatırır (MEB, 1954).

Sağır ve Dilsizler Okulu ve Yetiştirme Yurdundaki öğrencilerin almaları gereken kaloriler hesaplanarak oluşturulan yiyecek istihkakları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14

Sağır Ve Dilsizler Okulu Ve Yetiştirme Yurdu Gramaj Çizelgesi

		GRAM
Et	Yemek ve köfteler için	125— 175
	Kıymalı yemekler için	25— 50
	Etli yemekler için	50— 75
	Etli dolmalar için	50
	Pilâv için	50— 80
	Etli dolmalar için	20
	Zeytinyağlı dolmalar için	50— 60
Pirinç	Çorba ve sütlaç için	20— 25
	Köfte, Ispanak ve Pırasa için	5— 10
	Aşure için	5
	Kadınbudu köfte için	10
	Pilâv ve çorba için	20
	Makarna için	20

	Püre ve sebzeler için	10— 20
Sadeyağ	Omlet için	15
	Yumurtalı tatlılar için	20— 30
	Etli yemekler ve tel kadayıfı için	10— 20
	Taze sebzeler için	20
Zeytinyağ	Kuru sebzeler için	15-20
	Tulumba tatlısı, lokma, Balık ve diğer kızartmalar için	25-40
	Salatalar için	10— 15
	Tulumba tatlısı, ekmek, tel ve yassı kadayıflar için	80— 100
	Komposta için	50— 70
Şeker	Hoşaflar için	50— 70
	Diğer tatlılar için (aşure, sütlaç, muhallebi Vs.)	50— 70
	Çay için	25— 30
	Süt için	10— 15
	Börek için	80— 100
	Hamurlu tatlılar için	30— 70
	Çorba ve terbiyeli yemekler için	10— 15
	Baklava için	25
Un	Aşure için	10
	Lokma için	60— 70
	Yufka, börek için	100
	Makarna böreği için	25— 30
Nişasta	Muhallebi için	25

	Helva için	30— 40
İrmik	Revani için	30— 35
	Yağsız revani için	20— 22
Makarna	Çocuk başına	40— 70
	Çorba için	10— 20
Şehriye	Şehriyeli pilâv için	10
Patates	Beher yemek kızartmalar ve salata için	125—200
	Sebze çorbası için	25
Fasulye	Beher yemek için	60— 80
	Aşure için	10— 15
Mercimek	Çorba için	25— 40
	Beher yemek için	60— 80
	Beher yemek için	60— 80
	Nohutlu yahni için	40
Nohut	Pilâv için	10
	Aşure için	10
Soğan	Beher yemeğe	15— 25
Tuz	Beher yemeğe	5— 10
Beyaz peynir	Börek, makama, omlet için	25
	Kahvaltı için	0— 40
Kaşar peyniri	Makarna için	10
	Kahvaltı için	30
Taze peynir	Kahvaltı için	35— 40

Reçel	Kahvaltı için	25— 40
Zeytin	Kahvaltı için	25— 40
	Yassı kadayıfın beher kilosu için	10 adet
	Yalnız verildiğine göre	1—2 adet
	Ispanaklı olduğuna göre	1 adet
	Terbiyeli yemeklere bir kilo için	5 adet
	Börek bir kilo un için	3—4 adet
Yumurta	Yağsız revani bir kilo irmik için	24 adet
	Yağlı revani bir kilo irmik için	20 adet
	Köftelerin bir kilo eti için	1—2 adet
	Tulumba ve kadıngöbeğinde bir kilo una	10 adet
	Patates köftesinin 1 kg. patates için	3 adet
	Baklavanın 1 kg. unu için	5 adet
	Omlet için	1—3 adet
Kakao		1—5
Çay		0.50—2
Kuru üzüm	Hoşaf ve yemiş olarak yemek için	50
Erik	Hoşaf için	50
Kuru kayısı	Kompostolar için	25-50
	Tatlı için	20
Süt	Sütlü ve kakaolu kahve için	150—200
	Muhallebi ve sütlâç için	200
	İrmik helvası için	50

	Fırında makarna için	35
	Patates püresi için	20
	Güllâç için	60
	Süt olarak kahvaltı için	150—200

(Ispanak, semizotu, pırasa gibi çok fire veren sebzeler istihkakın bir buçuk misli verilir.)

Lâhana, pırasa		200—300
Taze fasulye, bezelye, bakla		200— 300
Taze bamya		75—100
Kuru bamya		25
Taze yaprak		30— 40
Salamura yaprak		35— 50
Domates	Dolma için	150—200
	Ve her yemek için	50— 100
Kabak	Dolma yemek ve kızartma için	200
Patlıcan	Yemekleri, kızartması ve dolması için	150—200
Enginar	Büyük olursa bir, küçük olursa	35
Havuç	İki adet Zeytinyağlı pırasa ve fasulye pilakisi Çorbası için	35
Kereviz	Sebze çorbası ve fasulye plâkisi için	25
	Kök kereviz yalnız verildiğine göre	200
Kiraz		200

Çilek		150
Taze üzüm		200—250
Taze vişne	Komposto için	100
Armut ve elma		200—2250
Ayva	Hoşaf tatlı ve komposto için	100— 150
Elma	Tatlı ve kompostolar için	100— 150
Tel kadayıf		80— 100
Ekmek kadayıfı		50— 80
Yassı kadayıf		2 adet
Tahin helvası		70
Tahin		30
Pekmez		80
İncir, hurma		60-70
Uskumru balık	Büyük olursa	1 adet
	Küçük olursa	2 adet
Kalkanbalık		200
Kılıçbalık		150
Palamutbalık	Orta boy	1/4
Çekirdeksiz	Aşure için	10
Üzüm, fıstık	Zeytinyağlı dolma için	5
İrmik helvası için		5
Kuş üzüm	Zeytinyağlı dolma ve kuzu	10
	dolması için	10

Fındık	Güllâç ve baklava çin	10
	Aşure için	5
	Yemiş olarak	40— 50
Çeviz içi	Telkadayıf için	10— 15
	Yemiş olarak	40— 50
	Aşure için	10
Pastırma	Yumurta için	15
Buğday	Aşure için	15— 20
Portakal	Küçük olursa	2 adet
Mandalin	Büyük olursa	1 adet
Sabun	Beher çocuğun günlük ihtiyacı (çamaşır, banyo, el yıkama, bulaşık dâhil)	50-100
Soda	Beher çocuğun günlük ihtiyacı (çamaşır, bulaşık, temizlik için)	50-75
Odun	Beher soba için	30 kg.
	Mutfak için 100 kişi hesabı ile	200 kg.
	Mutfak için 100 kişiden fazlasının beher yüzü için	50 kg.
Maden Kömürü	Büyük sobalar için günde	15 kg.
	Her nevi küçük sobalar için	10 kg.
	Mutfak için 100 kişi hesabı ile	100 kg.
	Yüz kişiden fazlası beher 100 kişi için	50 kg.

Kalorifer için her okulun gündelik ihtiyacı mütehassısın raporuna göre tayin edilecektir.

Limon, domates salçası maydanoz gibi şeyler ihtiyaca göre verilir.

Sağır ve Dilsizler Okulu ve Yetiştirme Yurdunda görevli olan müdür, müdür yardımcısı, öğretmen, hizmetli ve memurlarda yemek listesine eklenir. Bunun için ücret alınmaz (MEB, 1961). İsrafı önlemek için yemek gramajlarında çocukların yaşları göz önünde tutularak değişiklik yapılabilir (MEB, 1962).

Giyecek;

Körler Okulu öğrencilerine belirli aralıklara giyecekleri kıyafetler verilir. Öğrencilerin giyecek istihkakları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (MEB, 1954).

Tablo 15

Körler Okulu Giyecek İstihkak Tablosu (MEB, 1954).

Sıra No	Cinsi	Miktarı	Miadı
1	Palto	1 adet	3 yıl
2	Harici elbise	1 takım	2 yıl
3	Dâhili elbise	1 takım	1 yıl
4	Harici ayakkabı	1 çift	1 yıl
5	Dâhili ayakkabı	1 çift	1 yıl
6	Frenk gömleği (erkeklere) kızlara bluz	3 adet	1 yıl
7	Önlük (kızlara ve küçük erkek çocuklara)	2 adet	1 yıl
8	İç gömleği	3 adet	1 yıl
9	Külot	3 adet	1 yıl
10	Atlet fanila	1 adet	1 yıl
11	Şort	1 adet	1 yıl
12	Lastik spor ayakkabı	1 çift	1 yıl
13	Çorap	6 çift	1 yıl
14	Mendil	6 adet	1 yıl
15	Havlu	2 adet	1 yıl
16	Hamam havlusu	1 adet	2 yıl
17	Ayak havlusu	2 adet	1 yıl
18	Pijama	2 adet	1 yıl
19	Terlik	1 çift	2 yıl
20	İş gömleği	1 adet	2 yıl

Sağır ve Dilsiz Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmeliğinde öğrencilerin giyim ihtiyaçlarının bakanlık tarafından tespit edilip ihtiyaca göre verileceği ifade edilmiştir (MEB, 1961).

Disiplin İşleri: Ankara Körler Okulu ve Sağırlar Okulu yönetmeliğinde disiplin kurulu ile ilgili aşağıdaki hususlar belirlenmiştir.

- Okulda olabilecek disiplin vakaları nöbetçi öğretmen, sınıf veya rehber öğretmenleri tarafından yazılı olarak rehberlik müşavirine bildirilir. Rehberlik müşaviri olay hakkında çocuk ve diğer ilgililerden gereken bilgiyi aldıktan sonra durumu rehberlik bürosu tarafından tasarlanıp uygulanacak eğitsel tedbirlerle mi yoksa okul disiplin kuruluna havale edilmek suretiyle mi çözüleceğini kararlaştırır ve gereğini yapar.
- Okul disiplin kurulu; rehberlik müşaviri ve her ders yılı başında yapılacak ilk öğretmen toplantısında öğretmenler arasından seçilecek iki üyeden ibarettir. Müdürün başkanlığında toplanır. Okul disiplin kurulunun vazifesi; Rehberlik bürosunca sevk edilen disiplin vakalarının sebeplerini ve alınması gereken eğitici veya cezai tedbirleri kararlaştırır. Disiplin kurulu bununla ilgili olarak öğrencileri, öğretmenleri, idarecileri ve okulun diğer personelini vakayı aydınlatmak üzere fikir ve ifadelerine müracaat etmek için davet edebilir.
- Disiplin kurulu cezai tedbirler almayı gerektiren olaylar karşısında öğrenciyi teşhir, küçük düşürme, okuldan uzaklaştırma gibi zararlı ve yıkıcı tedbirler yerine onlar için sağlanmış olan (sinema, konser, tiyatro, müsamereler, öğrenci seçimleri gibi) birtakım hak, imtiyaz ve faaliyetlerden geçici bir zaman için mahrum etmek gibi tedbirlere başvurur. Alacağı kararlar müdürün kararı ile uygulanır. Öğrencinin problemini çözmek yönünden lüzumlu ve faydalı olacağına kesin olarak kanaat getirildiği takdirde cezai değil, eğitici bir tedbir olmak üzere başka bir sağırlar/körler okuluna nakli teklif de edilebilir. Bu karar müdürlüğün ve Vekilliğin tasvibiyle uygulanır. Bu tedbir hiçbir zaman çözülmesinde zorluk çekilen olaylardan kurtulmak için suistimal edilmemelidir (MEB, 1954&MEB, 1961).

Kanunun suç saydığı fiillerde çocuklar hakkında genel hükümlere göre işlem yapılır ve üst makamlara bildirilir. Okulda uyum ruhsal olarak sağlayamayan ve davranışları ile problem haline gelmiş çocuklar çevredeki mevcut psikoloji ve psikiyatri merkezlerine yönlendirilir. Buralardan alınacak rapor ile gerekli tedbirler alınır (MEB, 1961).

4.11. Ders araç gereçleri: İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesinin tanıtım bülteninde derslerde kullanılmak üzere alınan malzemeler şöyle ifade edilmiştir;

- Dikiş hane için iki büyük ayaklı nakış, dikiş, makinesi alınmıştır.
- Bir gösterici makinesi ve bir sinematograf operasyon makinesinden oluşan bir sinema operasyon atölyesi tesis edilmiştir.
- İki büyük ayaklı kundura makinesiyle beşer çocuk için tam takım alet ve malzemeden ve hammaddelerden oluşan kunduracılık atölyesi malzemeleri tesis edilmiştir.
- Müessesenin elektrik, ütü, çamaşır, dikiş, marangozhane bıçkıları gibi ihtiyaçlarını temin etmek üzere bir motor ve dinamo satın alınmıştır. Küçük modelde bir marangoz fabrikası da bitirilmiştir.
- Bir daktilografi makinesi bu sene daktilografya çalışan iki kız çocuğunu idare etmektedir.
- Amatör fotoğraf makinesi ve fotoğraf malzemesi temin edilmiştir. El işleri için bir masa halinde bulunan pedagoji atölyesi, bir gramofon bulunan bir masadan oluşan ses laboratuvarı tesis edilmiştir (Kip, 1928).

Aynı kurumun 1938 yılındaki tanıtım bülteninde yukarıdaki araç gereçlere ek olarak Müzik bölümünde 14 keman, 1 viyolonsel, 1 kontrbas, 2 piyano, 5 flüt, 2 klarnet, 3 mandolinden oluşan salon orkestrası olduğu belirtilimştir (Kip, 1938).

1956 yönetmeliğinin V. Bölümü Eğitim-Öğretim İşleri maddesine göre; Ana kısımda tahsis edilen yerde bulunması gereken ders araç ve gereçleri şu şekilde ifade edilmiştir:

Piyano, gramofon ve çocuk şarkıları, basit marşlar, valsler vesaireden oluşan plak kolleksiyonu, kum masası, oyuncak kova, kürek ve kum kapları, küçük marangoz takımı, çivi, tahta parçaları, sabit ve sökülür takılır iki veya üç çocuğun içinde oturabileceği büyüklükte iki bebek evi ve oyuncak ve takımları, soyunup giyindirilebilecek bebekler, birleştirilip uzun bir masa halinde ve ayrılıp müstakil olarak kullanılabilecek dörtgen şeklinde bu yaştaki çocukların boylarına uygun masalar ve sandalyeler, bir çalar saat, bir veya daha fazla kuş kafesi ve öten kuşlar, büyük soğanlı ve diğer çeşit tohumlardan yetiştirilecek bitkilerin ekileceği çiçek saksıları, muhtelif boyda oyuklu şekil tahtaları, bloklar, oyuncak telefon, çıngıraklı top, üzerine binilip sallanılabilecek büyük ve oyuncak fil, at, üç tekerlekli bisiket, plastilin, küt uçlu küçük makaslar, kesmek için kullanılacak karton ve kullanılmış mecmualar, kağıt dikmek için kullanılan kalın ve büyük delikli iğneler, ipek, yün, pamuk, keten gibi tabii ve suni mensucat parçaları örnekleri, tuz, biber, soda, sirke, şeker gibi tadılacak veya kokularıyla teşhis edilecek günlük eşya ve kuru yiyeceklere ait örneklerden ibaret bir koleksiyon, çeşitli bina ve taşıt araçlarını temsil eden tahta ve madeni oyuncaklardan ibaret bir koleksiyon, tahnit edilmiş ve elle yoklanabilecek horoz, kedi gibi birkaç ev hayvanı modeli,salıncak, tahtarevalli, küçük atlı

salıncak gibi oyuncakları ihtiva eden bir çocuk bahçesi, kum havuzu, birer küçük tavşan ve tavuk kümesi bulunur (MEB, 1954, s.6).

1956'da yayınlanan yönetmeliğe göre; körler okulları için gerekli olan ders araç gereçleri iki grupta ele alınabilir. Doğrudan doğruya körlerin eğitim ve öğretim özellikleri göz önünde tutularak hazırlanmış olan araç ve gereçler. Normal öğretim aracı olarak hazırlanmış olup da ya doğrudan doğruya veya basit değişiklik ve ilavelerle kullanılabilecek araç ve gereçler.

Birinci gruba giren araç ve gereçler şunlardır:

- Okuma ve yazma ile ilgili olanlar:

Kabartma yazı cetvel ve kalemleri (her öğrenci için bir tane), kabartma ders kitapları (her öğrenci için bir tane), kabartma yazı kâğıdı (her öğrenci için yılda ortalama rakamla 300-500 tabaka), plastik okuma fişleri (birinci sınıf öğrencileri için birer tane), normal el yazısı cetvelleri (ortaokul öğrencileri için birer tane), normal daktilo makinesi (on adet), kabartma yardımcı ders kitapları, tele alınmış yardımcı ders kitapları ve diğer eserler, kabartma sözlük, iki kabartma teksir makinesi, kabartma yazı noktalama işaretleri ve kısaltma rehberleri (MEB, 1954).

- Hayat Bilgisiyle ilgili olanlar:

Tahtadan sökülüp takılabilen okulun ve diğer önemli tipik binaların birer modeli, hayat bilgisiyle ilgili olan bütün araç gereçler gerçek halleriyle tetkik ettirilmeye çalışılmalıdır.

- Matematikle ilgili olanlar:

Kabartma yazı sistemine göre aritmetik kasa ve taşları, her öğrenci için bir tane olacak şekilde Taylor aritmetik kasa ve taşları, kabartma cetvel tahtası, gönye, minkale, her öğrenci için bir pergel, her sınıf için beş tane metre, geometri lastiği, her öğrenci için kepekle doldurulmuş geometri yastığı, her öğrenci için kabartma aritmetik-geometri ders ve yardımcı ders kitapları, ince bakır tel, hamur…

- Coğrafya ile ilgili olanlar:

Kabartma kıta haritaları, kabartma Türkiye siyasi ve fiziki haritaları, Türkiye'nin komşularına ait kabartma siyasi ve fiziki haritalar, Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan büyük devletlerin siyasi ve fiziki haritaları ile kabartma rehberleri, büyük ölçekte siyasi bölümlerine göre kesilmiş takılıp çıkarılabilen tahtadan Türkiye avarız haritası, her sınıfa bir tane kabartma küre, okulun, okul civarının, okulun bulunduğu şehrin, alçı veya kabartmadan maket ve planları, plastilin, kum masası, ders ve yardımcı ders kitapları, güneş sistemi.

- Tarihle ilgili olanlar:

Kabartma tarih haritaları, eski devirlere ait kıyafetler, savaş aletleri, eşya, bina, kale, şato modelleri, mimari ve heykelciliğe ait en önemli sanat eserlerinin küçük modelleri, bilhassa kendi tarihimize ait en önemli savaşlarla ilgili maket ve planlar, yardımcı ders kitapları, kabartma tarih sözlüğü, körlerin eğitim ve öğretimlerinin tarihi ile ilgili araçlar.

- Tabiat Bilgisi ile ilgili olanlar:

Her öğrenci için ders ve yardımcı ders kitapları, insan vücudu ve vücut organlarına ait kartonpiyerden yapılmış ders araçları, elle yoklanabilir tahnit edilmiş hayvan örnekleri, bitki, çiçek, maden koleksiyonları, fosil örnekleri, kabartma kan dolaşımı tablosu, akvaryum, saksılar, okul içinde bakılabilecek kedi, köpek, tavuk, kanarya, saka, güvercin, tavşan, keçi, koyun gibi hayvanlar.

- Fizikle ilgili olanlar:

Körler okulları için hazırlanmış olan barometre, termometre, tesviye düzeci, elektrik ve mıknatıs kabartma tabloları…

- Müzik atölyesi için:

Blok flüt, mandolin, keman, piyano, akordeon, ağız mızıkası, kanun, tanbur, ut, klarnet, ney, kaval gibi müzik aletleri, kabartma müzik metotları ve notaları, hafif ve klasik müziğe ait plak koleksiyonları, pikap, radyo, diktafon.

- Modelaj ve seramik atölyesi için:

Oyun hamuru, kil, alçı, küçük eşya ve hayvan modelleri, tel, mukavva, kağıt, makas, rulet, tahta parçaları, küçük marangoz takımı, iş tezgahları, hamur için masa ve tahtalar, seramik tornası, kil teknesi, teşhir dolapları, cilt tahtası ve malzemesi (MEB, 1954).

- İş atölyesi ile ilgili olanlar:

Rafya, sicim, at kılı, süpürge otu, hasır otu, tropik sarmaşıkları, söğüt çubukları, kükürt sandığı, marangoz takımı ve tezgâhı, iş masaları, çanta ve sepet kalıpları, küt makaslar, büyük makaslar, biz, süpürge tezgahları, keski, merdane, teşhir dolapları, öğrenci işlerini koyacak küçük gözlü dolaplar, tel vs.

Dokuma atölyesiyle ilgili olanlar:

Her düzeyde elle ve ayakla kullanılabilir çeşitli tezgahlar, el çıkrığı, ayak çıkrığı, bobin, masura, kolan tezgahı, çözgü çözmek için çağ ve çağlık, çapraz tarağı, masa, dolap, paspas tezgahı ve

çeşitli malzemeler…

4.12. Kitaplık ve Matbaa

4.12.1. Matbaa: Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu'nun kendi kitap, harita ihtiyaçları ile diğer körler okullarının ve körlerle ilgili özel teşekküllerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir kabartma matbaası vardır. Bu dönemde körler için hazır basılmış eserlerin az olması, ders kitabı örneklerinin sınırlı sayıda olması gibi sebeplerle bu matbaa büyük bir önem taşımaktadır.

- Matbaanın çalışması ve idaresi okul müdürlüğüne karşı sorumlu olmak üzere matbaa şefine aittir.
- Matbaanın yönetim ve işletilmesinde çalışan mürettip, tashihçi, baskıcı ve diğer personel matbaa şefine karşı sorumludurlar.
- Matbaa giderlerine ait olan ödenek her yıl okul bütçesine Maarif Vekâletince konur. Bu giderlerin hesaplanmasında Ankara Körler Okulu ile beraber Maarif Vekâletince açılmış olan diğer körler okullarının kitap ve harita ihtiyaçları matbaanın bakım, tamir ve yenilemekle ilgili masrafları göz önünde tutulur.
- Matbaa döner sermaye yolu ile hususi ve dış kaynaklardan alınacak siparişleri karşılar. Döner sermaye bunların bedelini matbaaya kabartma yazı kâğıdı, çinko levha ve lüzumlu diğer ayniyat şeklinde ödeyebilir.
- Matbaa ihtiyacı olan malzemeleri okul satın alma memurluğu vasıtasıyla alabileceği gibi bedelini ödemek sureti ile okula bağlı döner sermaye yoluyla da temin edebilir (MEB, 1954).

4.12.2. Kitaplık: Körler Okulu'nun kitaplığında okulun ilk ve orta kısmının ders kitapları, yardımcı ders kitapları (7-18) yaş arasındaki çocukların ilgi seviyelerine göre ayarlanmış eserler, müzik notalarını, tele veya plağa alınmış kitapları ihtiva eden eserler bulunur.

- Okul Kitaplığı: Yalnız okul öğrenci ve öğretmenlerine kitap ödünç verir. Okul kitaplığının gerek kendi ihtiyaçları ve gerekse umumi kitaplığın ihtiyaçları için hangi eserlerin kabartmaya geçirileceğini tespit ve tayin eden kitaplık memurunun, öğretmenler kurulunca seçilecek iki öğretmen ve bir idarecinin dâhil bulunduğu bir kitaplık komisyonu bulunur. Bu komisyon ihtiyaç hissettiği hallerde yetkili diğer şahıs ve mercilerle istişarelerde bulunarak kabartmaya geçirilecek kitapların listesini oluşturur. Bu komisyonun tasdikinden geçmeyen hiçbir eserin kabartmaya geçirilmesi mümkün değildir (MEB, 1954).
- Umumi Kitaplık: Sınıf öğretmenlerinin yapacakları taleplere göre ve imzaları

karşılığında sınıf kitaplıklarına devamlı surette kullanacakları ders kitaplarını devreder. Öğretmenlerin gösterecekleri ihtiyaçlar imzaları mukabilinde umumi kitaplığa ait kitap, şerit, plak ve kabartma notalar en fazla bir ay süre ile sınıf kitaplıklarına ödünç verilecektir. Okul kitaplığı öğretmen ve öğrencilere en fazla iki hafta süre ile kitap, plak, şerit ve nota ödünç verebilir.

- Sınıf Kitaplığı: Sınıflarda her gün kullanılan ders kitaplarından ibaret bir sınıf kitaplığı bulunur. Sınıf kitaplığı sınıf öğretmenlerinin idare ve sorumluluğu altındadır. Öğrenciler arasından öğrenci teşkilatı tüzüğüne bağlı olarak muntazam aralıklarla seçilen bir öğrenci bu hususta öğretmenin yardımcısı olur. Sınıf öğretmenleri sınıf kitaplıklarına alacakları kitap, şerit, plak, nota gibi şeyleri her ders yılı başında kitaplık memurluğundan makbuz karşılığında teslim alır ve ders yılının sonunda kitaplık memurluğuna makbuz karşılığında teslim ederler. Sınıf kitaplığının kaydından düşülmesi gereken kitapların kayıt silme işleri sınıf öğretmeninin teklifiyle kitaplık memuru tarafından ayniyat talimatnamesine göre yapılır.
- Öğretmen Kitaplığı: Mürekkep baskısı ders, yardımcı ders, öğretmen kitapları ve meslek dergilerinden oluşur. İhtiyaç görüldüğü takdirde öğretmen kitaplığını yönetmek üzere öğretmenler kurulunca bir öğretmen seçilir. Bu kitaplık için kitap ihtiyacı öğretmenler kurulunca tespit edilerek müdürlüğe teklif edilmek suretiyle satın alınır. Kayıt silmeler ayniyat talimatnamesi gereğince yapılır. Öğretmen kitaplığı öğretmenlere ve öğrencilere en fazla 15 gün süre ile kitap emanet olarak verir.

Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurduna bağlı giderleri Maarif Vekâleti tarafından okul bütçesinin umumi kitaplığına ayrılan bir faslı ile karşılanan Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Umumi Kitaplığı en fazla bir ay süre ile memleketin her tarafındaki kör vatandaşlara kabartma kitap ödünç verir. İş hacmi gerektirdiği takdirde Umumi Kitaplık okul kitaplık memuruna karşı sorumlu olan ayrı bir memur tarafından yönetilir (MEB, 1954). Türkiye'de bir ilki gerçekleştirmiş olması bakımından Körler Okulu bünyesinde faaliyet gösteren bu kitaplık önemli bir yere sahiptir.

5. BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Cumhuriyet dönemi birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da çeşitli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerde başlayan sağır, dilsiz ve körlerin eğitilmesi ile ilgili çalışmalar I. Dünya savaşının ülkeyi olumsuz etkilemesi sebebiyle kesintilere uğramış olsa da Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte tekrar devam etmiştir. İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi ismiyle anılan okulun faaliyete geçmesi ve okulun uzun yıllar müdürlüğünü yapan Dr. Necati Kemal Kip'in çabalarıyla özel eğitim anlamında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Engeli bulunan öğrencilere kendi hayatlarını devam ettirebilecek beceriler kazandırmak bu okulların temel amacını oluşturur.

Dönemin şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda uzun süren savaşlardan çıkmış, yeni kurulmuş bir devletin temel eğitimin yaygınlaşması konusunda bile sıkıntılar yaşadığı düşünülürse bu okullarda yapılan çalışmalar takdire şayandır.

Özel eğitim toplumda önceleri engelli çocukların himaye edilmesi olarak algılanırken zaman içinde eğitim alabilmeleri, yükseköğrenime devam edebilmeleri gibi ihtimaller ortaya çıktıkça bunun önünü açmak için çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. İstanbul'da 1945 yılında Sağır, Dilsiz ve Körler Tesanüt Cemiyeti'nin çabalarıyla Sağır, Dilsiz ve Körler için bir özel okul açılmıştır. Bir süre eğitim verdikten sonra Milli Eğitim Bakanlığına devredilen okul ülkemizin engelliler için açılmış ilk özel okulu olarak kabul edilebilir.

İzmir Sağır Dilsiz ve Körler Müessesi uzun süre engelli eğitimi veren tek kurum olarak kalmış, gerek şahsi çabalar ve özel teşebbüsler, gerek devletin yaptığı çalışmalar ile zaman içerisinde okul sayıları ve çeşitleri artış göstermiştir. İlk etapta sağır, dilsizler, sonrasında körlerin eğitilebileceği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Uzun yıllar sonra ise önce fiziksel, ortopedik engeli olan çocuklar için de çeşitli kurumlar açılmaya başlanmış, zamanla da zihinsel engelin de eğitilebileceği düşüncesinin yaygınlaşması ile bu alanlarda hizmet veren okullar da yaygınlaşmaya başlamıştır.

Toplumun engelli eğitimi konusundaki ihtiyacı doğrultusunda okullar açılmaya başlamış ancak yasal düzenlemelerin yapılması zaman almıştır. İlk dönemlerde açılan her okul için kendi yönetmeliği hazırlanmış, her okulun kendi ihtiyaç ve özelliklerine göre içerikleri belirlenmiştir. Bu dönemde yapılan faaliyetler mevcut kanunlardan yararlanarak uygulanmıştır. Araştırmamızda öncelikle bu dönemde açılan Sağır, Dilsiz ve Körler Okullarının yönetmelikleri

ve faaliyetleri incelenmiş, bu okulların yapısı, yönetimi, öğrencileri, öğretim programları ile ilgili veriler ortaya konmuştur.

1951 yılında 5822 sayılı kanunla İzmir Sağır Dilsiz ve Körler Müessesesinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Bu gelişmeyi takiben 1957'de 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklara kanununun çıkarılması bu alandaki önemli yasal gelişmelerden birisidir. İlk defa 1961 anayasasının 50. Maddesinde ''Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır'' ifadesiyle engelli eğitimi anayasal güvence altına alınmıştır. Yine aynı yıl 222 sayılı sayılı ilköğretim kanununda özel eğitimle ilgili gerekli tedbirlerin alınacağına yer verilmiş, buna dayanarak bu alanda ilk yönetmelik olan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği hazırlanmıştır. 1950'li yıllardan sonra kurumsal olarak okullar yaygınlaşmış olsa da hükümet programlarında 1970'lerin sonlarına kadar özel eğitim ile ilgili hedefler yer alamamıştır (Çitil, 2007).

Devletin sağladığı yasal gelişmeler, Mitat Enç gibi kendisini özel eğitime adamış eğitimcilerin bireysel çabalarının da etkisiyle özel eğitim kavramı oluşmaya başlamış, sadece sağır, dilsiz ve körler için yapılan eğitimlerin fiziksel ve zihinsel öğrenciler için de yapılması için gerekli çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Birbirini takip eden bu yasal gelişmeler sayesinde okullar çeşitli illerde açılmaya ve genişleyen özel eğitim kapsamında birçok öğrenci alma imkânına kavuşmaya başlamıştır.

1991 yılında Özel Eğitim konseyinde önerilen Özürlüler Kanunun çıkarılması ancak 14 yıl sonra 2005 te Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla gerçekleşmiştir. Yasal gelişmelerin bu kadar yavaş ilerlemesinin politikacıların konunun önemini kavramamış olduklarının göstergesi olabilir. Günümüzdeki yasal düzenlemelerde özel eğitim ile ilgili hükümler oldukça kapsamlıdır.

Özel eğitimin ülkemizdeki gelişiminin araştırılması yapılan çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir. Bu araştırmada öncelikli olarak İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi, Ankara Körler Okulu ve Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu yönetmelikleri doğrultusunda okulların yapısı incelenmiştir. Bu okulların faaliyetlerinin ayrıntılı olarak incelendiği ve özelliklerinin ortaya konduğu kaynaklara rastlanmamıştır. Bu okullardan sadece biri için yapılacak ayrıntılı araştırma çalışmaları literatüre katkı sağlayabilir. Özel eğitim ile ilgili yapılacak araştırmalarda, özel eğitimin öncülerinden olan ve bu konuda kendi dönemlerde önemli adımların atılmasına vesile olan Mitat Enç, Necati Kemal Kip, Süleyman Gök gibi şahsiyetlerin biyografik araştırmaları kapsamında eğitime katkıları incelenebilir.

KAYNAKÇA

Ahenk Gazetesi, 30 Kanun-ı Evvel, 1910.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1961. Kanun No: 334, Kabul Tarihi: 9/7/1961.

Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Balcı, S. (2013). *Osmanlı Devleti'nde engelliler ve engelli eğitimi Sağır Dilsiz ve Körler Mektebi*. Libra Kitap.

Başkonak, M. (2013). ''Ali Haydar Taner ile işitme engellilerin eğitim tarihi üzerine'', Aydın, M. (Ed.). *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:16, s.245-264.

Baykoç Dönmez, N. (2019). *Özel gereksinimli çocuklar ve eğitimi*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Burcu, E. (2007). Özürlü bireylere sosyolojik bakış, Berberoğlu, E.(Ed), Özürlüler'07 Kongre Sergi Ve Sosyal Etkinlikleri (s. 247).

Cumhuriyet Gazetesi, 21 Kasım 1925, s. 2.

Cumhuriyet Gazetesi, 16 Ağustos,1930, s.3.

Cumhuriyet Gazetesi, 4 Temmuz 1933, s.5.

Çağlar, D. (1974). *Geri zekalı çocuklar ve eğitimi*. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını.

Çağlar, D. (1982). Atatürk ve Cumhuriyet Devrinde korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım ve öğretim olanakları, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Der*gisi, Cilt 15, Sayı: 2.

Çağlar, D. (1984). Bursa-Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklar İş Okulunun tarihçesi ve anatomisi 4, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı:93, s.32-41.

Çağlar, D. (1984). Bursa-Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklar İş Okulunun tarihçesi ve anatomisi 1, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı:90, s.16-20.

Çağlar, D. (1984). Bursa-Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklar İş Okulunun tarihçesi ve anatomisi 2, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı:91, s.23-29.

Çağlar, D. (1984). Bursa-Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklar İş Okulunun tarihçesi ve anatomisi 3, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı:92, s.5-10.

Çitil, M. (2009). *Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Türkiye'de Özel Eğitim (1923-2007).* Yüksek Lisans Tezi.

Çitil, M. (2020). Özel Eğitim alanının kavramsal, tarihsel ve yasal temelleri. *Türkiye'de Özel Eğitim Hizmetleri* (Ed. Sak, U, Toraman, S.). Afşar Ofset.

Demirel, F. (2013). *Dilsiz ve Âmâ Mektebi*. İdeal Kültür Yayıncılık.

Dincel, A. (2022). Atatürk dönemi sağır ve dilsiz kongrelerinin Türk basınına yansımaları (1930-1938). *CTAD*, Yıl 18, Sayı 36 (Güz 2022), s. 1063-1100.

Enç, M. (1954). Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu, *İlköğretim Dergisi*, Sayı: 332, s.4-5.

Enç, M. (1981). Görme özürlülerin eğitim sorunları beş körler okulunda durum değerlendirme incelemesi, Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı:6, s.48-52.

Enç, M. (1982). Talihsiz Özel Eğitim, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı:71, s.3-5.

Enç, M. (2020). *Bitmeyen Gece*, Ötüken Neşriyat A.Ş.

Ergin, O.(1977). *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası.

Ergün, Mustafa, *İkinci Meşrutiyet devrinde eğitim hareketleri (1908- 1914)*. Ocak Yay., 1996.

Fraenkel, R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2011). How to design and evaluate research in education. Connect Learn Succeed.

Gök, S. (1958). *Dünya'da ve Türkiye'de Sağır, Dilsiz Okulları ve Tarihçesi ve Eğitim Sistemi*. Hüsnühat Matbaası.

Kip, Necati Kemal. (1928). *Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi*. Marifet Basımevi

Kip, Necati Kemal. (1938). *Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesi*. İtimat Basımevi.

Koçu Ekrem, R. (1966). Dilsiz, saray dilsizleri, İA, VIII, Koçu Yay, s. 4581.

Kulaksızoğlu, A. (2007). Özel eğitimin tarihçesi ve Türkiye'deki durumu, Berberoğlu, E.(Ed), *Özürlüler'07 Kongre Sergi Ve Sosyal Etkinlikleri* (s. 10).

Kurun Gazetesi, 14 Nisan 1937, s.3.

Milli Eğitim Bakanlığı(1934). Sağır ve Dilsizler Mektebi Talimatname ve Müfredat Programı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı(1945). İstanbul Sağır, Dilsiz ve Körler Özel Okulu Öğretim Yönetmeliği, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı (1952). Gazi Eğitim Enstitüsünde Açılacak Olan 'Özel Eğitime Mıhtaç Çocukların Öğretmenliği' Bölümüne ait Muvakkat Program. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı(1954). Körler Okulu Yönetmeliği ve Yetiştirme Yurtları İç Yönetmeliği, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı(1961). Sağırlar Okulu ve Yetiştirme Yurdu Yönetmeliği, *Tebliğler Dergisi,* sayı.291 s.2-47.

Milli Eğitim İstatistikleri Milli Eğitim Hareketleri 1942-1972, Devlet İstatistik Enstitüsü

Kütüphanesi, 1973.

Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1944-1945, Devlet İstatistik Enstitüsü Kütüphanesi, 1947.

Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1971-1972, Devlet İstatistik Enstitüsü Kütüphanesi, 1973.

Milli Eğitim İstatistikleri Mesleki Eğitim1934-1965, Devlet İstatistik Enstitüsü Kütüphanesi, 1932,…..,1965.

Milli Eğitim İstatistikleri İlköğretim 1965-1974, Devlet İstatistik Enstitüsü Kütüphanesi, 1932…, 1974.

Milli Eğitim İstatistikleri Ortaöğretim 1965-1974, Devlet İstatistik Enstitüsü Kütüphanesi, 1932…, 1974.

Milliyet Gazetesi, 10 Aralık 1932, s.6.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2006). Resmi Gazete (Sayı:26184).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). Resmi Gazete (Sayı:30471).

Özyürek, M. (1983). Özel eğitime muhtaç çocuklar ve eğitimleri, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, S.1.

Sabah Gazetesi, 20 Ağustos 1904.

Sağır, Dilsiz Ve Körler Müessesinin Milli Eğitim Bakanlığa Devrine Dair Kanun (1951, 9 Ağustos) Resmi Gazete (Sayı:7880) .

Sağlam Tekir, H. (2021). *Osmanlı Devleti'nde sağır dilsiz ve âmâların eğitimi ve gündelik hayatları*. Yeditepe Akademi.

Son Posta Gazetesi, 9 Ağustos 1930, s.2.

Son Posta Gazetesi, 30 Ocak 1931, s.2.

Son Posta Gazetesi, 8 Ağustos 1933, s.4.

Son Posta Gazetesi, 11 Eylül 1933, s.1,8.

Son Posta Gazetesi, 13 Aralık, 1935, s.4.

Şahin, S.(2003). *Özel eğitimin tarihçesi, özel eğitime giriş* (Ed. Ayşegül Ataman) Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Tan Gazetesi, 3 Haziran 1935, s.2.

Vakit Gazetesi, 28 Ekim 1931, s.3.

Vakit Gazetesi, 2 Nisan, 1932, s.4.

Yıldırım, N. (1997). *İstanbul'da sağır-dilsiz ve âmâların eğitimi*. Armağan, M (Ed.). İstanbul Armağanı III Gündelik Hayatın Renkleri (s. 305-330). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

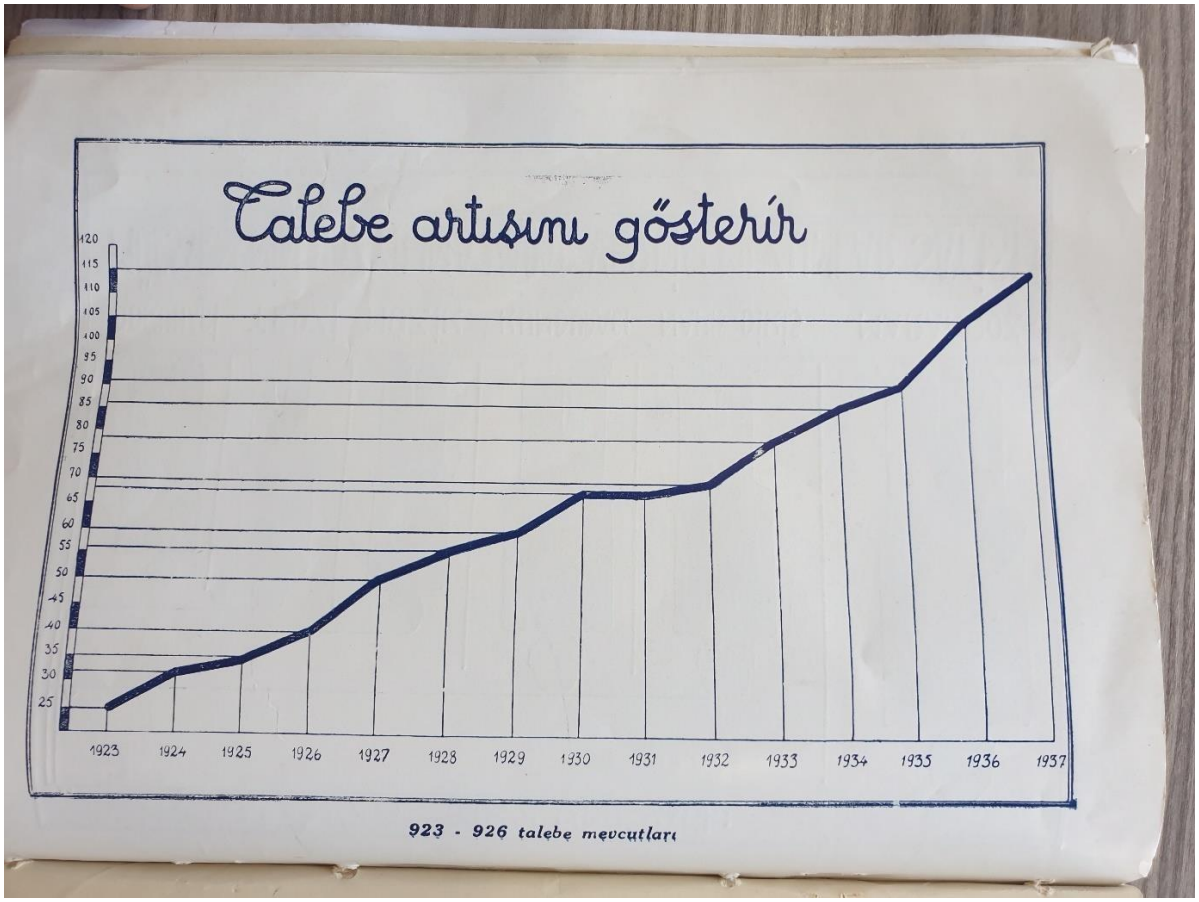
Yıldız Sağırlar Okulu Yönetmeliği (1964, 1 Ekim) Resmi Gazete (Sayı:11821).

Yıldız Sağırlar Ortaokulu Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik (1969, 19 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı:13253).

Yücel, İ. (2011), Bir misyonerlik uygulamasının teorisi ve pratiği: Urfa Amerikan Körler Okulu(1902-1904). CTAD, Sayı 14, s.65-86

EKLER

Ek 1: 1923-1938 Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesi Talebe Artışını Gösteren Tablo

Ek 2: 1956 tarih 135 Sayılı Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu Yönetmeliği

KÖRLER OKULU VE YETİŞTİRME YURTLARI
İÇ YÖNETMELİĞİ

B Ö L Ü M I;

MAHİYET VE GAYESİ

MADDE I - Körler Okulu ve Yetiştirme Yurtları 4-18 yaş arasındaki kör çocukların iyi vatandaşlar, verimli ve faydalı iş ve meslek adamları haline gelmelerini sağlıyacak eğitim ve öğretimi ~~temin eden bir kuruluştur~~ müessesedir.

MADDE 2 - Bu ~~kuruluşlar~~ Müesseseler Maarif Vekâletine bağlıdır.

MADDE 3 - Bu okullar, yatılı olarak tercihan iş bulma ve görgü imkânlarının zengin olduğu büyük merkezlerde; normal okullara bağlı gündüzlü özel sınıflar halinde her türlü merkezlerde kurulur.

B Ö L Ü M II.

BİNA VE EŞYA

MADDE 4 - Yatılı körler okulu ve yetiştirme yurtlarının yerleştirileceği binalarda şu hususların dikkate alınması faydalı olur.

a) Binalar oyun, meyve, sebze bahçeleri, kümes, sipor alanı gibi açık hava tesislerinin meydana getirilmesine müsait geniş bir saha içinde kurulmalıdır.

b) Ana kısmı ayrı bir binada bulunmalı, imkân olduğu taktirde kız ve erkeklerin yatakhaneleri ya aynı bina içinde kat ve bölme ile ayrılmalı yahut da okul binasının dışında asıl binaya bir koridorla bağlı olan ayrı küçük binalara yerleştirilmelidir.

c) Dersaneler günün büyük kısmında güneş alan cephelerde ve ~~on fazla~~ on beş öğrenci ile gerekli eşya ve araçları alacak büyüklükte olmalıdır.

ç) Medalaj, dokuma ve diğer iş atelyeleri eşya ve çalışmanın özelliğine göre daha büyük olmalıdır.

d) Kırk kadar öğrencinin rahatça oturup çeşitli oyunlar oynıyabilecekleri geniş bir oyun odası bulunmalıdır.

e) Batı ve Türk müziği çalışmalı için birer müzik odası bulunmalıdır. Ayrıca öğrencilerin münferit olarak çalışbilecekleri küçük kabinelr de yapılmalıdır.

f) Çeşitli ders raça, gereç ve örnek eşyalar için bir araç odası bulunmalıdır.

g) Kabartma yazı kitpları, plâğa ve teleye alınmış kitapları ihtiva eden geniş bir kitaplık odası bulunmalıdır.

h) Kız ve erkek öğrenciler için beşer kişilik birer reviri, göz muayenesi kolaylıklarını da ihtiva eden bir muayene odası bulunmalıdır.

i) Yatakhaneler beşer kişilik olmalıdır. Burada öğrencilerin dolapları, karyolaları ve bir masa bulunmalıdır. Biribirine yakın yaşlara sahip olan öğrenciler aynı yatakhanede yatırılmalıdır.

ı) Öğrencilerin beden eğitimi ve oyun çalışmaları için bir jimnastik salonu bulunmalıdır. Burada gerekli araç ve gereçler olmalıdır.

j) Öğrencilerin yaptıkları işleri teşhir edebilecek, öğrenci velilerin ve diğer misafirlerin kabul edilebileceği bir oda bulunmalıdır.

k) Yatak takımlarını, küçük öğrencilerin çamaşırlarının muhafazası ve tamir işlerinin yapılabilmesi için bir dikiş odası bulunmalıdır.

l) Banyoların öğrencilerin kolayca banyo yapmalarını temin edecek şekilde yatakhanelerine yakın bir yerde yapılmalıdır.

Ek 3: Yıldız Sağırlar Okulu Yönetmeliği, Resmi Gazete, 1 Ekim 1964

YÖNETMELİK

Millî Eğitim Bakanlığından :

Yıldız Sağırlar Ortaokulu Yönetmeliği

Madde 1 — Sağırlar Ortaokulu

A - Ortaokul kısmı

B - Sanat kısmı olmak üzere iki bölümdür.

A) Ortaokul kısmı :

Sağırlar okullarının ilk kısmından mezun olan çocuklardan : Temel olarak orta öğrenimini gerektiren meslek ve teknik okullarına devam yeterliğine sahip olanlarla yetenek güç ve ilgileri lise, yüksek öğrenime devama uygun olanlar bu kısma sınavla alınırlar. Öğrenim süresi üç yıldır.

B) Sanat kısmı :

Sağırlar okullarının ilk kısmını bitiren çocuklardan ortaokul kısmını takip etmeğe yeterli olmayanlarla, ortaokula devamları hayatta pratik bir fayda sağlamayacak olanlar sınavla bu kısma alınırlar. Öğrenim süresi üç yıldır.

Madde 2 — Dersler her iki kısımda da normal ortaokul programına göre (Müzik hariç) haftalık ders dağıtım cetvelinde gösterildiği gibi okutulur.

Madde 3 — Okulun özelliği gözönünde tutularak ve ayrı çalışma tekniği gerektirdiği için ayrıca haftada iki saat ses eğitimi - Artikülasyon - ve iki saatte dudaktan anlama dersi okutulur.

Madde 4 — Ortaokul kısmında normal ortaokul öğrenimi verilir. Bu kısımdan mezun olanlara verilen diploma, Devlet Ortaokul Diplomalarının sağladığı bütün hakları sağlar.

Madde 5 — Sanat kısmında dokumacılık, halıcılık, biçki - dikiş, nakış, terzilik, ciltcilik, mürettiplik, klişecilik, baskıcılık, ütü ve kolacılık, yağlı boyacılık, sepet örgü işleri, suni çiçekçilik, bahçe ve çiçekçiliği, aşçılık, ayakkabıcılık, seramik işleri gibi sanatlarla zamanın gerektirdiği sanatlardan ikisi öğrencinin yetenek ve ilgisine göre bir esas, bir de yardımcı sanat olmak üzere öğretilir.

Madde 6 — Esas sanat çalışması haftada onsekiz saat, yardımcı sanat çalışmaları dört saattir.

Madde 7 — Esas ve yardımcı sanatlar okul idaresinin teklifi, Millî Eğitim Bakanlığı onayı ile tesbit edilir. Bu sanatların seçiminde piyasanın ihtiyacı, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri gözönünde tutulur.

Sanat öğretimi okul içinde açılan atelyelerde yapılabileceği gibi çevredeki iş yerlerinde de yapılabilir.

Madde 8 — Sanat kısmını bitirenlere okuduğu kültür derslerini; esas ve yardımcı sanatlarını gösteren bir diploma verilir. Bu diploma sahibine ortaokulu temel almış okullara girme hakkını sağlamaz. Ancak özel ve resmî işlere girerken haklarında ortaokul mezunu gibi işlem yapılır.

Madde 9 — Ortaokul kısmında başarı sağlıyamıyacaklarına kanaat getirilenlerle, bu kısımdan sanat kısmına ayrılmak istiyen öğrencilerden, durumları öğretmenler kurulunca da uygun görülenler bir esas, bir de yardımcı sanattan olmak üzere sınav geçirerek, sanat bölümünün durumuna uygun sınıfına geçirilirler.

Madde 10 — Sanat kısmında okuyan bir öğrenci ortaokul kısmına geçmek ister ve isteği öğretmenler kurulunca da uygun görülürse, okumadığı derslerden sınav geçirerek, başarı göstermek şartı ile orta kısmına geçirilir.

Madde 11 — Mevsim durumunu gözönüne alarak, vakit cetvelini günde sekiz ders saati olmak üzere okul müdürü hazırlar. Cumartesi günleri dört saat ders yapılır.

Madde 12 — Bu hususların dışında öğretmen ve öğrencilerle ilgili konularda, Ortaokul Yönetmeliği ile Sanat Okulları Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Sağırlar Ortaokulu kısmı haftalık ders dağıtım cetveli

Dersin adı	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Türkçe	8	8	8
Ses eğitimi - Artikülasyon	2	2	2
Dudaktan anlama	2	2	2
Tarih	3	3	3
Coğrafya	3	3	3
Yurttaşlık Bilgisi	3	3	3
Matematik	5	4	4
Fizik	—	4	3
Kimya	—	—	3
Tabiat bilgisi	3	3	3
İş bilgisi	1	1	1
Ticaret Tarım El işleri (Erkek) Ev işleri (Kız) Biçki, dikiş, ev idaresi, çocuk bakımı	1 4	1 2	1 2
Yabancı dil	4	3	3
Beden eğitimi	2	2	1
Resim	2	2	1
Din bilgisi	1	1	1
TOPLAM	44	44	44

Sanat kısmı haftalık ders dağıtım cetveli

Dersin adı	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Türkçe	8	8	8
Ses eğitimi - Artikülasyon -	2	2	2
Dudaktan anlama	2	2	2
Tarih	3	3	3
Coğrafya	3	3	3
Yurttaşlık Bilgisi	3	3	3
Din Bilgisi	1	1	1
Esas sanat	18	18	18
Yardımcı sanat	4	4	4
TOPLAM	44	44	44

Ek 4: Sağırlar Okulları ve Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği, Resmi Gazete, 4 Haziran 1968

Millî Eğitim Bakanlığından

Sağırlar Okulları ve Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği

BİRİNCİ BÖLÜM

Mahiyet ve amaç

Madde 1 — Sağırlar Okulları ve Yetiştirme Yurtları 4 - 18 yaşları arasında bulunan sağır çocukları özel metot ve müfredat programı vasıtasiyle konuşacak ve konuşulanları anlıyacak, onlara gereken bilgiyi ve kültürü verecek, ileride görecekleri iş ve sanat için ellerini işe yatkın hale getirecek ve iyi yurttaşlar olmalarını sağlıyacak eğitim ve öğretim müesseseleridir.

Madde 2 — Sağırlar okulları ve normal okullara bağlı sağırlara mahsus özel sınıflar Millî Eğitim Bakanlığının müsaadesiyle yurdun ihtiyaç görülen yerlerinde açılır.

Madde 3 — Sağırlar Okulları ve Yetiştirme Yurtları yatılı olarak tercihan sağlık, şehircilik, eğitim ve öğretim noktasından olduğu kadar, iş bulma ve görgü edinme imkânlarını sağlayacak sanayi, teknik, zıraat ve iş yerleri ile münasebetleri ve münakale durumu bakımından

a) Yurt ve okul bir arada

b) Yurt ayrı okul ayrı olarak

c) Gündüzlü olarak (Ana ve ilkokul kısmı)

d) Öğrenimi bitirmiş veya öğrenime devam edemiyecek, mesleğe yönelitilecek yurt çocukları için sanayinin yoğun olduğu yerlerde sağırlar yetiştirme yurdu açılır.

Madde 4 — Yatılı sağırlar okulları ve yetiştirme yurtlarının yerleştirileceği binalarda imkânların müsaadesi nispetinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır.

a) Binalar; oyun, meyve ve sebze bahçeleri, kümes, spor alanı gibi açık hava tesislerinin meydana getirilmesine müsait, genişçe saha içerisinde kurulur. Okulda günlük çalışma ve dinlenme zamanlarını bildirmek üzere zil ve kırmızı renkli sinyal tertibatı ve lâmbaları bulunur. İdare odası binanın giriş kısmına yakın bir yerde bulunur. Ayrıca okulun ambar, deposu, çamaşırlığı, yemekhane, bulaşıkhane mutfak, banyo dairesi, nöbetçi öğretmen odası, öğretmenler odası, kapalı çamaşır kurutma yeri, terzi odası, kitaplık, oyun ve toplantı salonları, kışlık teneffüshane, resim iş ve sanat atelyeleri, müstahdemlere ait yatakhaneler, yurt öğretmenleri ve mürebbiyelere ait yatakhaneleri. Boş ve tatil zamanlarında öğrencilerin oturma ve dinlenme salonları binanın uygun yerinde tesis edilir. (Sınıf içinde veya ayrı ses eğitimi ve akustik çalışmalar odaları,) misafirhane, misafir bekleme salonu okul ve yurt kısmının binaları birbirinden ayrı olmalıdır.

b) Dershaneler asgarî 15 öğrenci alabilecek ve serbest hareket edilebilecek büyüklükte olup dershanedeki malzemeler, müteharrik tek kişilik masa ve sandalyeler ile, küçük minik aynaları, ders araçlarını ve çocukların malzemelerini sağlamağa mahsus pratik, kullanışlı dolapları ihtiva etmelidir. Ayrıca bunlar da öğretimle ilgili malzeme, eşya ve levhalarda bulundurulmalıdır. Dershane duvarlarına mülâhaze ve ifadeyi kolaylaştıracak şema ve resimler de asılmalı, dershaneler bütün mimiklerin görünüp tekrarına yarayacak şekilde aydınlık ve ferah olmalıdır. Dershanelerde lavabo ve musluk bulunmalıdır. Dershanelerin okul binasının köşelerinde bulunması tercih olunur.

c) Çeşitli ders araç ve gereçlerinin ve öğrencilerin derslerde yaptıkları muhtelif işlerin muhafaza edileceği ayrı bir oda bulunmalıdır.

ç) Müessesenin kız ve erkek öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılıyacak birer revir bulunmalı ve revirde ayrıca sarı hastalıklar için bir tecrit yeri ayrılmalıdır.

d) Yatakhanelerin; imkân nispetinde 3 - 5 - 7 azamî 9 ar kişilik gruplar için tanzimi esas tutulmalıdır. Kız ve erkek öğrencilerin yatakhaneleri ya ayrı binalarda olmalı veya aynı binada olursa kat ve bölme ile ayrılmalı; birbirlerine yakın yaşlarda olan çocuklar aynı yatakhanede yatırılmamalıdır. Mürebbiyelerin yatak odaları, çocukların psikolojik hayatları üzerinde oynuyacağı rol bakımından çocukların yatakhanelerine en yakın bir yerde bulunmalıdır. Yatakhane duvarlarının açık yeşil ve mavi renkte badana edilmesine veya yağlı boya ile boyanmasına, gece lâmbaları ve dinlendirici renkli ampullerle tenvir edilmesine, ranzalı karyola kullanılmasına itina edilmelidir. Yataklar üç parçadan ibaret sert pamuktan yapılmalı ve mevsim şartlarına uygun sayıda battaniye ve en az iki pike, yatak, yastık, nevresim takımları, iki çocuk için birer komodin veya elbise dolabı bulundurulmalıdır.

e) Banyolar mümkün olduğu kadar yatakhanelere yakın olmalı bunlara da ihtiyaca yetecek kadar soyunma ve giyinme yerleri bulundurulmalıdır.

f) El yüz yıkamak için öğrenci sayısına yetecek kadar lavabolar bulunmalı, küçük çocukların kullanacağı lavabolar onların boylarına göre olmasına dikkat edilmelidir.

g) Müessese müdürü; yalnız eşi ve çocuklarına münhasır kalmak şartiyle, okulda lojman olarak ayrılan kısımda parasız olarak ikamet eder.

h) Sağırlar okullarına ve yetiştirme yurtlarına özel olarak lojman yaptırıldığı takdirde müdür, muavin, öğretmen ve memurlara sırasına ve Konut Yönetmeliğindeki hükümlere göre tahsisi yapılır.

j) Hizmetliler okulda kalırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Okulun teşkilâtı

Madde 5 — Sağırlar Okulunun üç teşkilâtı şu bölümleri içine alır.

A — Ana kısmı,

B — Okul kısmı,

C — Yurt kısmı,

D — İş ve meslek eğitimi kısmı (Atelyeler),

E — Mesleğe hazırlık kursları,

F — Yetişkin sağırların eğitim ve öğretimi;

A — Ana kısmı :

a) Ana kısmına 4 - 6 yaşları arasında olan çocuklar gündüzlü olarak alınırlar. Öğretim süresi çocuğun yaş durumuna göre bir yıldan üç yıla kadar devam eder.

b) Sağırlar ilkokullara alınacak öğrenciler için müstakil ana okulları açılır.

Ana Okulunun amacı :

Sağır çocukları yalnızlıktan, içine çekilmiş halden kurtarmak okul kısmına hazırlamak, lisan bakımından yetiştirmek, gerekli bilgi, görgü ve maharetler kazandırmak, temizlik, giyinme ve diğer şahsi işlerini kendi başlarına yapmayı öğretmek, diğer çocuklarla bir arada yaşamasını, geçinmesini, oynamasını ve iş birliği yapmasını temin etmektedir.

B — Okul kısmı :

a) Hazırlık sınıfları.

b) Birinci devre (1, 2, 3. sınıflar)

c) İkinci devre (4, 5, 6. sınıflar)

Okulun öğrenim süresi hazırlık sınıfları hariç altı yıldır.

ç) Okul kısmında sağırlar okullarına ait müfredat programı çerçevesi dahilinde mecburi ilkokul öğrenimi verilir.

d) Mecburi öğrenim çağında bulunan sağır çocuklar okula çağırıldıklarında ve okulun müfredat programının belirttiği esaslar dahilinde bir hazırlığa tabi tutulurlar. Hazırlık sınıfına alınan çocuklardan azamî üç aylık bir müşahadeden sonra başarabileceklerine kanaat getirilenler hazırlık sınıfı öğretmeninin teklifi, öğretmenler kurulunun kararı ile hazırlık sınıfındaki eğitim ve öğretimine devam ettirilirler. Başarı gösteremiyeceklerine kanaat getirilenlerin; haklarında özel tedbirler almak, veya özel durumları ile ilgili müesseselere yerleştirmek suretiyle okulla ilgilerinin kesilmesi hususu Bakanlığa arzedilir.

Bir öğrenci hazırlık sınıfında en çok iki yıl eğitim ve öğretime tabi tutulur. Bu müddet zarfında başarısızlığı saptanan öğrenciler hazırlık sınıfı öğretmeninin teklifi ve öğretmenler kurulunun tasvibi ile ilâmlı ise yaş durumuna göre işe hazırlamak veya işe yerleştirmek üzere okulca tedbir alınır. İlâmsız çocuklar yeniden rehberlik merkezlerinde incelemeye tabi tutulur. Zekâ bölümleri 45 den aşağı olanlar özel tedbirler alınmak üzere velilerine teslim edilir. Başarılı olan çocuklar hazırlık sınıfı öğretmeninin teklifi öğretmenler kurulunun kararıyla bu müddet bekletilmeden okul kısmına geçirilir.

ÖZGEÇMİŞ

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Ayşe KANDUR		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	**Başlama - Bitirme**		**Kurum Adı**
Lise	1995	1998	Bursa Cumhuriyet Lisesi
Lisans	1999	2003	Balıkesir Üniversitesi
Yüksek Lisans	2020	2023	Uludağ Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum	**Başlama - Ayrılma**		**Çalışılan Kurumun Adı**
1.	2006	2007	Kağıthane/İstanbul-Şehit Adem Yavuz İlköğretim Okulu-İlk Atama
2.	2007	2015	Kahramankazan/Ankara-Yıldırım Beyazıt Ortaokulu
3.	2015	2018	Ankara-Mamak Bilim ve Sanat Merkezi
4.	2018	2020	Bursa-Hacı Akkadın Tarman Ortaokulu
5.	2020		Bursa-Nilüfer Halil İnalcık Bilim ve Sanat Merkezi
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar	Bilim ve Sanat Merkezleri Etkinlik Geliştirme Çalıştayları (2016-2018) Bütünleştirici Eğitim İçin Özel Eğitim Hizmetlerinin Kalitesinin Arttırılması Projesi (IPA) 2022-20223		
Yayınlar:			
Diğer:			
Tarih **İmza** **Adı-Soyadı**	30.08.2023 Ayşe KANDUR		